

SPORTDIENSTEN IN BEELD

Resultaten van het
Vlaamse Sportdienst Panel 2.0 (VSDP2.0)

Marjolein van Poppel
Jeroen Scheerder
Hanne Vandermeerschen

2016

Met medewerking van

SPORTDIENSTEN IN BEELD

Resultaten van het
Vlaamse Sportdienst Panel 2.0 (VSDP2.0)

Marjolein van Poppel
Jeroen Scheerder
Hanne Vandermeerschen

2016

Met medewerking van

Beleid & Management in Sport (BMS)

BMS-Studie 24

Sportdiensten in beeld

Resultaten van het Vlaamse Sportdienst Panel 2.0 (VSDP2.0)

Marjolein van Poppel

Jeroen Scheerder

Hanne Vandermeerschen

ISBN 978-94-921-3421-9

Dit is het vierentwintigste nummer in de reeks van BMS-Studies.

De BMS-Studies willen een bijdrage leveren aan het sociaalwetenschappelijke onderzoek naar beleid en management met betrekking tot sport en fysieke activiteit. Deze publicaties zijn een product van de Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid van de KU Leuven.

De BMS-Studies kunnen mits registratie gratis gedownload worden via www.faber.kuleuven.be/BMS.

Reekseditors: Prof. dr. J. Scheerder, Prof. dr. S. Vos, drs. J. Meganck en drs. E. Thibaut

Verantwoordelijke uitgever: Prof. dr. J. Scheerder

Technische ondersteuning: Dhr. J. Feys

Reproductie: KU Leuven

© 2016 J. Scheerder, Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid, Faculteit Bewegings- &

Revalidatiewetenschappen, KU Leuven

Tervuursevest 101, 3001 Leuven (Heverlee)

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, gereproduceerd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, internet of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de uitgever.

Alle rechten voorbehouden.

D/2016/KU Leuven – Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid

REEDS VERSCHENEN BMS-STUDIES

Nr. 1

Scheerder, J., & Vos, S., m.m.v. Pluym, K. (2009). *Sportbeleidsplanning in Vlaanderen. Een inhoudelijke en financiële analyse* (Beleid & Management in Sport 1). Leuven: KU Leuven/Afdeling Sociale Kinesiologie & Sportmanagement.

Nr. 2

Vos, S., & Scheerder, J. (2009). *'t Stad sport. Onderzoek naar de sportdeelname en sportbehoeften in de stad Antwerpen* (Beleid & Management in Sport 2). Leuven: KU Leuven/Afdeling Sociale Kinesiologie & Sportmanagement.

Nr. 3

Scheerder, J., & Vos, S., m.m.v. Breesch, D., Lagae, W. & Van Hoecke, J. (2010). *De fitnesssector in beeld. Basisrapportering over het Vlaamse Fitness Panel 2009 (VFP09)* (Beleid & Management in Sport 3). Leuven: KU Leuven/Afdeling Sociale Kinesiologie & Sportmanagement.

Nr. 4

Scheerder, J., & Vos, S., m.m.v. Breesch, D., Késenne, S., Van Hoecke, J. & Vanreusel, B. (2010). *Sportclubs in beeld. Basisrapportering over het Vlaamse Sportclub Panel 2009 (VSP09)* (Beleid & Management in Sport 4). Leuven: KU Leuven/Afdeling Sociale Kinesiologie & Sportmanagement.

Nr. 5

Scheerder, J., Breesch, D., Pabian, S., & Vos, S. (2010). *Balanceren in een grijze zone. Een verkennende studie van de semi-agorale arbeid in de sport* (Beleid & Management in Sport 5). Leuven: KU Leuven/Afdeling Sociale Kinesiologie & Sportmanagement.

Nr. 6

Vos, S., & Scheerder, J. (2011). *Opleidings- en competentiebeleid in de Vlaamse fitnesssector. Sleutel tot succes?* (Beleid & Management in Sport 6). Leuven: KU Leuven/Afdeling Sociale Kinesiologie & Sportmanagement.

Nr. 7

Scheerder, J., & Seghers, J. (2011). *Jongeren in beweging. Over bewegingsbeleid, sportparticipatie en fysieke activiteit bij schoolgaande jongeren in Vlaanderen* (Beleid & Management in Sport 7). Leuven: KU Leuven/Afdeling Sociale Kinesiologie & Sportmanagement.

Nr. 8

Scheerder, J., Thibaut, E., Pauwels, G., Vandermeerschen, H., & Vos, S. (2011). *Sport in clubverband (Deel 1). Een analyse van de clubgeorganiseerde sport in Vlaanderen* (Beleid & Management in Sport 8). Leuven: KU Leuven/Afdeling Sociale Kinesiologie & Sportmanagement.

Nr. 9

Scheerder, J., Thibaut, E., Pauwels, G., Vandermeerschen, H., Winand, M., & Vos, S. (2012). *Sport in clubverband (Deel 2). Uitdagingen voor de clubgeorganiseerde sport* (Beleid & Management in Sport 9). Leuven: KU Leuven/Onderzoekscentrum voor Sportbeleid & Sportmanagement.

Nr. 10

Scheerder, J., Vandermeerschen, H., Van Tuyckom, C., Hoekman, R., Breedveld, K., & Vos, S. (2011). *Understanding the game: sport participation in Europe. Facts, reflections and recommendations* (Sport Policy & Management 10). Leuven: KU Leuven/Research Unit of Social Kinesiology & Sport Management.

Nr. 11

Winand, M., Scheerder, J., Vos, S., & Zintz, T. (2011). *Attitude, changement et innovation. Les fédérations sportives communautaires de Belgique* (Gestion & Management du Sport 11). Leuven/Louvain-la-Neuve: KU Leuven/ Afdeling Sociale Kinesiologie & Sportmanagement Research Unit of Social Kinesiology & Sport Management et Université catholique de Louvain / Chaire Olympique Henri de Baillet Latour et Jacques Rogge en Management des Organisations Sportives.

Nr. 12

Seghers, J., Scheerder, J., Boen, F., Thibaut, E., & Meganck, J. (2012). *Medisch en ethisch verantwoord sporten. Het promoten van fysiek, psychisch en sociaal welbevinden van jongeren in Vlaamse jeugdsportclubs* (Beleid & Management in Sport 12). Leuven: KU Leuven/Onderzoeksgroep Humane Kinesiologie.

Nr. 13

Seghers, J., Scheerder, J., Boen, F., Thibaut, E., & Meganck, J. (2012). *Medisch en ethisch verantwoord sporten. Praktijkvoorbeelden in Vlaamse Jeugdsportclubs* (Beleid & Management in Sport 13). Leuven: KU Leuven/Onderzoeksgroep Humane Kinesiologie.

Nr. 14

Vos, S., & Scheerder, J. (2012). *Haven voor sportclubs? Analyse van de clubgeorganiseerde sport in de stad Antwerpen* (Beleid & Management in Sport 14). Leuven: KU Leuven/Onderzoekscentrum voor Sportbeleid & Sportmanagement.

Nr. 15

Geeraert, A., Bruyninckx, H. & Scheerder, J. (2012). *The historic treble in football. The legal, political and economic driving forces behind football's transformation* (Sport Policy & Management 15). Leuven: KU Leuven/Policy in Sport & Physical Activity Research Group.

Nr. 16

Arts, M., Lesage, D., Bruyninckx, H. & Scheerder, J. (2013). *Sport for Development and Peace. The role of the International Olympic Committee* (Sport Policy & Management 16). Leuven: KU Leuven/Policy in Sport & Physical Activity Research Group.

Nr. 17

Derom, I., Van Wynsberghe, R. & Scheerder, J. (2013). *Who participates now and in the future? A case study of the Tour of Flanders Cyclo* (Sport Policy & Management 17). Leuven: KU Leuven/Policy in Sport & Physical Activity Research Group.

Nr. 18

de Carvalho, M., Scheerder, J., Boen, F. & Sarmento J. P. (2013). *What brings people into the soccer stadium? (Part 1) The case of Belgium from a marketing perspective* (Sport Policy & Management 18). Leuven: KU Leuven/Policy in Sport & Physical Activity Research Group.

Nr. 19

de Carvalho, M., Scheerder, J., Boen, F. & Sarmento J. P. (2014). *What brings people into the soccer stadium? (Part 2) The case of Portugal from a marketing perspective* (Sport Policy & Management 18). Leuven: KU Leuven/Policy in Sport & Physical Activity Research Group.

Nr. 20

Scheerder, J., Borgers, J., Vanreusel, B. & Vos, S. (2014). *Geen loopcultuur zonder lichte loopinfrastructuur? Een studie naar het aanbod en gebruik van Finse pistes in Vlaanderen* (Beleid & Management in Sport 20). Leuven: KU Leuven/Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid.

Nr. 21

Scheerder, J., Vos, S., Vandermeerschen, H. & van Poppel, M. (2014). *Sportdiensten in beeld Basisrapportering over het Vlaamse Sportdienst Panel 1.0 (VSDP1.0)* (Beleid & Management in Sport 21). Leuven: KU Leuven/Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid.

Nr. 22

Scheerder, J., Claes, E. & Vanreusel, B. (2014). *Sportief (en) innovatief in een veranderende samenleving. Een verkennende analyse van good practices als inspiratie voor de clubsport van de toekomst* (Beleid & Management in Sport 22). Leuven: KU Leuven/Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid.

Nr. 23

Scheerder, J., Seghers, J., Meganck, J., Vandermeerschen, H. & Vos, S. (2015). *Sportclubs in beeld. Resultaten van het Vlaamse Sportclub Panel 2.0 (VSP2.0)* (Beleid & Management in Sport 23). Leuven: KU Leuven/Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid.

Nr. 24

van Poppel, M., Scheerder, J. & Vandermeerschen, H. (2016). *Sportdiensten in beeld. Resultaten van het Vlaamse Sportdienst Panel 2.0 (VSDP2.0)* (Beleid & Management in Sport 24). Leuven: KU Leuven/Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid.

Nr. 25

Scheerder, J., Claes, E. & Thibaut, E. (2015). *Ouderen in beweging. De positionering van senioren sport in het Vlaamse sportfederatielandschap* (Beleid & Management in Sport 25). Leuven: KU Leuven/Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid.

Nr. 26

Scheerder, J., Claes, E. & Thibaut, E. (2016). *Barometer van sportfederaties in Vlaanderen: de belangrijkste resultaten. Onderzoek naar bestuurlijke, innovatieve en dienstverlenende aspecten op basis van de Leuvense GGISS-index* (Beleid & Management in Sport 26). Leuven: KU Leuven/Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid.

Nr. 27

Scheerder, J., Claes, E. & Thibaut, E. (2016). *Barometer van sportfederaties in Vlaanderen: de uitgebreide resultaten. Onderzoek naar bestuurlijke, innovatieve en dienstverlenende aspecten op basis van de Leuvense GGISS-index* (Beleid & Management in Sport 27). Leuven: KU Leuven/Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid.

Nr. 28

Claes, E., Scheerder, J. & Thibaut, E. (2016). *Gezinnen in beweging. De positionering van gezinssport in het Vlaamse sportfederatielandschap* (Beleid & Management in Sport 28). Leuven: KU Leuven/Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid.

Nr. 29

Thibaut, E., Scheerder, J. & Pompen, E. (2016). *Geld op en rond het veld. Financiële stromen in het provinciale voetbal*. (Beleid & Management in Sport 29). Leuven: KU Leuven/Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid.

INHOUDSTAFEL

Inhoudstafel	vii
Woord vooraf	ix
Hoofdstuk 1 Situering en opzet van het onderzoek.....	1
1. <i>Sportdiensten in een veranderend (sport)landschap</i>	1
2. <i>Context van het onderzoek</i>	11
3. <i>Dataverzameling</i>	12
4. <i>Respons en representativiteit</i>	15
5. <i>Besluit</i>	17
Hoofdstuk 2 Organisatieprofiel	19
1. <i>Spreiding</i>	19
2. <i>Statuut van de sportdienst</i>	20
3. <i>Jaar van oprichting en subsidiëring</i>	20
4. <i>Verzelfstandiging in de lokale sportsector</i>	21
5. <i>Adviesraad sport</i>	23
6. <i>Besluit</i>	24
Hoofdstuk 3 Lokaal sportbeleid	25
1. <i>De rol van de sportdienst in het lokaal sportbeleid</i>	25
2. <i>Sport in het gemeentelijk meerjarenplan</i>	27
3. <i>Besluit</i>	34
Hoofdstuk 4 Medewerkersprofiel	35
1. <i>Personeel</i>	35
2. <i>Inzet van vrijwilligers</i>	40
3. <i>Besluit</i>	43
Hoofdstuk 5 Sportaccommodatie	45
1. <i>Aanwezigheid van sportaccommodatie</i>	45
2. <i>Opinie en houding ten aanzien van sportaccommodatie</i>	49
3. <i>Besluit</i>	51
Hoofdstuk 6 Sportaanbod	53
1. <i>Algemeen sportaanbod</i>	53

---

2. Doelgroepenbeleid	55
3. Buurtsport	61
4. Besluit.....	65
Hoofdstuk 7 Samenwerkingsverbanden	67
1. Samenwerkingsverbanden met andere actoren	67
2. Aard van de samenwerkingsverbanden	68
3. Evaluatie van de samenwerkingsverbanden.....	72
4. Besluit.....	75
Conclusies en beleidsaanbevelingen.....	77
Verruiming van de focus	77
Sportdiensten als ‘aanbieder’ en ‘facilitator’.....	79
Niet ongevoelig voor tendensen	80
Is het lokaal sportbeleid tot wasdom gekomen?.....	81
Bibliografische referentielijst	83
Over de auteurs.....	89

WOORD VOORAF

In de voorliggende BMS-studie worden de resultaten gepresenteerd uit de tweede wave van het *Vlaamse Sportdienst Panel*, afgekort VSDP2.0. In het VSDP hanteren we makkelijkheidshalve de term ‘sportdienst’. Daarmee wordt de gemeentelijke dienst bedoeld die verantwoordelijk is voor het lokale sportbeleid, ook wanneer deze dienst binnen de gemeente een andere naam heeft of onder een andere dienst ressorteert.

In het Vlaamse Sportdienst Panel wordt gefocust op organisatorische, beleidsmatige, infrastructurele, promotionele, ... aspecten van de werking van gemeentelijke sportdiensten in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Het VSDP2.0 werd in de tweede helft van 2014 uitgevoerd door de Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid van de KU Leuven in partnership met het Vlaams Instituut voor Sportbeheer & Recreatiebeleid (ISB). De gegevens werden verzameld aan de hand van een online-bevraging.

In het eerste hoofdstuk geven we een kort overzicht van een aantal opvallende ontwikkelingen betreffende het lokale sportbeleid in Vlaanderen. Vervolgens staan we stil bij het opzet van het voorliggende onderzoek, met name de gehanteerde onderzoeksmethode, de steekproef, de behaalde respons en de representativiteit van de verzamelde gegevens.

Het tweede hoofdstuk focust op het organisatieprofiel van de sportdiensten in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Onder meer de spreiding, het statuut van de sportdienst, het oprichtings- en subsidiëringsjaar en aspecten van verzelfstandiging in de lokale sportsector worden toegelicht.

Het derde hoofdstuk staat stil bij de rol van de sportdienst in het lokale sportbeleid enerzijds en de plaats van sport in het gemeentelijke meerjarenplan anderzijds.

Hoofdstuk 4 behandelt het profiel van medewerkers die actief zijn in functie van het lokale sportbeleid. Het betreft hier zowel personeelsleden als vrijwilligers.

Het vijfde hoofdstuk gaat dieper in op de aanwezigheid van sportaccommodaties, alsook de houding ten opzichte van sportaccommodaties.

In hoofdstuk 6 staat het sportaanbod centraal. Naast het algemene sportaanbod, wordt ook het doelgroepenbeleid en initiatieven met betrekking tot buurtsport in kaart gebracht.

Het zevende en laatste hoofdstuk bestudeert de aanwezigheid en de aard van samenwerkingsverbanden tussen gemeentelijke sportdiensten en andere actoren.

Waar mogelijk en relevant worden doorheen deze rapportering vergelijkingen gemaakt met de bevindingen uit de eerste wave van het Vlaamse Sportdienst Panel (VSDP1.0). De resultaten van het VSDP1.0 werden uitgebreid gerapporteerd in de studie van Scheerder et al. (2014b).

Deze BMS-studie wordt afgerond met enkele belangrijke conclusies en relevante beleidsaanbevelingen.

HOOFDSTUK 1

SITUERING EN OPZET VAN HET ONDERZOEK

In dit hoofdstuk bespreken we de opzet van het *Vlaamse Sportdienst Panel 2.0* (VSDP2.0). Meer bepaald geven we toelichting bij de constructie van het bevraginginstrument, de bevragingmethode en de respons. Vooraleer dieper in te gaan op deze aspecten, worden eerst een aantal ontwikkelingen in het sportlandschap geschetst. Daarbij wordt in het bijzonder aandacht besteed aan de positie van lokale sportdiensten en de regelgeving hieromtrent.

1. Sportdiensten in een veranderend (sport)landschap

1.1 Ontwikkelingen in het sportlandschap

Sport kent veel verschijningsvormen en de invulling van het begrip sport deint mee op de golven van maatschappelijke verandering. De brede definitie van sport, waarin sport gelijk staat aan een waaier aan fysieke activiteiten, is een recent fenomeen (Scheerder & Vandermeerschen, 2014). De beleidsaandacht voor bewegen (cf. definitie 'beweegbeleid' in het decreet lokaal sportbeleid van 2012) door de sportsector is tekenend.

De organisatie van het sportlandschap is eveneens onderhevig aan veranderingen. Tot het midden van de vorige eeuw werd in Vlaanderen, zoals in het merendeel van de (West-)Europese landen, het breedtesportlandschap op lokaal niveau in sterke mate beheerst door sportclubs. Deze werden gedragen door een sterk vrijwilligersinitiatief en vertoonden in grote lijnen vergelijkbare kenmerken waarbij prestatiegerichtheid centraal stond en de sportbeoefening bijna uitsluitend in competitieverband plaatsvond (Gratton & Kokolakis, 1997; Heinemann, 1998; Heinemann & Schubert, 1994; Lera-López & Rapún-Guarate, 2007; Scheerder, 2004; 2007; van Bottenburg e.a., 2005). Na de Tweede Wereldoorlog kwam stelselmatig een actief en voorwaardelijk sportbeleid tot ontwikkeling. Vanaf de jaren zeventig zijn overheden in de verschillende Europese lidstaten zich steeds meer gaan inlaten met sport als beleidsdomein. Aanvankelijk beperkte dit 'beleid' zich veelal tot subsidiëring en investeringen in infrastructuur (De Knop e.a., 1991; Gratton & Taylor, 2000; Houlihan, 2001; 2006; Scheerder e.a., 2013). Gaandeweg kwam in de jaren zestig en zeventig, voornamelijk in de

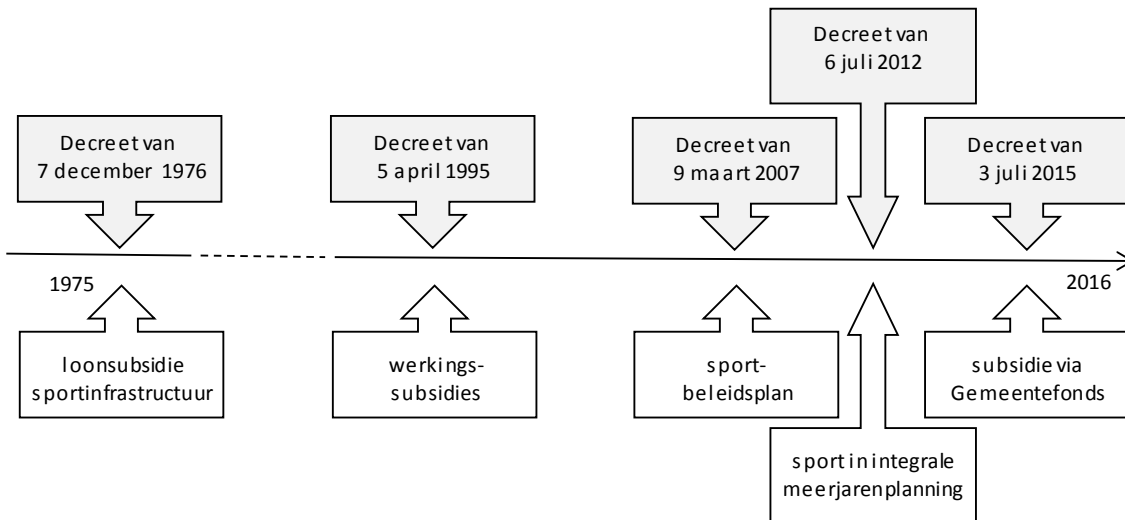
West-Europese landen, de focus te liggen op een stimuleringsbeleid met betrekking tot sportparticipatie (cf. breedtesportcampagnes), geïnspireerd door de Sport voor Allen-idee en vaak gekoppeld aan Sport voor Allen-campagnes en een breder welzijnsbeleid. Tot vandaag geldt dit als een tegenbeweging voor de ideologie van de topsport (Vanreusel, 2001). Noorwegen was de eerste lidstaat die een grootschalige Sport voor Allen-campagne op poten zette, maar ook Vlaanderen geldt als een van de pioniers op dit vlak (Scheerder & Van Tuyckom, 2006). Vanaf de laatste decennia van de vorige eeuw kleuren zowel publieke als private actoren, profit en non-profit spelers, als clubgeorganiseerde en andersgeorganiseerde aanbieders en deelnemers het sportlandschap (Lera-López & Rapún-Gárate, 2007; Scheerder, 2007). De markt kent in dit landschap een groeiende rol, wat onder andere tot uiting komt in deelsegmenten zoals fitness en squash. Vandaag vervullen sportclubs nog steeds een prominente positie in de sport, hoewel ze niet langer over een monopolie beschikken. Ze opereren naast tal van overheidsinitiatieven, de groeiende impact van commerciële sportaanbieders (Scheerder & Vanreusel, 2004; Scheerder e.a., 2006) en de opkomst van lichte sportgemeenschappen (Scheerder & van Bottenburg, 2010), waarbij sporters zich groeperen zonder zich aan een sportclub te binden (bv. joggroepjes, fietsgroepjes, ...).

Sporten en bewegen zijn niet meer het voorrecht van de sportsector alleen. Actoren uit andere beleidsdomeinen begeven zich ook op het sportveld. Economische overwegingen (Scheerder & Vandermeerschen, 2014) of de perceptie dat sport bijdraagt tot oplossingen voor sociale problemen (Coalter, 2015) liggen hier aan de basis. In het laatste geval wordt er gesproken van sport als middel (van Bottenburg, 2011). Wanneer de kernactiviteit sport doelbewust gebruikt en aangepast wordt om ontwikkelingsdoelstellingen voor specifieke kwetsbare groepen te bereiken, spreekt men van sport-plus (Coalter, 2010; Nols & Theeboom, 2015). Maar ook van de sportsector wordt meer en meer verwacht dat ze naast sport als doel (zonder directe nutsverwachtingen), aandacht heeft voor sport als middel (positieve effecten die sport kan hebben op andere vlakken) (Bloyce & Smith, 2010).

1.2 Ontwikkelingen in het lokaal sportbeleid

Sinds de tweede helft van de jaren zeventig vormt de subsidiëring van lokale besturen een van de pijlers in het ondersteuningsbeleid van de Vlaamse overheid. Dit beleid werd tot dusver vormgegeven door vijf opeenvolgende decreten in 1976, 1995, 2007, 2012 en 2015 (zie Figuur 1.1). In wat volgt wordt dieper ingegaan op deze decreten en de gewijzigde beleidsvisie die erin tot uiting komt. Voor dit overzicht hebben we ons gebaseerd op het werk van Scheerder en Vos (2014), aangevuld met de recente ontwikkelingen.

Figuur 1.1 Overzicht van de decreten met betrekking tot de lokale sport(diensten) in Vlaanderen

1.2.1. Het decreet van 1976 betreffende de toekenning van weddetoelagen voor sportfunctionarissen

Een belangrijke, eerste stap in de (decretale) ontwikkeling van het lokale sportbeleid in Vlaanderen was het *decreet van 7 december 1976 betreffende de toekenning van weddetoelagen voor sportfunctionarissen belast met de animatie en die werkzaam zijn in erkende gemeentelijke sportcentra die de sport en de sportieve vrijetijdsbesteding in de Nederlandstalige gemeenschap bevorderen* (Vlaamse overheid, 1977). Het decreet van 1976 werd van kracht op een ogenblik dat de gemeentelijke fusieoperatie quasi afgerond was. Vanaf 1977 werd het aantal Vlaamse gemeenten immers herleid van bijna 1 000 naar 308. Getracht werd om met deze schaalvergroting de efficiëntie en effectiviteit van lokale besturen te doen toenemen. Bovendien vereiste deze operatie meer gespecialiseerde ambtenaren en een meer gespecificeerde en omvangrijke dienstverlening. Zowel de schaalvergroting als de ambtelijke specialisatie hebben in de kaart van het gemeentelijke sportbeleid gespeeld.

Het decreet van 1976 reguleerde de weddentoelagen van de gemeentelijke sportfunctionarissen. Gemeenten die voldeden aan de criteria inzake sportinfrastructuur, kregen een jaarlijkse tegemoetkoming vanwege de overheid voor de salarissen van hun sportambtenaren. Het subsidiëringsaccent lag dus op de aanwezigheid van een individuele ambtenaar en beschikbare sportinfrastructuur. Op die manier ligt dit decreet aan de basis van de structurele opbouw van het gemeentelijke sportbeleid in Vlaanderen. Het heeft ervoor gezorgd dat de sport en de daarvoor benodigde infrastructuur op gemeentelijk vlak werden uitgebouwd. Het decreet op de sportfunctionarissen was voor de gemeenten meer dan welkom. Nadat heel wat Vlaamse gemeenten sinds het einde van de jaren zestig grote inspanningen hadden geleverd om de ontwikkeling van een eigen sportpatrimonium mogelijk te maken, was er bij de gemeenten immers nauwelijks nog geld over om een eigen sportdienst te installeren.

1.2.2. Het decreet van 1995 houdende de erkenning en subsidiëring van sportdiensten

Een tweede belangrijke fase in de decretale vormgeving van het lokale sportbeleid in Vlaanderen vormt het *decreet van 5 april 1995 houdende erkenning en subsidiëring van de gemeentelijke sportdiensten, de provinciale sportdiensten en de sportdienst van de Vlaamse Gemeenschapscommissie* (Vlaamse overheid, 1995). Bijna twintig jaar na het eerste lokale sportdecreet was duidelijk dat de voorwaarden inzake subsidiëring dienden te worden bijgestuurd. Niet langer zouden de beschikbaarheid van een sportfunctionaris en sportinfrastructuur het uitgangspunt voor subsidiëring vormen (al waren er voor de erkenning wel een aantal criteria met een link naar sportinfrastructuur), maar wel de aanwezigheid van een ‘sportdienst’. Zo diende er jaarlijks onder andere een sportpromotieplan ingediend te worden. In plaats van salaristoelagen werden nu werkingssubsidies (promotiemiddelen) toegekend. Voor de berekening van de subsidies werd echter ook rekening gehouden met de beschikbare sportinfrastructuur. Bovendien werden naast de gemeenten, ook de provincies en de hoofdstedelijke gemeenschapscommissie bij het beleidsinitiatief betrokken. Op die manier ontstond een ‘synergetisch’ Sport voor Allen-beleid, met name een breedtesportbeleid op meerdere bestuursniveaus waarbij de inbreng van de gedecentraliseerde niveaus cruciaal bleek.

1.2.3. Het decreet van 2007 houdende de subsidiëring voor het voeren van een Sport voor Allen-beleid

Een gewijzigde visie op de rol van de verschillende bestuursniveaus met betrekking tot sport enerzijds en ontwikkelingen binnen de sport- en bewegingscultuur anderzijds, maakten dat reeds op het einde van de jaren negentig duidelijk was dat het decreet van 1995 aan een grondige herziening toe was. Een bijsturing was onder meer gewenst in functie van (i) startende gemeenten, voor wie de instap tot het decreet te hoog bleek, (ii) een administratieve vereenvoudiging bij de voorbereiding en uitvoering van het sportpromotieplan, en (iii) een transparantere toekenning van de overheidssubsidies. Zo kreeg in 2007 een derde fase vorm met het *decreet van 9 maart 2007 houdende de subsidiëring van gemeente- en provinciebesturen en de Vlaamse Gemeenschapscommissie voor het voeren van een Sport voor Allen-beleid* (Vlaamse overheid, 2007). Het basisprincipe van dit nieuwe decreet was de responsabilisering van gemeenten voor hun eigen lokaal sportbeleid (zie ook De Knop e.a., 2006).

Het decreet op het lokale Sport voor Allen-beleid vormde een van de basisinstrumenten voor de Vlaamse overheid om zoveel mogelijk mensen op een zo verantwoord, regelmatig en kwalitatief mogelijke wijze tot actieve sportbeoefening te stimuleren. Daarbij ging de aandacht uit naar een gevarieerd aanbod, met een bijzondere focus op sportverenigingen, andersgeorganiseerde sport, alsook de toegankelijkheid en diversiteit van dit aanbod. Conform het subsidiariteitsprincipe – i.c. de centrale overheid intervenueert selectief waar nodig en nuttig – werden de verantwoordelijkheden en

beleidsacties inzake lokaal sportbeleid maximaal gelegd bij het gemeentelijke bestuursniveau. De lokale besturen zijn met andere woorden het best geplaatst om optimaal in te staan voor kwaliteit, klantgerichtheid, rationalisering en integriteit. Parallel aan deze responsabilisering werd met dit nieuwe decreet ook een performante, effectieve en eenvoudige regelgeving met een minimum aan administratieve belasting en een dynamisch ambtelijk toezicht nagestreefd. Zoals vooropgesteld in het decreet werd het lokale sportbeleid voorbereid, uitgevoerd en geëvalueerd in samenwerking met alle betrokken publieke en private actoren. Het nieuwe decreet werd bijgevolg gekarakteriseerd door de volgende kenmerken: (i) subsidiariteit (doen doen), (ii) planmatigheid (van planlast naar planlust), (iii) inclusief beleid (toegankelijkheid en diversiteit), en (iv) een interactieve bestuursstijl (permanente en intensieve dialoog met bevolking en maatschappelijk middenveld).

Pijlers van het Sport voor Allen-decreet (2007)

De opmaak van een sportbeleidsplan, met daarin doelstellingen voor het sportbeleid voor de termijn van het tweede jaar van de bestuursperiode tot en met het eerste jaar van de volgende bestuursperiode¹, vormde de kern van het decreet van 9 maart 2007. Vier thematische hoofdstukken – waaraan minimale bestedingspercentage gekoppeld werden – dienden in het gemeentelijk sportbeleidsplan onderscheiden te worden:

- (1) meer en betere subsidies voor lokale en regionale sportverenigingen (Hoofdstuk 1): 50%;
- (2) aandacht voor andersgeorganiseerde sport (Hoofdstuk 2): 20%;
- (3) aandacht voor toegankelijkheid en diversiteit in de sport (Hoofdstuk 3): 10%;
- (4) een meerjarenplan inzake sportinfrastructuur (Hoofdstuk 4): geen subsidie voor voorzien.

Gemeenten die aanspraak wensten te maken op de impulssubsidie (zie verder), dienden een extra hoofdstuk aan het sportbeleidsplan toe te voegen.

Voor de thematische uitwerking van de sportbeleidsplannen van de provincies en de Vlaamse Gemeenschapscommissie legde het decreet enigszins andere accenten. Het sportbeleidsplan van de Vlaamse Gemeenschapscommissie telde zes hoofdstukken:

- (1) ondersteuning en stimulering van bovenlokale sportverenigingen (Hoofdstuk 1);
- (2) ondersteuning en stimulering van sport voor mensen met een handicap (Hoofdstuk 2);
- (3) ondersteuning van inter- en bovenlokale samenwerking in de sport (Hoofdstuk 3);
- (4) organisatie van een pool van sportgekwalificeerde begeleiders (Hoofdstuk 4);
- (5) een globaal meerjarenplan inzake sportinfrastructuur (Hoofdstuk 5);

---

¹ Het sportbeleidsplan wordt tijdens het eerste jaar van de bestuursperiode opgemaakt en goedgekeurd.

- (6) samenwerking met elk van de negentien gemeenten in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad (Hoofdstuk 6).

De provinciale sportbeleidsplannen bevatten minimaal vijf hoofdstukken. Deze komen overeen met de eerste vijf hoofdstukken die onderscheiden werden binnen het sportbeleidsplan van de Vlaamse Gemeenschapscommissie.

De eerder traditionele relatie tussen (lokale) overheden en de clubgeorganiseerde sport (zie Vos, 2012) kwam in dit decreet ook nadrukkelijk tot uiting: de (directe financiële) ondersteuning en stimulering van sportverenigingen was immers één van de verplichte inhoudelijke aandachtspunten die aan bod komen in het sportbeleidsplan van de lokale besturen.

Dit beleidsinstrument diende in overleg met de betrokken actoren uit zowel de publieke als private, lokale (sport)omgeving te worden voorbereid, uitgevoerd en geëvalueerd. Gemeenten die in aanmerking wensten te komen voor de beleidssubsidies van de Vlaamse overheid die gekoppeld zijn aan dit decreet, dienden over een afzonderlijke, autonome sportraad en ten minste één sportgekwalficeerde ambtenaar te beschikken. De vijf Vlaamse provincies, de Vlaamse Gemeenschapscommissie en steden met meer dan 50 000 inwoners moesten over minstens twee voltijdse sportgekwalficeerde ambtenaren beschikken. Als adviesraad heeft de sportraad een belangrijke taak bij de voorbereiding, opvolging en evaluatie van het sportbeleidsplan (zie ook Scheerder & Vos, 2009).

Gemeenten die voldeden aan de hierboven opgelijste basisvoorwaarden ontvingen een jaarlijkse beleidssubsidie van 1,50 euro per inwoner. Daarnaast dienden deze gemeenten op basis van een cofinancieringsformule zelf te zorgen voor een eigen inbreng van 0,50 euro voor iedere euro die door Vlaanderen werd voorzien. In concreto betekende dit een totaal bedrag van 2,25 euro per inwoner (1,50 euro plus 0,75 euro). Vanaf 2009 voorzag de Vlaamse overheid ook in een jaarlijkse impulssubsidie van 0,80 euro per inwoner voor specifieke beleidsmaatregelen. Voor de sportbeleidsplanperiode 2008-2013 viel de keuze hierbij op de kwaliteitsverhoging van jeugd sportbegeleiders in sportverenigingen die bij een erkende Vlaamse sportfederatie zijn aangesloten. Voor het totaal van de Vlaamse gemeenten (N=308) werd een subsidie voorzien van 14,1 miljoen euro, namelijk 9,2 miljoen euro beleidssubsidies en 4,9 miljoen euro impulssubsidies.

Voor de beleidssubsidie die toegekend werd door de Vlaamse overheid gold een verdeelsleutel voor de verschillende thematische hoofdstukken (zie hoger). Twintig procent kon vrij verdeeld worden over deze drie hoofdstukken. De door de Vlaamse overheid toegekende beleidssubsidie diende volledig te worden aangewend voor de uitvoering van de eerste drie hoofdstukken. De gemeenten konden de

middelen uit de cofinanciering (zie hoger) vrij verdelen over die drie hoofdstukken. Voor hoofdstuk 4 (meerjarenplan sportinfrastructuur) werden er via dit decreet geen middelen voorzien.²

Het decreet op het lokale Sport voor Allen-beleid van 9 maart 2007 voorzag expliciet in een aantal flankerende maatregelen die er voor moesten zorgen dat lokale besturen optimaal konden beantwoorden aan de in het decreet vooropgestelde voorwaarden. Zo werden jaarlijkse middelen voorzien voor de opvolging en de monitoring van dit decreet, alsook de begeleiding van gemeenten. Bovendien werden er tijdens het planningsjaar van de eerste sportbeleidsplannen middelen voorzien voor ondersteuning van alle gemeenten (cf. de ontwikkeling van een *Handboek sportbeleidsplanning* (Theeboom e.a., 2007)) en de individuele begeleiding van 135 gemeenten. De opdracht voor de begeleiding van gemeenten werd aan het Vlaams Instituut voor Sportbeheer en Recreatiebeleid (ISB) toegewezen.

Het decreet van 9 maart 2007 heeft zijn effect op het lokale bestuursniveau niet gemist. Zo is het decreet er in geslaagd om op relatief korte termijn een sterke inhaalbeweging te realiseren. Een uitzondering niet te na gesproken hebben alle Vlaamse gemeenten een sportbeleidsplan ingediend. Nooit eerder wist de decreetgever zoveel lokale besturen aan te spreken om met Vlaamse middelen een lokaal Sport voor Allen-beleid uit te bouwen. Het overgrote deel van de Vlaamse gemeenten kreeg dankzij het nieuwe decreet bovendien meer middelen ter beschikking om vorm te geven aan hun lokaal sportbeleid (zie ook Scheerder & Vos, 2009).

1.2.4. Het decreet van 2012 houdende het stimuleren en subsidiëren van een lokaal sportbeleid

In 2012 werd een vierde stap in de decretale vormgeving van het lokale sportbeleid in Vlaanderen gezet, en dit met het *decreet van 6 juli 2012 houdende het stimuleren en subsidiëren van een lokaal sportbeleid* (Vlaamse overheid, 2012). Dit decreet, dat in 2014 in werking trad, is sterk geënt op het decreet van 9 maart 2007 en onderstreept opnieuw de centrale rol van de gemeente in het Sport voor Allen-beleid. Dit nieuwe decreet – dat amper vijf jaar nadat het vorige decreet werd opgesteld – was noodzakelijk naar aanleiding van het *Kaderdecreet Planlastvermindering*³ (Vlaamse overheid, 2011a)

² Om optimale omstandigheden voor sportdeelname te creëren, werd op 14 mei 2008 het *decreet betreffende een inhaalbeweging in sportinfrastructuur via alternatieve financiering goedgekeurd*, kortweg het Vlaams sportinfrastructuurplan (Vlaamse overheid, 2008). Dit decreet werd opgesteld met als doelstelling op middellange termijn het tekort aan sportinfrastructuur gedeeltelijk weg te werken.

³ Het *Kaderdecreet Planlastvermindering* is één van de acties uit het *Witboek Interne Staathervorming* en heeft tot doel de planlasten en rapporteringsverplichtingen voor de lokale besturen te verlichten en af te stemmen op de lokale beleids- en beheerscyclus (BBC) (Vlaamse overheid, 2011a). Het kaderdecreet schaft onder andere de sectorale beleidsplannen af en integreert deze in de lokale meerjarenplanning. Sectoraal blijven aparte regelgeving en beleidsprioriteiten wel mogelijk, maar de regels hieromtrent moeten binnen de krijtlijnen van het planlastendecreet vallen.

dat er kwam in navolging van het *Witboek Interne Staatshervorming*⁴ (Vlaamse overheid, 2011b). Het planlastendecreet bepaalt immers dat de sectorale regelgeving niet kan opleggen dat een gemeente een bepaalde dienst moet oprichten of een ambtenaar met specifieke diplomaveisten in dienst moet hebben. Een andere bepaling in het planlastendecreet is dat de sectorale regelgeving zowel voor het indienen van de beleidsplannen als voor de rapportering over de uitvoering gebruik dient te maken van het instrumentarium van de beleids- en beheerscyclus (BBC) (Vlaamse overheid/Binnenlands Bestuur, 2015). Zo kon de ontwikkeling van een sportbeleidsplan niet langer opgelegd worden aan de lokale besturen. Lokale besturen dienden bijgevolg hun sportbeleidsdoelstellingen in te passen in het integraal meerjarenplan van de gemeente. Ook de subsidievoorwaarde te beschikken over een of meerdere sportgekwalficeerde ambtenaren viel weg.

Pijlers van het decreet lokaal sportbeleid (2012)

Van de noodzaak om een nieuw decreet uit te werken, werd gebruik gemaakt om een aantal nieuwe beleidsaccenten in te passen in een wettelijk kader. Concreet worden in het decreet van 6 juli 2012, i.c. het decreet lokaal sportbeleid, vier beleidsprioriteiten voor de gemeenten naar voor geschoven. In het uitvoeringsbesluit (Vlaamse overheid, 2013) worden hier minimale bestedingspercentages aan gekoppeld:

- (1) het ondersteunen van de kwalitatieve uitbouw van de sportverenigingen via een doelgericht subsidiebeleid (*1ste beleidsprioriteit*): 25%;
- (2) het stimuleren van sportverenigingen tot professionalisering met een bijzonder accent op kwaliteitsvolle jeugdsportbegeleiding en eventueel tot onderlinge samenwerking (*2de beleidsprioriteit*): 35%;
- (3) het voeren van een activeringsbeleid met het oog op een levenslange sportparticipatie via een andersgeorganiseerd laagdrempelig beweeg- en sportaanbod (*3de beleidsprioriteit*): 10%;
- (4) het voeren van een beweeg- en sportbeleid met aandacht voor transversale samenwerking zodat kansengroepen gelijke kansen krijgen om actief te participeren in sport (*4de beleidsprioriteit*): 10%.

De vierde beleidsprioriteit sluit met de aandacht voor ‘transversale samenwerking’ naadloos aan bij de integrale meerjarenplanning die met het besluit over de beleids- en beheerscyclus (BBC) ingevoerd werd (Vlaamse overheid, 2010).

---

⁴ In het *Witboek Interne Staatshervorming* worden een aantal initiatieven vooropgesteld om de bestuurskracht van gemeenten te versterken en om de autonomie en bevoegdheden van gemeenten te vergroten. Men spreekt in deze context van ‘debureaucratisering’ en van het geven van meer vertrouwen aan lokale besturen (Vlaamse overheid, 2011b).

In tegenstelling tot het Sport voor Allen-decreet van 2007, is sportinfrastructuur niet langer opgenomen als beleidsprioriteit in het decreet lokaal sportbeleid van 2012.⁵ Het hebben van een sportraad bleef wel een voorwaarde, al werd een aantal bepalingen hieromtrent versoepeld. De sportraad moest nog steeds aantoonbaar betrokken worden bij de invulling van het beleidsveld sport in de strategische meerjarenplanning.

Gemeenten die voldeden aan de hierboven opgelijste basisvoorwaarden ontvingen een jaarlijkse subsidie van 2,40 euro per inwoner. Het principe van cofinanciering bleef behouden: gemeenten dienden zelf te voorzien in een vermeerdering van dit bedrag met minimaal 30 procent.

Naar analogie met het voorgaande decreet, geldt het decreet van 6 juli 2012 ook voor provincies en de Vlaamse Gemeenschapscommissie. Voor de Vlaamse Gemeenschapscommissie worden eveneens vier beleidsprioriteiten onderscheiden, met name:

- (1) het ondersteunen van de kwalitatieve uitbouw van de sportverenigingen via een doelgericht subsidiebeleid (*1ste beleidsprioriteit*);
- (2) het stimuleren van sportverenigingen tot professionalisering met een bijzonder accent op kwaliteitsvolle jeugdsportbegeleiding en eventueel tot onderlinge samenwerking (*2de beleidsprioriteit*);
- (3) het voeren van een activeringsbeleid met het oog op een levenslange sportparticipatie via een andersgeorganiseerd laagdrempelig beweeg- en sportaanbod (*3de beleidsprioriteit*);
- (4) het voeren van een beweeg- en sportbeleid met aandacht voor transversale samenwerking zodat kansgroepen gelijke kansen krijgen om actief te participeren in sport en met bijzondere aandacht voor het stimuleren van personen met een handicap tot sportbeoefening (*4de beleidsprioriteit*).

In vergelijking met de beleidsprioriteiten voor de gemeenten, dient de Vlaamse Gemeenschapscommissie expliciet aandacht te hebben voor de stimulering van sportbeoefening door personen met een handicap. De Vlaamse overheid voorziet voor deze beleidsprioriteiten in totaal 750 000 euro per jaar. De Vlaamse Gemeenschapscommissie dient op haar beurt te voorzien in een vermeerdering van dit bedrag met minimaal 30 procent.

De beleidsbepalingen die in het decreet van 9 maart 2007 werden vastgelegd voor de provincies blijven behouden. Het decreet van 6 juli 2012 onderscheidt zes bevoegdheden van de provincies inzake sport en de subsidiëring van de Vlaamse beleidsprioriteit Sport voor Allen, namelijk:

- (1) het stimuleren van personen met een handicap tot sportbeoefening (*1ste bevoegdheid*);

---

⁵ De Vlaamse overheid nam echter zowel in 2014 als in 2015 initiatief om lokale besturen ondersteuning te bieden om de nood aan (ver)nieuw(d)e sportinfrastructuur in te vullen door middel van projectoproepen. Volgens de projectoproep van 2015 (Vlaamse overheid), zijn deze ad hoc oproepen een eerste stap naar een strategische langtermijnvisie inzake sportinfrastructuur.

- (2) het, op vraag van de gemeenten, stimuleren en ondersteunen van de regionale werking in de sportsector (*2de bevoegdheid*);
- (3) het ondersteunen of organiseren van bovenlokale sportinfrastructuur (*3de bevoegdheid*);
- (4) het bouwen of subsidiëren van bovenlokale sportinfrastructuur (*4de bevoegdheid*);
- (5) het coördineren van de relatie tussen natuur, sport en recreatie en ruimtelijke ordening (*5de bevoegdheid*);
- (6) het beheren van unieke bovenlokale instellingen in de sport (*6de bevoegdheid*).

Binnen de perken van de begroting subsidieert de Vlaamse overheid de uitvoering van deze beleidsprioriteiten met een bedrag van in totaal 0,06 euro per jaar per inwoner.

Ook in het decreet van 2012 werden flankerende maatregelen voorzien voor de begeleiding van gemeenten en de monitoring van het lokale sportbeleid. Bovendien wordt jaarlijks ook voorzien in middelen voor de coördinatie en de begeleiding van een pool van professionele begeleiders in de sport. De Vlaamse beleidsprioriteiten voor sport liggen in principe vast voor een periode van zes jaar, al kunnen ze conform het planlastendecreet, na drie jaar geëvalueerd en bijgestuurd worden.

1.2.5. De integratie van de sportsubsidies in het Gemeentefonds (decreet van 3 juli 2015)

Bij het aantreden van de nieuwe Vlaamse Regering in 2014 werd duidelijk dat er weer een decreetswijziging in de pijplijn zat. Aangezien het vertrouwen van de Vlaamse Regering in de steden en gemeenten groeit, wil ze de lokale besturen meer bevoegdheden en beleidsvrijheid geven (Vlaamse overheid, 2015a). Daarom wil men waar mogelijk de Vlaamse sturing afbouwen en ook op financieel vlak streven naar eenvoud en transparantie. In het regeerakkoord van de Vlaamse Regering voor de periode 2014-2019 werd vooropgesteld om een aantal sectorale subsidies aan lokale besturen, waaronder die voor sport, in het Gemeentefonds te integreren (Vlaamse overheid, 2014). Deze intentie kreeg vorm in het *decreet van 3 juli 2015 tot wijziging van diverse decreten houdende de subsidiëring aan de lokale besturen en tot wijziging van het decreet van 5 juli 2002 tot vaststelling van de regels inzake de dotatie en de verdeling van het Vlaams Gemeentefonds* (Vlaamse overheid, 2015b). Voor de Vlaamse gemeenten schrapt dit decreet de bestaande sectorale regelingen terwijl het voor de gemeenten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest/Vlaamse gemeenschapscommissie en de faciliteitengemeenten in de Vlaamse rand rond Brussel aangepast wordt. Verder creëert het decreet een nieuwe aanvullende dotatie in het Vlaamse Gemeentefonds. Hierin zal de oorsprong van de middelen duidelijk zijn, maar een lokaal bestuur is niet verplicht de middelen voor dat beleidsdomein te gebruiken. Voor sport bedraagt het totale subsidiebedrag voor de lokale besturen 14 293 660 euro. Deze nieuwe regeling trad in werking op 1 januari 2016. Gemeenten die in 2015 in het kader van het decreet lokaal sportbeleid intekenden op de bijhorende vier Vlaamse beleidsprioriteiten sport zien

zodoende hun 'sportdotatie' ingekanteld in het Gemeentefonds. Deze nieuwe regelgeving heeft ook als gevolg dat er geen sectorspecifieke voorwaarden met betrekking tot een adviesraad sport meer zijn. De bepalingen met betrekking tot inspraak en participatie van het Gemeentedecreet blijven wel onveranderd van toepassing.

Voor de lokale sportsector houdt dit decreet enerzijds in dat de geormerkte subsidies wegvallen en men minder zekerheid heeft over waar de middelen aan besteed zullen worden. Anderzijds betekent het wegvallen van de Vlaamse beleidsprioriteiten sport dat lokale besturen nog meer een sportbeleid op maat van de noden en behoeften van hun inwoners kunnen uitwerken. De toekomst zal uitwijzen of de diensten die in de steden en gemeenten verantwoordelijk zijn voor sport met de voorgaande decreten tot voldoende wasdom gekomen zijn om in deze nieuwe beleidscontext hun mannetje te staan en ook zonder verplichting van bovenaf een lokaal sportbeleid voor allen uitbouwen. Nu de rapporteringsverplichtingen wegvallen, start de Vlaamse overheid met het project lokale monitoring vrijetijdsbeleid om zo het overzicht te behouden en evoluties in beeld te brengen (Gatz, 2015). Vanaf 2017 wordt de nieuwe monitoring uitgerold en zullen de beschikbare data ontsloten worden (Vlaamse overheid/CJSM, 2015).

In het kader van de zesde staatshervorming wordt het provinciale bestuursniveau afgeslankt. Vanaf 2018 worden de persoonsgebonden taken en bevoegdheden overgedragen naar de lokale besturen en/of de Vlaamse overheid. Voor het beleidsdomein sport betekent dit dat de provincies nog tot en met 2017 via het decreet lokaal sportbeleid gesubsidieerd worden. Eind 2017 zal het doek over het provinciaal sportbeleid vallen en vanaf 2018 zal de provinciale dienstverlening sport door andere beleidsniveaus opgevolgd worden. Naar welk beleidsniveau de vroegere provinciale taken zullen gaan, is momenteel in bespreking.

2. Context van het onderzoek

Uit wat voorafging mag blijken dat de lokale besturen en meer bepaald de lokale overheidsdiensten die zich om sport bekommeren, vandaag een centrale rol vervullen in het sportlandschap en in belangrijke mate bijdragen tot een breed sport- en bewegingsaanbod. Naar analogie met het *Vlaamse Sportclub Panel* (2009 (zie Scheerder & Vos, 2010a) en 2012 (zie Scheerder e.a., 2015)) en het *Vlaamse Fitness Panel 2009* (VFP09, zie Scheerder & Vos, 2010b) werd met de opstart van het Vlaamse Sportdienst Panel dan ook besloten om een gelijkaardig onderzoek uit te voeren dat moet toelaten om (i) een wetenschappelijk onderbouwd en representatief zicht te geven op de sportdiensten in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, en (ii) gegevens te verzamelen die moeten toelaten

om een vergelijking te maken tussen sportdiensten, sportclubs en fitnesscentra (i.c. de drie grote groepen van sportaanbieders) in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. In deze rapportering focussen we op de situatie van de sportdiensten in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest anno 2014 of tenzij anders vermeld het referentiejaar 2013. Waar mogelijk vergelijken we deze resultaten met de bevindingen van 2010, i.c. de eerste golf van het Vlaamse Sportdienst Panel (zie Scheerder e.a., 2014b).

Meer specifiek wil dit onderzoek een zicht geven op het profiel van de sportdiensten, met name: de wijze waarop ze zich organiseren en profileren, de samenstelling van hun personeelsbestand, de inzet van vrijwilligers, de activiteiten die sportdiensten aanbieden, de samenwerking met andere sportactoren, etc. Op deze manier wordt enerzijds een overzicht van sportdiensten in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest bekomen en anderzijds krijgt men zicht op de evoluties in deze sector. Doorheen de publicatie wordt de term 'sportdienst' gebruikt. Hiermee wordt de gemeentelijke dienst bedoeld die verantwoordelijk is voor het sportbeleid, dus ook wanneer deze een andere naam heeft of onder een andere dienst ressorteert.

3. Dataverzameling

3.1 Inleiding

De gegevens voor het onderzoek werden verzameld door middel van een gestandaardiseerde vragenlijst. Deze vragenlijst is grotendeels identiek aan die van het Vlaamse Sportdienst Panel 1.0. (VSDP1.0, zie Scheerder e.a., 2014b). Op deze manier kan de evolutie van een aantal bevraagde items bestudeerd worden. Aangezien de lokale sportsector in evolutie is (wetgevend kader, bestuurlijke tendensen, ...) werden er ook enkele aanvullingen en aanpassingen gedaan.

3.2 Vragenlijst

Om in te spelen op een aantal recente ontwikkelingen en in functie van het uitdiepen van enkele specifieke thema's werd de vragenlijst van het eerste Vlaams Sportdienst Panel grondig gescreend. Hierbij werd er in functie van vergelijkbaarheid rekening gehouden met de vragen die eerder al in het Vlaamse Sportdienst Panel, maar ook in andere onderzoeksreeksen zoals het Cijferboek Lokaal Sportbeleid aan bod kwamen.

De definitieve vragenlijst is voorzien van een algemene inleiding die gevolgd wordt door zes grote blokken van vragen, namelijk:

(1) Algemene gegevens

In het eerste deel van het meetinstrument wordt gevraagd naar de contactgegevens en het statuut van de sportdienst, het jaar van oprichting en/of subsidiëring, de aanwezigheid van een gemeentelijke/stedelijke sportraad, etc. Ook vragen omtrent verzelfstandiging komen hier aan bod.

Ten opzichte van de eerste editie werden de antwoordmogelijkheden bij het statuut van de sportdienst uitgebreid en werden de gegevens over verzelfstandiging meer trapsgewijs bevroegd. Aangezien het Gemeentedecreet bepaalt dat vzw's en AGB's zich dienden te regulariseren tegen 1 januari 2014 (Vlaamse overheid, 2005), werd er hieromtrent naar een stand van zaken gevraagd.

(2) Sport in het gemeentelijk meerjarenplan

Het tweede deel van de vragenlijst gaat dieper in op de plaats van sport in het gemeentelijk jarenplan en de ervaringen van de sportdiensten met de ontwikkeling van het luik sport in het meerjarenplan. Er werd ook gevraagd te vergelijken tussen de periode van het sportbeleidsplan en de periode met het gemeentelijk meerjarenplan.

Aangezien er een decreetswijziging was in de tijdspanne tussen beide bevestigingen in het kader van het Vlaamse Sportdienst Panel, moest dit deel aangepast worden aan het gewijzigd decretaal kader. Bestaande vragen die nog relevant waren, werden vertaald naar het luik sport in het integraal meerjarenplan (i.p.v. sportbeleidsplan). De stellingen en vragen werden aangevuld met een aantal uitspraken over vergelijkingen tussen de periode van het sportbeleidsplan en het gemeentelijk meerjarenplan. Het transversale aspect dat in het decreet lokaal sportbeleid aan bod komt en dat ook een betrachting is van het integrale meerjarenplan werd aan de vragenlijst toegevoegd door middel van stellingen over het betrekken van andere diensten bij de beleidsplanning.

(3) Sportaanbod

Het sportaanbod dat de sportdiensten zelf aanbieden, het aanbieden van activiteiten voor specifieke doelgroepen, evoluties in het aantal deelnemers aan activiteiten, Buurtsport etc. vormen het onderwerp van het vierde deel van de vragenlijst.

Ten opzichte van de vorige vragenlijst werd in de versie voor het Vlaamse Sportdienst Panel 2.0 meer aandacht besteed aan Buurtsport en aan initiatieven voor mensen in (kans)armoede.

(4) Organisatie – HRM

In dit deel van de vragenlijst staat de organisatie van de sportdienst centraal. Er wordt gevraagd naar de samenstelling van het personeel, de rol van vrijwilligers in de sportdiensten, de taken die zij op zich nemen, etc.

Hier werden in functie van het tweede sportdienstpanel geen vragen toegevoegd of verwijderd.

(5) Sportaccommodaties

Het vijfde deel van de vragenlijst gaat dieper in op de sportaccommodatie die lokale besturen bezitten en/of gebruiken. Hierbij wordt onder meer ook aandacht besteed aan de financiële investeringen die daarvoor nodig zijn.

Om de vragenlijst in zijn totaliteit beheersbaar te houden, werd een aantal gegevens voor 2014 minder gedetailleerd opgevraagd dan bij de eerste golf van het Vlaamse Sportdienst Panel.

(6) Samenwerking

Het zesde en laatste deel van de vragenlijst besteedt aandacht aan de samenwerking die sportdiensten kunnen hebben met andere organisaties. Er werd onder meer gevraagd of er een samenwerking is met andere sportdiensten, andere gemeentelijke diensten, verenigingen voor mensen in (kans)armoede, lokaal gezondheidsoverleg (Logo). Ook de manier van en houding ten aanzien van samenwerking werd bevraagd.

Naar analogie met het luik 'sportaanbod' werd in het luik 'samenwerking' in de tweede editie van de vragenlijst meer gefocust op samenwerkingsverbanden in functie van het bereiken van mensen in (kans)armoede. Bij de samenwerking met andere gemeentelijke diensten werd nu ook gepolst naar de evolutie tussen 2007 en 2013. De samenwerking met scholen, bedrijven en fitnesscentra maakte geen deel meer uit van de bevraging. Voor diensten die behoren tot een ruimere dienst (bv. dienst vrije tijd) werden een aantal stellingen toegevoegd over het clusteren van diensten.

3.3 Bevragingvorm

Er werd gekozen voor een online bevraging. Een online bevraging is qua benadering gelijkaardig aan een schriftelijke bevraging maar heeft als voordeel dat er geen aparte data-invoer nodig is. Dit is niet enkel tijdbesparend, maar voorkomt ook mogelijke fouten bij de data-invoer.

3.4 Bevragingsprocedure

Er werd voor geopteerd om sportdiensten in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest per e-mail te contacteren. In de introductie e-mail werd het onderzoek kort toegelicht en werd gevraagd om deel te nemen aan de online bevraging met vermelding van de URL. In de inleiding van de bevraging werd vermeld hoeveel tijd het invullen van de vragenlijst in beslag zou nemen en welke gegevens men het best bij de hand had. De introductie e-mail werd eind juni 2014 verstuurd.

Gemeenten die niet reageerden op de online enquête kregen in een latere fase een herinnerings-e-mail. De vragenlijst bleef meerdere maanden online, om gemeenten maximaal de kans te geven deel te nemen. De meeste antwoorden werden in de periode juni tot september 2014 verkregen. De laatste deelname vond plaats begin december 2014. Nadien werd de bevraging ook afgesloten.

4. Respons en representativiteit

Van de 308 Vlaamse gemeenten namen er in totaal 199 (65%) deel aan het onderzoek. Van de negentien Brusselse gemeenten vulden er drie (16%) de bevraging in. De totale responsratio bedraagt 62 procent (zie Tabel 1.1).

Tabel 1.1 Respons gemeenten in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

	N populatie	N gerealiseerd	Responsratio (%)
Vlaanderen	308	199	64,6
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	19	3	15,8
Totaal	327	202	61,8

Om na te gaan of de gemeenten die deelnamen aan het VSDP2.0 (= gerealiseerde steekproef) representatief zijn voor alle gemeenten in respectievelijk Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, worden in Tabel 1.2 en Tabel 1.3 de gerealiseerde steekproeven vergeleken met de populatie van gemeenten in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Voor Vlaanderen wordt de representativiteit onderzocht voor drie kenmerken, namelijk: de regionale spreiding (cf. provincie), het sociaal-economisch profiel van de gemeente (cf. Belfius-indeling) en de grootte van de gemeente (cf. inwonersaantallen) (zie Tabel 1.2). Voor de gemeenten uit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest werd de representativiteit onderzocht op basis van het sociaal-economisch profiel van de gemeente en de grootte van de gemeente (zie Tabel 1.3).

Uit Tabel 1.2 blijkt dat de gerealiseerde steekproef van gemeenten representatief is voor alle 308 gemeenten in Vlaanderen voor wat betreft de regionale spreiding, het sociaal-economisch profiel van de gemeente en de grootte van de gemeente. Voor ieder van de drie vernoemde variabelen werd door middel van een Chi-kwadraattest getoetst of er een significant verschil is tussen de verdeling in de populatie en de gerealiseerde steekproef. Dit bleek niet het geval te zijn.

Ook voor wat betreft het Brussels Hoofdstedelijk Gewest konden er geen significante verschillen gevonden worden tussen de verdeling in de populatie en de gerealiseerde steekproef (zie Tabel 1.3).

Met andere woorden, de gemeenten uit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zijn representatief voor de populatie van gemeenten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voor wat betreft het sociaal-economisch profiel van de gemeente en de grootte van de gemeente.

Gegeven het kleine aantal gemeenten in het VSDP2.0 dat gelegen is in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zullen de analyses in dit rapport, tenzij anders aangegeven, betrekking hebben op Vlaanderen én het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Er worden dus geen afzonderlijke analyses voor Brussel gepresenteerd.

Tabel 1.2 *Representativiteit van de gerealiseerde steekproef in Vlaanderen, naar regionale spreiding, sociaal-economisch profiel van de gemeente en de gemeentegrootte, in percentages*

	Populatie	Gerealiseerd	Signif. (init. vs. gereal.) ¹
Provincie			NS
Antwerpen	22,7	23,1	
Limburg	14,3	16,1	
Oost-Vlaanderen	21,1	19,6	
Vlaams-Brabant	21,1	18,6	
West-Vlaanderen	20,8	22,6	
Socio-economisch profiel			NS
Agglomeratiegemeenten	13,7	13,6	
Centrumgemeenten	12,4	13,1	
Gemeenten met een concentratie van economische activiteit	13,0	11,6	
Landelijke gemeenten	31,3	34,2	
Toeristische gemeenten	2,6	2,5	
Woongemeenten	27,0	25,1	
Grootte (aantal inwoners 1/1/2014)			NS
< 10 000	26,6	26,1	
10 000 - 14 999	26,6	23,6	
15 000 - 19 999	17,2	16,1	
20 000 - 29 999	14,3	16,6	
30 000 - 49 999	11,4	14,6	
≥ 50 000	3,9	3,0	
N Totaal	308	199	

NS = Niet Significant ($\alpha = 0.05$)

¹ initieel vs. gerealiseerd

Tabel 1.3 *Representativiteit van de gerealiseerde steekproef in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest naar sociaal-economisch profiel van de gemeente en de gemeentegrootte, in percentages*

	Populatie	Gerealiseerd	Signif. (init. vs. gereal.) ¹
Socio-economisch profiel			
Gemeenten 1 ^e gordel	21,1	33,3	NS
Industriële gemeenten kanaalzone	21,1	0,0	
Stad Brussel	5,3	0,0	
Woongemeenten noordwesten	26,3	66,7	
Woongemeenten zuidoosten	26,3	0,0	
Grootte (aantal inwoners 1/1/2014)			
< 30 000	26,3	66,7	NS
30 000 - 49 999	21,1	33,3	
≥ 50.000	52,6	0,0	
N Totaal	19	3	

NS = Niet Significant ($\alpha = 0.05$)

¹ initieel vs. gerealiseerd

5. Besluit

Om het onderzoek naar sportdiensten in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest te situeren, startte dit hoofdstuk met de ontwikkelingen in het sportlandschap en het sportbeleid. Er werd toelichting gegeven bij context van het onderzoek en het opzet van de online bevraging. Hierbij werd dieper ingegaan op de constructie van de vragenlijst, de respons en de representativiteit van het gerealiseerde databestand.

In wat volgt worden de resultaten van de bevraging bij gemeentelijke sportdiensten in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest weergegeven. In het volgende hoofdstuk wordt in eerste instantie het organisatieprofiel van de sportdiensten bestudeerd.

HOOFDSTUK 2

ORGANISATIEPROFIEL

In dit hoofdstuk geven we een beschrijving van het organisatieprofiel van de bevraagde gemeentelijke sportdiensten in het VSDP2.0. In eerste instantie gaan we in op het oprichtingsjaar en het jaar waarin de sportdiensten gesubsidieerd werden door de Vlaamse overheid. In een tweede deel komen onder meer het statuut van de sportdiensten en de vormen van verzelfstandiging aan bod. Tot slot wordt er ingezoomd op de adviesraad sport.

1. Spreiding

In Tabel 2.1 wordt de spreiding – zowel geografisch als op basis van het aantal inwoners – waar de deelnemende sportdiensten gevestigd zijn, weergegeven. Hieruit blijkt dat ook voor de combinatie Vlaanderen en Brussels Hoofdstedelijk Gewest voor beide variabelen geen significante verschillen (χ^2 -test) werden vastgesteld tussen de populatie en de gerealiseerde steekproef.

Tabel 2.1 *Spreiding van de sportdiensten in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, volgens ligging en grootte*

	Populatie	Gerealiseerd	Signif. (init. vs. gereal.) ¹
Ligging (geografisch)			NS
Antwerpen	21,4	22,8	
Limburg	13,5	15,8	
Oost-Vlaanderen	19,9	19,3	
Vlaams-Brabant	19,9	18,3	
West-Vlaanderen	19,6	22,3	
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	5,8	1,5	
Grootte (aantal inwoners 1/1/2014)			NS
< 10 000	25,1	25,7	
10 000 - 14 999	25,1	23,3	
15 000 - 19 999	16,2	15,8	
20 000 - 29 999	15,0	17,3	
30 000 - 49 999	11,9	14,9	
≥ 50 000	6,7	3,0	
N Totaal	327	202	

NS = Niet Significant ($\alpha = 0.05$)

¹ initieel vs. gerealiseerd

2. Statuut van de sportdienst

De ‘autonome sportdienst’ is de meest voorkomende organisatiestructuur van de sportdienst (70%). In een derde van de gemeenten is de sportdienst een onderdeel van een dienst die bevoegd is voor meerdere beleidsdomeinen. Dat deze organisatievorm in opmars is, blijkt uit een vergelijking met de cijfers van 2010. Toen was de sportdienst nog maar in een vijfde (22%) van de gemeenten op die manier georganiseerd (Scheerder e.a., 2014b p.20). Zoals uit Tabel 2.2 blijkt, is het aandeel gemeenten waar de sportdienst een onderdeel is van een ruimere dienst het grootst in gemeenten met minder dan 10 000 inwoners. Maar ook in gemeenten met 15 000 tot 19 999 inwoners is het percentage eerder hoog. Van de gemeenten in de steekproef met meer dan 50 000 inwoners geven alle sportdiensten aan autonoom georganiseerd te zijn. Sportdiensten die een onderdeel zijn van een ruimere dienst (N=66) behoren meestal tot een dienst vrije tijd (85%). Zes procent ressorteert onder de dienst welzijn.

Tabel 2.2 Type sportdienst naar gemeentegrootte in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (N=202), in percentages

	Autonoom	Onderdeel van een ruimere dienst	Combinatiedienst	Enkel contactpersoon	Ander
< 10 000 inwoners	40,4	46,2	13,5	0,0	0,0
10 000 - 14 999 inwoners	61,7	31,9	4,3	0,0	2,1
15 000 - 19 999 inwoners	59,4	40,6	0,0	0,0	0,0
20 000 - 29 999 inwoners	71,4	22,9	0,0	2,9	2,9
30 000 - 49.999 inwoners	76,7	20,0	3,3	0,0	0,0
≥ 50 000 inwoners	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal	60,9	32,7	5,0	0,5	1,0

3. Jaar van oprichting en subsidiëring

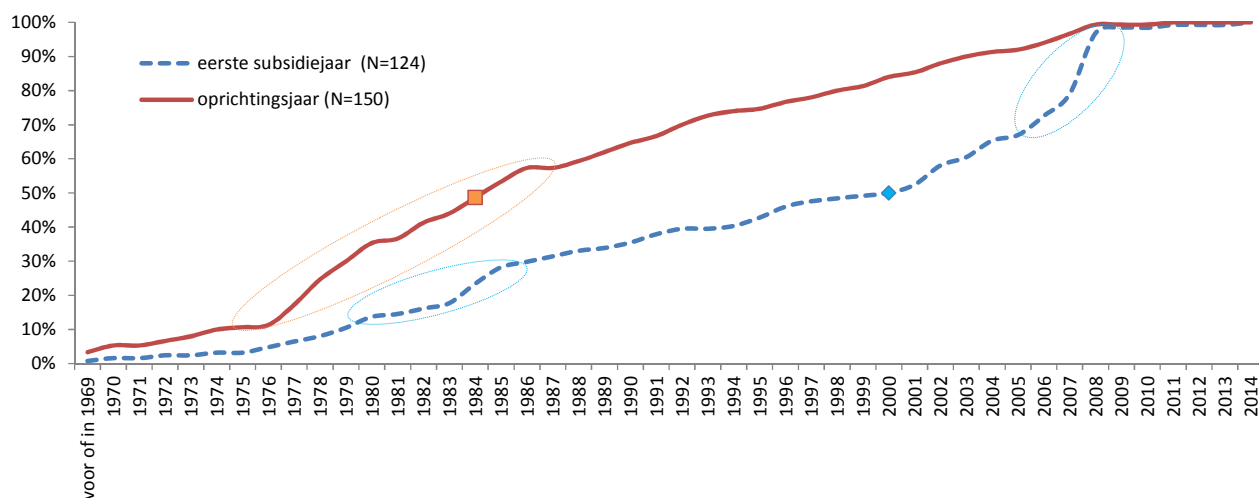
In 1984 had de helft (49%) van de huidige sportdiensten al het levenslicht gezien. Een kwart van de sportdiensten werd in de jaren '70 en een derde in de jaren '80 opgericht. Deze bevindingen stroken met die uit het eerste sportdienstenpanel (Scheerder e.a., 2014b). Na deze piek groeide het aantal sportdiensten geleidelijk verder aan.

Van de gesubsidieerde sportdiensten wordt de helft sinds 2000 of vroeger gesubsidieerd. De eerste piek van sportdiensten die gesubsidieerd worden, situeert zich eind jaren '70 en begin jaren '80 van de vorige eeuw. Een tweede piek van lokale besturen die subsidies ontvangen voor het voeren van een lokaal sportbeleid situeert zich rond de opstart van het decreet op het lokale Sport voor Allen-beleid dat in 2008 in werking trad (cf. Hoofdstuk 1).

Figuur 2.1 geeft de evolutie van het oprichtingsjaar en het subsidiejaar van sportdiensten weer. Hier komen de hierboven vermelde vaststellingen visueel tot uiting. De evolutie van het eerste subsidiejaar vertoont een grilliger verloop dan dat van het oprichtingsjaar. Na de piek in de jaren '80 groeit het aandeel sportdiensten dat subsidies krijgt gradueel verder, maar vanaf 2000 is er een sterkere stijging. Zowel voor de oprichting als voor de subsidiëring lijkt de toename sinds 2009 te stagneren. Het maximum is quasi bereikt en vanuit de Vlaamse overheid zijn er enerzijds geen incentives meer om alsnog een sportdienst op te richten en anderzijds is het voor gemeenten die niet instapten in het decreet Lokaal Sportbeleid van 2012 niet meer mogelijk om voor subsidiëring in aanmerking te komen. Verder valt eveneens het tijdsverschil tussen het oprichtingsjaar en het jaar met de eerste subsidies op. De lokale besturen wachtten voor het oprichten van een sportdienst niet op subsidies van de Vlaamse overheid. Anderzijds mag men echter ook niet uit het oog verliezen dat het hebben van een sportdienst vroeger een voorwaarde was voor subsidiëring waardoor het op zich logisch is dat de oprichting ervan zich eerder situeert.

Figuur 2.1 Evolutie van de oprichting en subsidiëring van gemeentelijke sportdiensten in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

4. Verzelfstandiging in de lokale sportsector

Het aandeel gemeenten dat over een of andere vorm van verzelfstandiging op het vlak van sport beschikt, lijkt te dalen. In 2010 gaf ongeveer de helft (48%) aan hierover te beschikken (Scheerder e.a., 2014), terwijl dat voor 2014 42 procent is. Het is afwachten hoe dit verder zal evolueren. Het Gemeentedecreet bepaalt immers dat vzw's en autonome gemeentebedrijven (AGB) zich tegen begin 2014 moesten regulariseren. Uit de antwoorden van de sportdiensten blijkt dat voor de meerderheid

van de vzw's en AGB's (resp. 92% en 93%) de gemeenteraadsbeslissing is genomen om de vzw/AGB te regulariseren. Voor de overige vzw's en AGB's is er nog geen beslissing genomen of is er besloten tot opheffing over te gaan. Verder blijkt uit Tabel 2.3 dat gemeenten met minder dan 15 000 inwoners minder voor verzelfstandiging kiezen.

Tabel 2.3 *Verzelfstandiging m.b.t. sport voor gemeenten in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (N=202)*

	N-ja	%-ja
< 10 000 inwoners	10	19,2
10 000 - 14 999 inwoners	15	31,9
15 000 - 19 999 inwoners	19	59,4
20 000 - 29 999 inwoners	18	51,4
30 000 – 49 999 inwoners	18	60,0
≥ 50 000 inwoners	4	66,7
Totaal	84	41,6

Tabel 2.4 geeft voor de 84 gemeenten met verzelfstandiging voor sport weer over welke vorm van verzelfstandiging dit gaat. Hierbij dient opgemerkt te worden dat binnen één gemeente meerdere vormen van verzelfstandiging mogelijk zijn. Ruim drie kwart van de gemeenten met verzelfstandiging voor sport hebben dat onder de vorm van een autonoom gemeentebedrijf (AGB). Ten opzichte van 2010 is dat een toename. Een kanttekening hierbij is wel dat het totaal aantal gemeenten met verzelfstandiging tussen 2010 en 2014 gedaald is. Beschouwd ten opzichte van alle gemeenten in de steekproef, dus die met én zonder verzelfstandiging, is het aandeel van gemeenten met een AGB voor sport quasi stabiel (2010: 29% - 2014: 32%). AGB's worden voornamelijk (72%) ingezet voor het beheer van sportinfrastructuur (enkel sportinfrastructuur of infrastructuur waaronder sportinfrastructuur). Slechts 12 procent van de AGB's is in functie van sportpromotie en beheer van infrastructuur waaronder sport. Een vzw komt in een vijfde van de gemeenten met verzelfstandiging voor sport voor. Wat betreft taakinfilling komt er een ander beeld dan bij de AGB's tot uiting. Bijna de helft van de vzw's (47%) staat in voor sportpromotie en 32 procent staat in voor de combinatie sportpromotie en beheer van infrastructuur. Geen enkele vzw uit de steekproef staat enkel in voor het beheer van sportinfrastructuur. Tot slot is in de lokale sportsector budgethouderschap en intern verzelfstandigd agentschap quasi onbestaand.

Tabel 2.4 *Vormen van verzelfstandiging m.b.t. sport voor gemeenten in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest die over een of meerdere vormen van verzelfstandiging beschikken (N=84)*

	N-ja	%-ja
Autonoom gemeentebedrijf (AGB)	65	77,4
Vzw	19	22,6
Budgethouderschap	3	3,6
Intern verzelfstandigd agentschap (IVA)	1	1,2
Andere	3	3,6

5. Adviesraad sport

Een gemeente die in het kader van het decreet Lokaal Sportbeleid in aanmerking wil komen voor subsidies, moet beschikken over een sportraad die autonoom advies geeft aan de overheid over alle aangelegenheden die de sportraad belangrijk acht in het kader van het sportbeleid (art. 15 §1) (Vlaamse overheid, 2012).

Uit de bevraging van de sportdiensten (N=202) blijkt dat er in 97 procent van de gemeenten een adviesraad specifiek voor sport is. In slechts één gemeente (0,5%) was er sprake van een adviesraad sport als onderdeel van een adviesraad waar ook andere thema's zoals vrije tijd, cultuur, jeugd aan bod komen. Aangezien deze laatste vorm in het decreet Sport voor Allen-beleid dat tot en met 2013 in voege was niet mogelijk was, is het afwachten hoe dit verder zal evolueren. Vijf respondenten (2,5%) gaven aan dat hun gemeente geen sportraad heeft. De komende jaren zal het interessant zijn op te volgen hoe lokale besturen inspraak met betrekking tot het thema sport zullen invullen aangezien de sectorspecifieke voorwaarden over de adviesraad sport weggevallen zijn met de inkanteling van het decreet lokaal sportbeleid in het Gemeentefonds.

De algemene vergadering van de adviesraad sport telt gemiddeld 59 leden (N=190). Het bestuur van de sportraad bestaat gemiddeld uit 14 leden (N=189). Deze cijfers zijn stabiel doorheen de tijd (van Poppel, 2012). Gemiddeld genomen zijn er 51 sportclubs en verenigingen met een sportaanbod aangesloten bij de adviesraad sport.

6. Besluit

In dit hoofdstuk werd het organisatieprofiel van de sportdiensten die deelnamen aan het VSDP2.0 toegelicht. Uit de analyse blijkt dat de autonome sportdienst terrein verliest ten voordele van de sportdienst als onderdeel van een ruimere dienst (meestal een dienst vrije tijd). Vooral in gemeenten met minder dan 20 000 inwoners blijkt er een voorkeur voor de dienst sport als onderdeel van een ruimere dienst. In 2014 was de gemiddelde leeftijd van een sportdienst 27 jaar. Daarmee zijn sportdiensten gemiddeld iets 'jonger' dan sportclubs, die gemiddeld 33 jaar zijn (Scheerder e.a., 2015).

Het aandeel gemeenten dat over verzelfstandiging op het vlak van sport beschikt, lijkt te dalen. AGB's komen het meest voor en worden vooral ingezet voor infrastructuur. Vzw's volgen op ruime afstand en staan vooral in voor sportpromotie al dan niet in combinatie met sportinfrastructuur.

In bijna alle gemeenten (97%) is er een adviesraad specifiek voor sport. Gemiddeld telt een algemene vergadering van een sportraad 59 leden en wordt deze bestuurd door een kerngroep van 14 leden. Gemiddeld zijn er 51 sportclubs en verenigingen met een sportaanbod aangesloten bij de adviesraad sport.

In het volgende hoofdstuk gaan we dieper in op het sportbeleid in de bevroegde gemeenten.

HOOFDSTUK 3

LOKAAL SPORTBELEID

In het eerste deel van dit hoofdstuk wordt dieper ingegaan op het sportbeleid dat op lokaal vlak wordt gevoerd. Hierbij wordt vooral stilgestaan bij de rol die de sportdienst opneemt, van coördinator of facilitator tot sportaanbieder. In het tweede deel van dit hoofdstuk wordt ingegaan op sport in het gemeentelijk meerjarenplan.

1. De rol van de sportdienst in het lokaal sportbeleid

Aan de hand van een aantal stellingen werd getracht om het beleid van sportdiensten, en hun visie hieromtrent, in kaart te brengen (Tabel 3.1). Uit de resultaten blijkt dat de meeste sportdiensten een duidelijke functie als ‘aanstuurder’ en facilitator vervullen. Zo stelt ruim driekwart van de gemeenten (76%) veel te investeren in het ondersteunen van sportaanbieders in haar gemeente, en een vergelijkbaar aantal sportdiensten (78%) beschouwt het als een eigen taak om de samenwerking tussen lokale sportaanbieders (sportclubs, commerciële sportaanbieders, ...) te stimuleren. In hun rol als aanstuurder maken 8 op 10 sportdiensten ook gebruik van subsidievoorwaarden om sportclubs te laten beantwoorden aan bepaalde verwachtingen en/of verplichtingen. Grotere gemeenten zien subsidievoorwaarden meer als een instrument om sportverenigingen te betrekken bij hun beleidsdoelen.

Een grote meerderheid van sportdiensten (76%) geeft aan in eerste instantie op andere lokale sportaanbieders (sportclubs, fitnesscentra, ...) te rekenen om een sportaanbod te ontwikkelen, en dan zelf aan te vullen waar nodig. Desalniettemin verklaart minder dan 1 op 3 sportdiensten (30%) zich akkoord met de stelling dat de rol van de sportdienst het scheppen van voorwaarden is, en niet zozeer het aanbieden van een algemeen sportaanbod. Dit geeft aan dat veel sportdiensten een ‘dubbele pet’ willen ophouden, en ervoor kiezen om zowel als facilitator of coördinator, als als sportaanbieder op te treden. Deze op het eerste zicht wat ambigue houding kan echter ook aansluiten bij het gegeven dat overheden de invulling van hun rol (initiator, facilitator, ...) afstemmen op de omstandigheden (Vermeersch & Crabbé, 2015).

Het is echter noodzakelijk te vermelden dat de meningen omtrent de rol van de sportdienst sterk uiteenlopen. Terwijl zoals gezegd 30 procent instemt met de stelling dat de rol van de sportdienst het scheppen van voorwaarden is, en niet zozeer het aanbieden van een algemeen sportaanbod, verklaart 37 procent zich niet akkoord met deze stelling en 34 procent antwoordt onbeslist. Deze verdeeldheid stelden we ook vast bij het eerste Sportdienstenpanel uit 2010 (zie Scheerder e.a., 2014b). Op basis van de bevindingen uit 2010 werd geconcludeerd dat de ondersteunende, faciliterende rol belangrijk is voor de meeste sportdiensten, maar dat verschilpunten voornamelijk in de *balans* tussen de rol als aanbieder en als ondersteuner zitten. Dit blijkt tot op heden onveranderd. Aanvullend hierbij kan er gewezen worden op de algemene tendens dat de rol van de overheid in verandering is (van der Steen e.a., 2014) waarbij ook verwezen wordt naar een andere rolverdeling tussen burger en overheid (Raad voor het openbaar bestuur, 2012). Het feit dat naar analogie met de participatieladder voor burgers, de overheidsparticipatietrap (reguleren, regisseren, stimuleren, faciliteren, loslaten) ingang vindt (Raad voor het openbaar bestuur, 2012), is illustrerend.

Er is daarentegen een grote eensgezindheid over het feit dat het sportaanbod van de sportdienst zich richt naar een zo breed mogelijk publiek: maar liefst 96 procent van de sportdiensten verklaart zich akkoord met deze stelling. Uit de antwoorden blijkt verder dat sportdiensten zich met hun aanbod niet zozeer richten tot kansengroepen, maar eerder op 'sport voor allen' in het algemeen mikken. Meer dan driekwart van de sportdiensten stellen ook een goed zicht te hebben op de noden en behoeften van hun inwoners. Slechts een minderheid van de sportdiensten (25%) vindt dat het sportaanbod van de sportdienst een concurrentie kan zijn voor de sportclubs in hun gemeente. Omgekeerd is 64 procent het (helemaal) niet eens met de stelling dat hier een concurrentieprobleem kan optreden. Ten opzichte van 2010 is er hieromtrent wel een verschuiving vast te stellen. Toen was namelijk 79 procent (helemaal) niet akkoord met deze stelling en gaf slechts 9 procent aan akkoord te zijn.

Tot slot werd ook nagegaan hoe sportdiensten de impact van de financiële schaarste op het lokaal sportbeleid inschatten. De meningen hierover blijken eerder verdeeld. Desalniettemin vindt 42 procent van de sportdiensten dat de financiële krapte ertoe leidt dat het sportbeleid niet naar behoren uitgevoerd kan worden. Slechts een kwart van de sportdiensten is het niet eens met deze stelling. De financiële krapte gaat blijkbaar eerder ten koste van het lokaal sportbeleid in het algemeen, dan specifiek naar kansengroepen of niet-actieven toe.

Tabel 3.1 *Houding van sportdiensten met betrekking tot het beleid dat gemeenten kunnen voeren ten aanzien van hun inwoners, in percentages op een vijfpuntenschaal*

	N	Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Noch akkoord, noch niet akkoord	Akkoord	Helemaal akkoord
De rol van de sportdienst is het scheppen van voorwaarden (vb. infrastructuur) om te kunnen sporten en niet zozeer het aanbieden van een algemeen sportaanbod.	192	5,2	31,3	33,9	20,3	9,4
De sportdienst investeert veel in het ondersteunen van sportaanbieders in haar gemeente.	192	0,0	4,2	19,8	58,3	17,7
De sportdienst rekent in eerste instantie op sportclubs, verenigingen en fitnesscentra om een sportaanbod te ontwikkelen en vult zelf aan waar nodig.	194	0,0	11,3	12,9	56,2	19,6
Het is de rol van de sportdienst om samenwerking tussen lokale sportaanbieders (sportclubs, commerciële sportaanbieders, etc.) te stimuleren.	189	0,5	1,6	19,6	62,4	15,9
De sportdienst kan subsidievoorwaarden gebruiken om sportclubs te laten beantwoorden aan bepaalde verwachtingen en/of verplichtingen.	192	0,0	3,7	15,6	68,8	12,0
De sportdienst kan de accenten die ze wil leggen in haar sportbeleid (vb. aandacht voor kansengroepen) realiseren door dit op te nemen in de subsidievoorwaarde van de sportclubs.	192	1,0	16,7	34,4	44,8	3,1
Het sportaanbod van de sportdienst kan een concurrentie zijn voor de sportclubs in de gemeente.	189	12,2	51,9	10,6	22,2	3,2
De sportdienst heeft een goed zicht op de noden en behoeften van haar inwoners.	193	0,0	5,2	17,6	71,0	6,2
Onze sportdienst kiest voor een sportaanbod dat zich richt naar een zo breed mogelijk publiek.	194	0,0	1,0	2,6	58,8	37,6
De sportdienst richt zich in haar beleid voornamelijk naar de ontwikkeling van een sportaanbod voor kansengroepen.	192	5,2	59,9	27,6	7,3	0,0
De financiële krapte in de gemeentebesturen leidt ertoe dat het sportbeleid niet naar behoren uitgevoerd kan worden.	185	0,5	24,9	32,4	33,5	8,7
De financiële krapte in de gemeentebesturen leidt ertoe dat de sportdienst zich meer toespitst op die groepen die het meest baat hebben bij sportparticipatie (concrete focus op niet-actieven, kansengroepen,...).	185	2,7	40,0	40,5	15,7	1,1

2. Sport in het gemeentelijk meerjarenplan

Bijna alle (98%) Vlaamse gemeenten in de steekproef (N=199) tekenden in op de vier Vlaamse beleidsprioriteiten sport van het decreet lokaal sportbeleid. Ten opzichte van cijfers van de Vlaamse overheid (2015) is dit voor 2014 een lichte overschatting. Volgens die cijfers tekende 96 procent in op het decreet Lokaal Sportbeleid. Voor 2015 stijgt het percentage verder door naar 97 procent dankzij het instappen van een aantal faciliteitengemeenten. De gemeenten die niet instapten zijn over het algemeen gemeenten met heel weinig inwoners en faciliteitengemeenten. In vergelijking met het decreet Sport voor Allen-beleid is het aandeel gemeenten quasi stabiel. Uit de statistieken van

Bloso (2015) blijkt dat het decreet Sport voor Allen-beleid 96 procent van de lokale besturen wist te overtuigen om een (verenigings)sportbeleidsplan in te dienen voor de beleidsperiode 2008-2013.

Bij 65 procent van de responderende Vlaamse gemeenten (N=196) zijn in het gemeentelijk meerjarenplan ook sportdoelstellingen opgenomen bij de prioritaire beleidsdoelstellingen. Belangrijk om mee te geven is dat het begrip 'prioritaire doelstelling' hier niet duidt op de belangrijkheid, maar een term is uit de beleids- en beheerscyclus. Over prioritaire beleidsdoelstellingen moet er expliciet gerapporteerd worden in de beleidsrapporten aan de gemeenteraad (Vlaamse overheid, 2010).

In de bevraging werd eveneens gepeild naar het proces van de totstandkoming en de inhoud van het luik sport in het gemeentelijk meerjarenplan en de tevredenheid hierover. Zoals uit Figuur 3.1 blijkt, is de meerderheid van de sportdiensten tevreden over de *inhoud* van het luik sport in het meerjarenplan. Toch valt ook op dat de tevredenheid over het algemeen minder is dan ten tijde van het sportbeleidsplan. Dit blijkt vooral uit de daling van het aandeel sportdiensten dat 'tevreden' antwoordde (van 79% naar 68%) en de stijging voor het antwoord 'tussenin' van 16 procent naar 26 procent. Het aandeel sportdiensten dat niet tevreden is, is minder sterk gestegen.

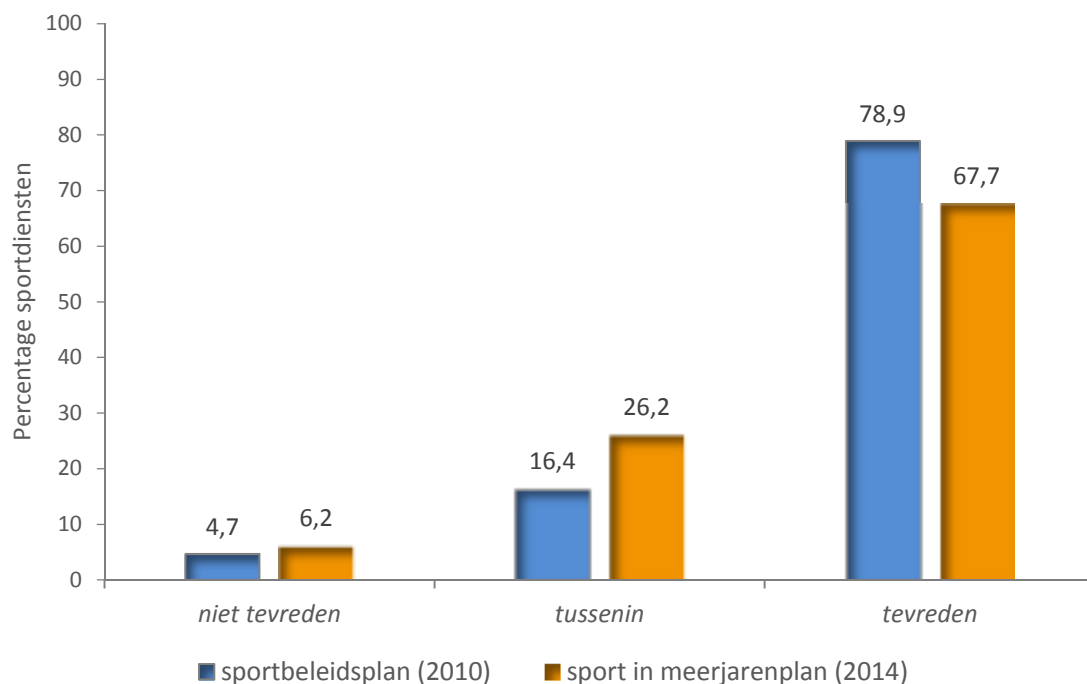
Voor de tevredenheid over het *proces* van het tot stand komen van het luik sport in het gemeentelijk meerjarenplan komt een meer uitgevlakt beeld tot uiting (Figuur 3.3). Nog niet de helft van de sportdiensten is tevreden over het proces. Een vijfde geeft aan niet tevreden te zijn en 36 procent geeft als antwoord 'tussenin'. Alhoewel we hier de exacte cijfers niet kunnen vergelijken omwille van een verandering in de vraagstelling⁶ sinds 2010, moeten we toch vaststellen dat de beoordeling van het ontwikkelingsproces ten tijde van het sportbeleidsplan over het algemeen positiever was (Figuur 3.2).

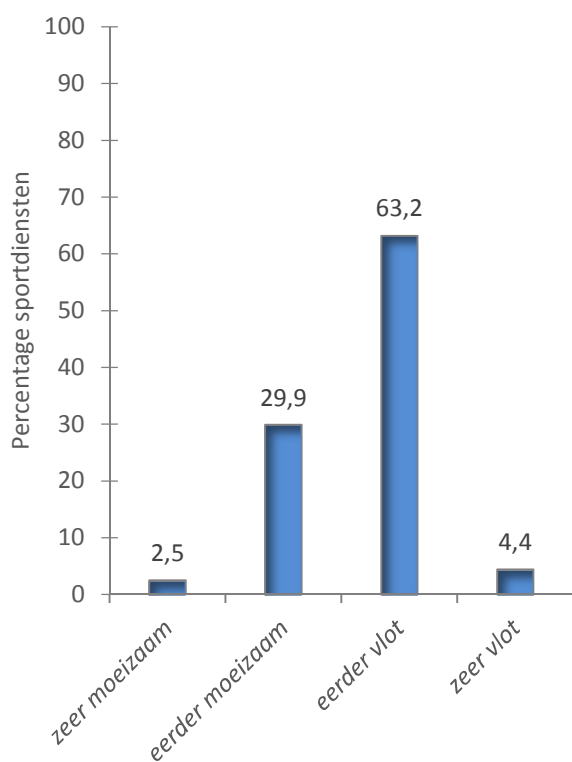
⁶ In 2010 werd gepolst naar de beoordeling van de ontwikkeling van het sportbeleidsplan, met als antwoordopties zeer moeizaam, eerder moeizaam, eerder vlot, zeer vlot. In 2014 werd gepolst naar de tevredenheid over het *proces* van de voorbereiding van het luik sport in het gemeentelijk meerjarenplan, met als antwoordopties: helemaal niet tevreden, eerder tevreden, tussenin, eerder tevreden, zeer tevreden.

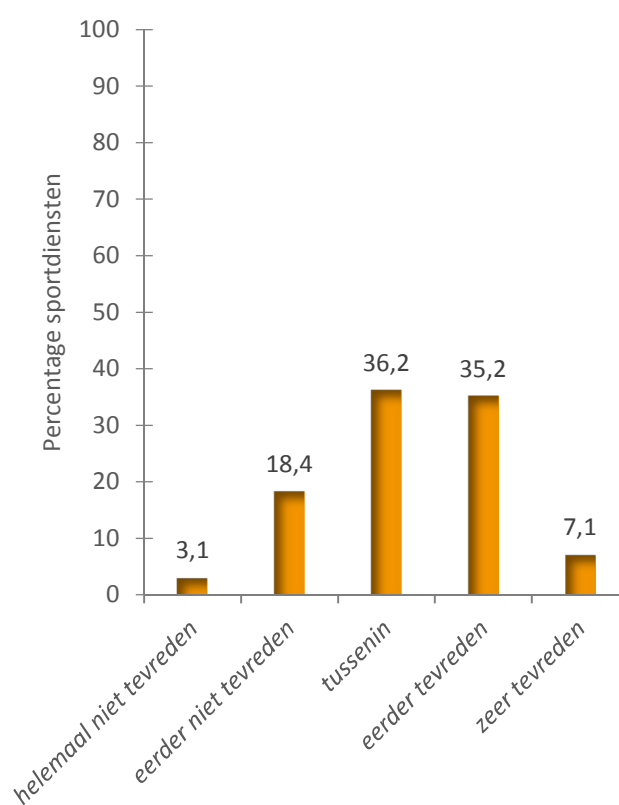
Figuur 3.1 Tevredenheid van sportdiensten wat betreft de inhoud van respectievelijk hun sportbeleidsplan (N=213) en het luik sport in het gemeentelijk meerjarenplan (N=195)

Figuur 3.2 Beoordeling van het ontwikkelingsproces van het sportbeleidsplan door sportdiensten (2010, N=204)

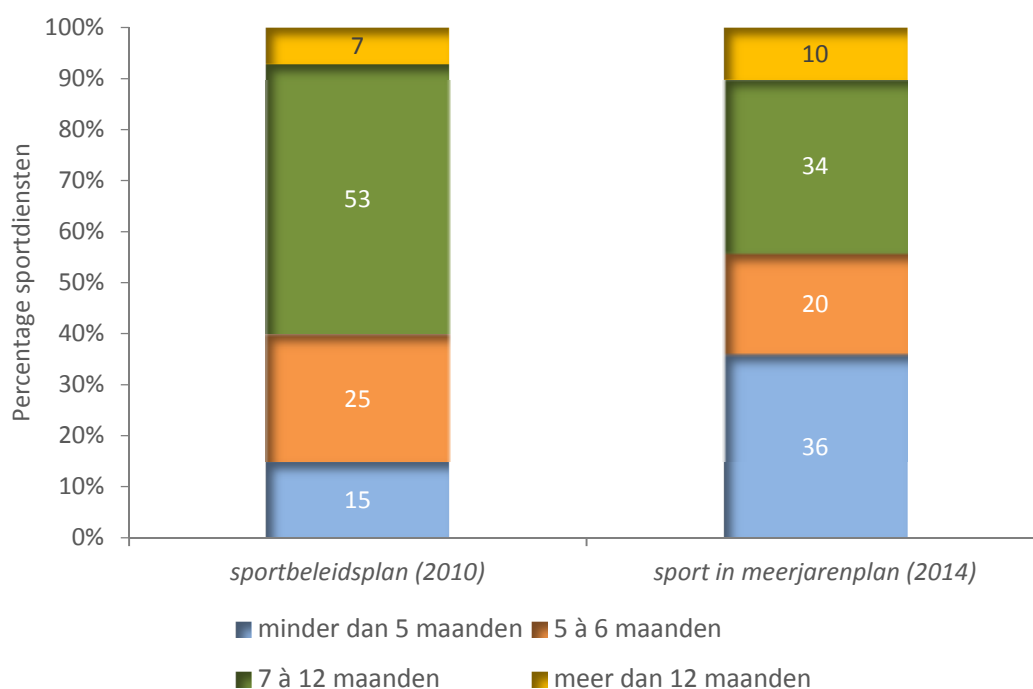

Figuur 3.3 Tevredenheid van sportdiensten wat betreft het proces van het luik sport in het gemeentelijk meerjarenplan (2014, N=196)

De doorlooptijd voor het uitwerken van het luik sport in het gemeentelijk meerjarenplan vertoont verschillen met de doorlooptijd voor het sportbeleidsplan (Figuur 3.4). Over het algemeen werd de doorlooptijd korter. Waar dit met het sportbeleidsplan bij 53 procent van de sportdiensten 7 à 12 maanden in beslag nam, was dat voor het luik sport in het meerjarenplan maar voor 34 procent van de respondenten het geval. In 36 procent van de gemeenten was de doorlooptijd minder dan 5 maanden, ten tijde van het sportbeleidsplan was dat maar bij 15 procent zo. Opvallend zijn de verschillen in de uiterste antwoordcategorieën: 17 procent deed er voor het sportluik van het gemeentelijk meerjarenplan minder dan 2 maanden over (sportbeleidsplan maar 5%) terwijl de doorlooptijd bij 10 procent meer dan een jaar bedroeg (sportbeleidsplan 7%).

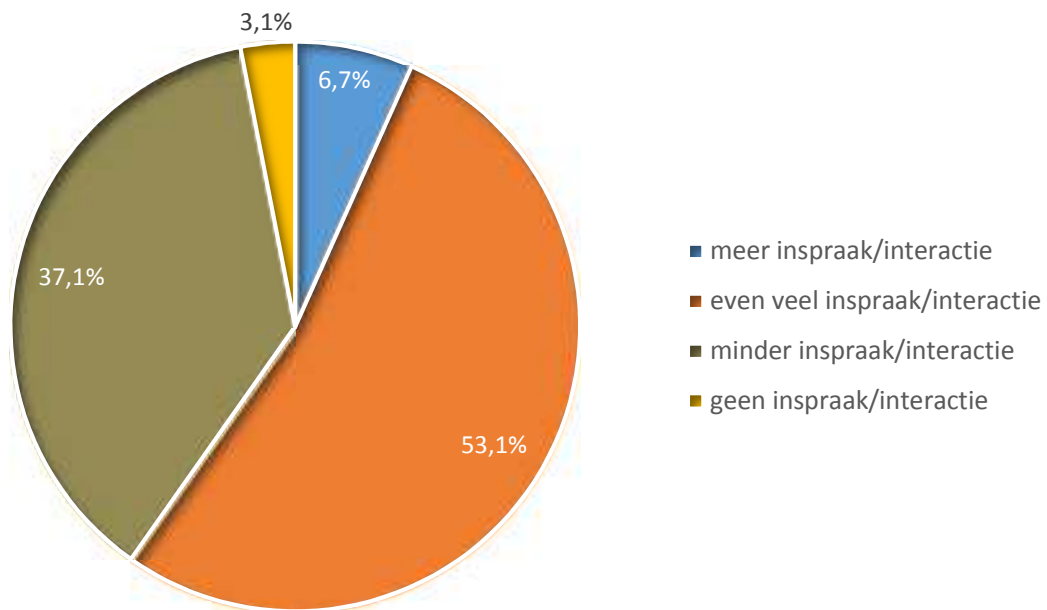
Figuur 3.4 Doorlooptijd voor resp. het uitwerken van het sportbeleidsplan (N=206) en de voorbereiding van het luik sport in het gemeentelijk meerjarenplan (N=193)

In iets meer dan de helft van de gevallen (53%) was er bij de opmaak van het luik sport in het gemeentelijk meerjarenplan evenveel inspraak (interactieve bestuursstijl) als met het sportbeleidsplan (Figuur 3.5). Bij 7 procent was er meer inspraak. Dus ook met een decretaal minder expliciete focus op interactieve beleidsvoering (betrekken van de sportraad moest wel nog aangetoond worden), kwam in het merendeel van de gemeenten het meerjarenplan voor sport op een interactieve manier tot stand. Dit kan gekaderd worden in de bestaande inspraaktraditie van de sportraad en met een meer algemene tendens dat de overheid gevoeliger wordt voor en meer belang hecht aan inspraak (Wauters & Dezeure, 2012). Daar tegenover staat echter dat 37 procent antwoordt dat er minder interactie was. Uit de bevraagde gegevens is niet duidelijk of dit te maken heeft met de kortere doorlooptijd voor de

opmaak, met het feit dat het sportbeleidsplan misschien 'te' interactief tot stand kwam of dat men nog verder bouwde op de input van de voorgaande beleidsperiode. Opvallend is dat er bij 3 procent van de sportdiensten geen sprake was van interactie bij de invulling van het luik sport in het gemeentelijk meerjarenplan.

Figuur 3.5 Toepassing 'interactieve bestuursstijl' bij de opmaak van het sportluik van het gemeentelijk meerjarenplan in vergelijking met de opmaak van het sportbeleidsplan (N=194)

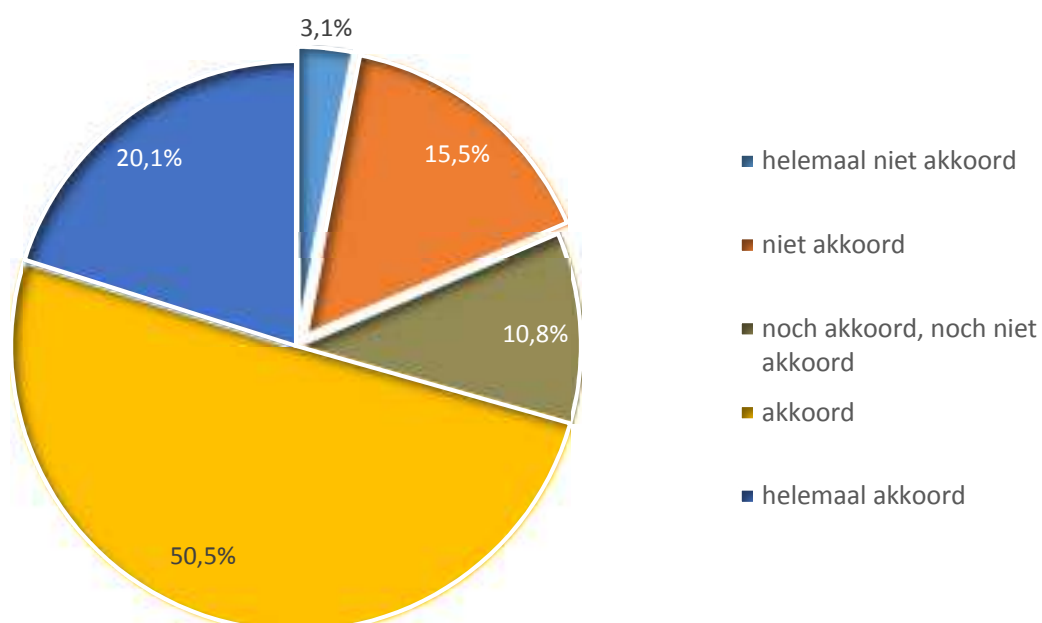

Wat de samenwerking met andere beleidsdomeinen betreft, blijkt dat twee derde van de sportdiensten ook andere diensten betrokken voor de invulling van het luik sport in het gemeentelijk meerjarenplan. Bij een vijfde van de sportdiensten was dit niet het geval. Omgekeerd blijkt dat bij de opmaak van het meerjarenplan minder dan de helft van de sportdiensten (48%) gevraagd werd om input te geven in functie van andere beleidsdomeinen. Sport lijkt meer open te staan voor samenwerking dan andere gemeentelijke diensten. Heeft dit te maken met de decretale verplichting om voor beleidsprioriteit 4 (kansengroepen) transversaal samen te werken of is dit intrinsiek aan een doelstelling voor initiatieven voor kansengroepen? Of staat de sportdienst sowieso of uit noodzaak meer open voor samenwerking met andere beleidsdomeinen? Anderzijds kan ook niet voorbij worden gegaan aan het feit dat sport zich niet voor een samenwerking met elk ander beleidsdomein leent. Voor de betrokkenheid van verschillende beleidsvelden tijdens het planningsproces werd er een positieve correlatie met het aantal personeelsleden vastgesteld. Op zich is het logisch dat diensten met meer personeel hier meer ruimte voor hebben, anderzijds zijn het precies de diensten met weinig

personeel die meer kunnen bereiken door slimme partnerschappen met andere beleidsdomeinen aan te gaan. Verder valt op dat er geen correlatie is met de organisatiestructuur van de dienst (autonome sportdienst, dienst sport als onderdeel van een ruimere dienst, ...). Daar tegenover staat echter dat 73 procent van de respondenten waarbij sport een onderdeel is van een ruimere dienst het eens is met de stelling dat de clustering van diensten samenwerking bevordert. Mogelijk betekent dit dat de samenwerking zich meer op operationeel dan op beleidsmatig niveau situeert.

Is sport een kerntaak van de gemeente? In de meerderheid van de gemeenten (71%) stond dit tijdens de opmaak van het meerjarenplan niet ter discussie (zie Figuur 3.6). Opmerkelijk is dat dit in een niet te verwaarlozen aandeel van bijna een vijfde van de gemeenten (19%) wel een discussiepunt was.

Figuur 3.6 Sport, een kerntaak van de gemeente?
Antwoord van sportdiensten op de stelling: 'sport werd in de planningsfase niet in vraag gesteld als kerntaak van de gemeente', in percentages op een vijfpuntenschaal (N=194)

Tot slot werden aan de sportdiensten ook stellingen voorgelegd met betrekking tot de sportdoelstellingen in het gemeentelijk meerjarenplan, al dan niet in vergelijking met de periode met het sportbeleidsplan (zie Tabel 3.2). Hieruit blijkt dat er ten opzichte van het eerste Sportdienst Panel (periode sportbeleidsplan) minder sportdiensten zijn die de doelstellingen sport in het gemeentelijk meerjarenplan ambitieus vinden. In 2010 was 71 procent (helemaal) akkoord met die stelling (Scheerder e.a., 2014b) terwijl in 2014 slechts de helft (51%) het hier (helemaal) mee eens is. Het moeilijke financiële vaarwater waarin de lokale besturen zich bevinden (van Poppel, 2014; VVSG, 2013)

kan hier één van de verklarende factoren zijn. Anderzijds blijft het aandeel sportdiensten dat achter de sportdoelstellingen in het gemeentelijk meerjarenplan staat wel groot (91%) en ligt dit percentage iets hoger dan in het sportbeleidsplantijdperk (Scheerder e.a., 2014b). Dit kan er op wijzen dat de vooropgestelde doelstellingen nu als meer realistisch ervaren worden. En hoewel 40 procent vindt dat ze in de periode van het sportbeleidsplan planmatiger te werk gingen, blijft het aandeel sportdiensten dat vindt dat de sportdoelstellingen in het gemeentelijk meerjarenplan een stevige houvast bieden met 62 procent constant ten opzichte van 2010 toen er nog sprake was van het sportbeleidsplan (Scheerder e.a., 2014b). Van de stelling dat met het gemeentelijk meerjarenplan het sportbeleid meer effect zal hebben, is slechts 13 procent overtuigd, maar een derde denkt wel dat de middelen voor sport efficiënter ingezet zullen worden. Tot slot gaf 65 procent van de 197 respondenten aan dat de beleids- en beheerscyclus / het meerjarenplanningstraject hun visie over efficiënt en effectief werken niet beïnvloed heeft. Circa een kwart (24%) stelt dat hun visie hierdoor in positieve zin beïnvloed werd en 10 procent spreekt van een verandering van visie in negatieve zin.

Tabel 3.2 *Houding van sportdiensten ten aanzien van de sportdoelstellingen in het gemeentelijk meerjarenplan, in percentages op een vijfpuntenschaal*

	Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Noch akkoord, noch niet akkoord	Akkoord	Helemaal akkoord
De sportdoelstellingen in het gemeentelijk meerjarenplan zijn ambitieus. (N=195)	1,5	13,3	33,8	48,2	3,1
We staan achter de sportdoelstellingen in het gemeentelijk meerjarenplan. (N=196)	0,5	0,5	7,7	70,9	20,4
In de periode van het sportbeleidsplan gingen we planmatiger te werk dan nu, met het gemeentelijk meerjarenplan. (N=192)	4,7	26,6	29,2	26,0	13,5
De sportdoelstellingen in het meerjarenplan bieden een stevige houvast voor onze werking. (N=192)	0,5	6,3	30,7	57,3	5,2
Ik verwacht dat met het gemeentelijk meerjarenplan het sportbeleid meer effect zal hebben dan met het sportbeleidsplan het geval was. (N=191)	6,3	36,6	44,0	12,0	1,0
De beleids- en beheerscyclus en het gemeentelijk meerjarenplan zullen ertoe leiden dat de middelen voor sport efficiënter ingezet worden. (N=193)	3,6	21,8	40,4	31,6	2,6

3. Besluit

De meeste sportdiensten blijken zowel de functie van aanbieder als van facilitator te vervullen. Daarbij komt ook een sterk geloof in subsidievoorwaarden om sportclubs een steentje te laten bijdragen aan het lokaal sportbeleid naar voor. De vragen die inzoomen op de rol van de sportdienst leidden tot uiteenlopende reacties. Het lijkt erop dat sportdiensten een ‘dubbele pet’ willen ophouden en naargelang de situatie als facilitator of sportaanbieder optreden.

In 2014 was 96 procent van de Vlaamse gemeenten ingestapt in het decreet Lokaal Sportbeleid (Vlaamse overheid, 2015c). Of sport een kerntaak van de gemeente is, stond bij 71 procent van de respondenten tijdens de opmaak van het gemeentelijk meerjarenplan niet ter discussie. De meerderheid van de sportdiensten is tevreden over de inhoud van het luik sport in het meerjarenplan, ook al vindt men de doelstellingen minder ambitieus dan in het sportbeleidsplan. Ruim 60 procent van de sportdiensten vindt dat de sportdoelstellingen in het gemeentelijk meerjarenplan een stevige houvast bieden. De tevredenheid over het proces van het tot stand komen, is gedaald. Het feit dat het decreet Lokaal Sportbeleid minder expliciet focust op interactieve beleidsvoering, leidde maar in een beperkt aantal gevallen tot een vermindering van inspraak/interactie tijdens het planningsproces. Bij 70 procent van de respondenten was er sprake van evenveel of zelfs meer inspraak.

In het volgende hoofdstuk focussen we op de medewerkers van sportdiensten.

HOOFDSTUK 4

MEDEWERKERSPROFIEL

In dit hoofdstuk gaan we dieper in op de medewerkers waar de sportdiensten in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest een beroep op doen. Het betreft hier zowel personeelsleden (permanent en occasioneel) als vrijwilligers. In het eerste deel van dit hoofdstuk bestuderen we de samenstelling van het personeelsbestand (betaalde medewerkers). We maken daarbij een analyse naar functie en geslacht. Vervolgens worden de vrijwilligers in kaart gebracht. Hierbij wordt er onder meer ingegaan op het aantal vrijwilligers, de aard van de activiteiten waarvoor een beroep wordt gedaan op vrijwilligers en de opvattingen en ervaringen van de sportdienst ten aanzien van de inzet en de rekrutering van vrijwilligers.

1. Personeel

1.1 Permanente en occasionele medewerkers

Op de gemeentelijke sportdiensten in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest werkten er in 2013 gemiddeld 13 permanente en 28 occasionele medewerkers (zie Tabel 4.1). In voltijdse equivalenten bedraagt het gemiddelde voor de permanente medewerkers 11. De occasionele medewerkers presteerden in 2013 gemiddeld 967 werkuren, of omgerekend (uitgaande van een 38-uren werkweek) gemiddeld 0,5 voltijdse equivalenten (VTE). Van de 176 gemeenten die een beroep doen op occasionele medewerkers schakelt 87 procent op die manier monitoren in en 32 procent redders. Voor kassapersoneel zet een vijfde occasionele medewerkers in en 14 procent doet dat voor toezichters.

Het gemiddeld aantal permanente medewerkers per sportdienst is ten opzichte van 2010 wat gedaald terwijl het gemiddeld aantal occasionele medewerkers licht toenam (Tabel 4.1). Het gemiddeld aantal VTE permanente en occasionele medewerkers ligt in dezelfde lijn als in 2010. Het lijkt er dus op dat sportdiensten iets meer verschillende occasionele medewerkers moeten inzetten om hetzelfde aantal uren ingevuld te krijgen.

Wanneer we de cijfers extrapoleren zou dit impliceren dat er in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest bij benadering 5 714 permanente en 9 338 occasionele medewerkers op de gemeentelijke sportdiensten actief zijn. Of weergegeven in voltijdse equivalenten komt dit overeen met respectievelijk 4 970,57 permanente en 188,23 occasionele VTE. Aangezien de resultaten met betrekking tot het totaal personeelsbestand van het sportdienstenpanel 2010 enkel de situatie voor het Vlaamse Gewest weergeeft, maken we ook een extrapolatie enkel voor Vlaanderen. Daaruit komen volgende geëxtrapolerde totalen naar voor: 3 731,26 VTE permanente en 161,22 VTE occasionele medewerkers. Ten opzichte van 2010 (Scheerder e.a., 2014b) is het aantal VTE permanent personeel wat toegenomen terwijl het aantal occasionele VTE wat gedaald is. Dergelijke extrapolaties zijn inschattingen waardoor er slechts voorzichtige conclusies uit getrokken kunnen worden.

Tabel 4.1 Aantal permanente en occasionele medewerkers van sportdiensten in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest¹

		Gemiddelde	Minimum	Maximum
Permanente medewerkers				
Gemiddeld aantal medewerkers	2010 (N=221)	15,6	1	380
	2013 (N=188)	13,4	1	422
	2014 (N=189)	13,2	1	410
Gemiddeld aantal medewerkers in VTE	2010 (N=221)	11,5	1	98
	2013 (N=187)	11,3	0,25	405
	2014 (N=188)	11,1	0,25	395
Occasionele medewerkers				
Gemiddeld aantal medewerkers in	2010 (N=184)	24,8	1	300
	2013 (N=167)	27,8	0	620
Gemiddeld aantal uren op jaarbasis	2010 (N=184)	1069,5	10	5001
	2013 (N=158)	966,9	0	8660
Gemiddeld aantal medewerkers in VTE ²	2010 (N=184)	0,6	nb	nb
	2013 (N=158)	0,5	nb	nb

¹ inclusief gemeentelijke sportdienst en aan het gemeentebestuur verwante instanties (AGB, vzw) voor sport

² dit cijfer werd berekend op basis van het gemiddeld aantal uren op jaarbasis, uitgaande van een 38-uren werkweek
nb = niet beschikbaar

Hoe meer inwoners een gemeente telt, hoe meer permanent personeel (in aantal medewerkers en aantal VTE) de sportdienst telt (zie Tabel 4.2). Gemeenten met minder dan 10 000 inwoners stellen voor sport gemiddeld 3,7 personen tewerk, goed voor 2,9 VTE. Bij gemeenten met 15 000 tot 19 999 inwoners zijn de gemiddeldes al meer dan het dubbel. In gemeenten met meer dan 50 000 inwoners werken er gemiddeld 121,8 personeelsleden voor sport, goed voor 114,6 VTE. Ten opzichte van de resultaten van het Vlaamse Sportdienst Panel 1.0 valt op dat in gemeenten met 30 000 tot 49 999 inwoners het gemiddeld aantal VTE voor sport sterk gedaald is (-7 VTE) terwijl de daling voor de gemeenten uit de andere inwonersklassen beperkt bleef tot 1,1 à 2,6 VTE. Het permanent personeelsbestand voor sport blijft in de kleinste gemeenten – die wellicht al het minste marge

hadden – gelijk en de grootsten wisten zelfs nog extra personeel tewerk te stellen. Dat we in het VSDP2.0 een inkrimping van het personeelsbestand voor sport vaststellen, ligt in de lijn van verwachtingen. Uit een bevraging van ISB (van Poppel, 2014) blijkt immers dat 49% van de sportdiensten die in 2013 met besparingen werden geconfronteerd, bespaarde op personeel.

Voor de occasionele medewerkers tekent er zich een soortgelijk beeld af. Gemeenten met lagere inwonersaantallen zetten – uitgedrukt in VTE – minder occasionele medewerkers in dan de grotere gemeenten. Op basis van Tabel 4.2 lijken zich drie categorieën af te tekenen. Gemeenten met minder dan 20 000 inwoners doen gemiddeld voor 0,3 à 0,4 VTE een beroep op occasionele medewerkers. Voor gemeenten met 20 000 tot 49 999 inwoners verdubbelt dat tot een gemiddelde van 0,8 à 0,9 VTE occasionele medewerkers, om voor gemeenten met meer dan 50 000 inwoners verder door te stijgen naar 2,1 VTE. Ten opzichte van 2010 is er vooral een daling of status quo van het gemiddeld aantal VTE occasionele medewerkers merkbaar. Enkel in de groep gemeenten met 20 000 tot 29 999 inwoners is er een stijging.

Tabel 4.2 Gemiddeld aantal permanente en occasionele medewerkers van sportdiensten in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest¹, in functie van de gemeentegrootte

		Permanente medewerkers		Occasionele medewerkers		
		Gemiddeld aantal 2010: N=221 2013: N=188	Gemiddeld aantal VTE 2010: N=221 2013: N=187	Gemiddeld aantal 2010: N=184 2013: N=167	Gemiddeld aantal uren/jaar 2010: N=184 2013: N=158	Gemiddeld aantal VTE ² 2010: N=184 2013: N=159
< 10 000 inwoners	2010	3,7	2,9	14,2	523,7	0,3
	2013	3,7	2,9	11,2	503,6	0,3
10 000 - 14 999 inwoners	2010	8,6	7,3	18,3	811,0	0,4
	2013	6,3	5,1	17,4	651,9	0,3
15 000 - 19 999 inwoners	2010	15,5	9,1	24,0	1304,1	0,7
	2013	10,7	8,0	15,3	812,5	0,4
20 000 - 29 999 inwoners	2010	16,9	15,2	34,6	1296,4	0,7
	2013	14,9	12,6	51,1	1717,7	0,9
30 000 - 49 999 inwoners	2010	29,8	26,7	29,1	1712,6	0,9
	2013	23,5	19,5	58,9	1506,1	0,8
≥ 50 000 inwoners	2010	107,5	70,9	133,2	3869,6	2,1
	2013	121,8	114,6	63,0	4147,0	2,1

¹ inclusief gemeentelijke sportdienst en aan het gemeentebestuur verwante instanties (AGB, vzw) voor sport

² dit cijfer werd berekend op basis van het gemiddeld aantal uren op jaarbasis, uitgaande van een 38-uren werkweek

1.2 Samenstelling permanent personeelsbestand

Nu we een beeld hebben van de grootte van het personeelsbestand van de gemeentelijke sportdiensten in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, is het relevant om ook de samenstelling ervan te bestuderen. Uit Tabel 4.3 blijkt dat 17 procent van het personeel tot het

managementkader behoort. Het gaat hier om diensthoofden, leidinggevende sportfunctionarissen en leidinggevende beheerders. Slechts 7 procent van het sportdienstpersoneel maakt deel uit van het sporttechnische niveau. Het betreft hier sportpromotoren, animatoren en lesgevers. Ruim drie kwart van het sportdienstpersoneel vinden we terug binnen het ondersteunende kader. Meer bepaald betreft het hier administratieve medewerkers, badmeesters, redders, zaalwachters, toezichters, techniekers, schoonmaakpersoneel, kassamedewerkers. Een bewerking van de resultaten van het Cijferboek Lokaal Sportbeleid 2011-2013 (van Poppel, 2012) betreffende de tewerkstelling in de lokale sportsector anno 2010 leert dat de vastgestelde verhoudingen relatief constant zijn in de tijd.⁷ Al springt een lichte daling van het ondersteunend personeel in het oog. Tabel 4.4 geeft een gedetailleerd overzicht van het gemiddeld aantal VTE per functie. De hoge gemiddeldes voor de functies redder/badmeester, toezichter/zaalwachter en schoonmaak dragen bij aan het grote aandeel ondersteunend personeel op sportdiensten.

De hier weergegeven functieverhoudingen voor gemeentelijke sportdiensten verschillen enigszins van deze voor de sportclubsector (Scheerder e.a., 2015). Zo ligt het percentage leidinggevend en sporttechnische medewerkers beduidend hoger in sportclubs, respectievelijk 26 procent en 27 procent. Wat het ondersteunend personeel betreft, zijn de gemeentelijke sportdiensten echter koploper: 77 procent versus 46 procent voor de sportclubs (parasportieve functies). Aangezien een sportdienst vaker dan sportclubs ook verantwoordelijk is voor het beheer van sportinfrastructuur is het logisch dat het ondersteunend kader voor het toezicht en onderhoud ervan navenant is.

Wanneer we de samenstelling van het permanente personeelsbestand van sportdiensten uitzetten naar geslacht, is er globaal gezien ongeveer een evenwicht met een lichte oververtegenwoordiging van mannen (53%). Wordt dit echter beschouwd volgens de driedeling van de functies (zie Tabel 4.5) dan verschijnt er een ander beeld. Mannen blijven sterker vertegenwoordigd op het managementniveau. In functies op het sporttechnische niveau zijn de vrouwen nu in de meerderheid. Bij het ondersteunende kader is er wel sprake van een genderpariteit.

De oververtegenwoordiging van mannen op het managementniveau, komen we ook tegen in de sportclubsector (Scheerder e.a., 2015). Voor de sportclubs is die oververtegenwoordiging aanwezig in alle geledingen (bestuursfuncties, het sporttechnische en het ondersteunende kader).

---

⁷ Management/leidinggevend: 14,2% - Sporttechnisch: 6,0% - Ondersteunend: 79,9%

Het Cijferboek Lokaal Sportbeleid 2011-2013 bevat – in tegenstelling tot het Vlaamse Sportdienst Panel – geen gegevens van Brusselse gemeenten. Aangezien het aandeel Brusselse gemeenten in het Vlaamse Sportdienst Panel klein is, is het te verantwoorden te verwijzen naar het Cijferboek Lokaal Sportbeleid.

Tabel 4.3 Samenstelling van het permanente personeelsbestand van sportdiensten in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest¹, naar type functie (verhouding aantal VTE anno 2014 (N=193))

	Percentage 2014
Management/leidinggevend	16,5
Sporttechnisch	6,7
Ondersteunend	76,8

¹ inclusief gemeentelijke sportdienst en aan het gemeentebestuur verwante instanties (AGB, vzw) voor sport

Tabel 4.4 Samenstelling van het permanente personeelsbestand van sportdiensten in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest¹, naar functie (gemiddeld aantal VTE² anno 2014 (N=191))

	Gemiddeld aantal VTE
Management/leidinggevend	
Diensthooft sport	0,7
Sportfunctionaris / sportgekwaliceerd ambtenaar	0,8
Beheerder	0,3
Sporttechnisch	
Sportpromotor / animator	0,6
Lesgever	0,1
Ondersteunend	
Administratief medewerker	0,8
Redder / badmeester	2,4
Toezichter / zaalwachter	2,5
Technieker	0,4
Schoonmaakmedewerker	1,7
Kassamedewerker	0,5

¹ inclusief gemeentelijke sportdienst en aan het gemeentebestuur verwante instanties (AGB, vzw) voor sport

² dit betreft het gemiddelde voor alle respondenten, dus ook de diensten waar deze functie niet bestaat (aantal VTE = 0) zijn hier opgenomen

Tabel 4.5 Samenstelling van het permanente personeelsbestand van sportdiensten in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest¹, naar functie en geslacht (verhouding anno 2010 (N=217) en 2014 (N=193))

	Percentage vrouwen		Percentage mannen	
	2010	2014	2010	2014
Management/leidinggevend	39,2	40,3	60,8	59,7
Sporttechnisch	46,4	57,5	63,6	42,5
Ondersteunend	49,3	49,3	50,7	50,7

¹ inclusief gemeentelijke sportdienst en aan het gemeentebestuur verwante instanties (AGB, vzw) voor sport

2. Inzet van vrijwilligers

2.1 Aantal vrijwilligers

Naast werknemers doen sportdiensten in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voor hun dienstverlening ook een beroep op vrijwilligers. Het kan daarbij zowel om vrijwilligers met als zonder vergoeding gaan. Slechts 8 procent van de sportdiensten uit de bevraging schakelt geen vrijwilligers in.

Uit Tabel 4.6 blijkt dat sportdiensten gemiddeld 23 vrijwilligers zonder en 15 vrijwilligers met vergoeding inzetten. Extrapoleren we deze cijfers dan bekomen we een totaal van 12 592 vrijwilligers, oftewel 3 procent van het totale aantal vrijwilligers dat actief is in de Vlaamse sportsector (zie Scheerder e.a., 2010a; 2010b; Vos & Scheerder, 2011).

Eerder stelden we vast dat de grootte van de gemeente bepalend is voor het gemiddeld aantal personeelsleden dat werkzaam is op een sportdienst. Voor de inzet van vrijwilligers werd in 2009 een vergelijkbaar verband vastgesteld (sportdiensten van grotere gemeenten doen in sterkere mate een beroep op vrijwilligers dan het geval is voor kleinere gemeenten). Voor de cijfers van 2013 komt dergelijk verband echter minder tot uiting bij de categorie vrijwilligers zonder vergoeding. Bij vrijwilligers met vergoeding is dergelijk verband duidelijker (Tabel 4.6).

Tabel 4.6 Gemiddeld aantal vrijwilligers met en zonder vergoeding ingezet door sportdiensten in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest¹, in functie van de gemeentegrootte (anno 2013)

	Gemiddeld aantal zonder vergoeding 2013: N=161	Gemiddeld aantal met vergoeding 2013: N=173
< 10 000 inwoners	12,3	11,4
10 000 - 14 999 inwoners	24,3	12,0
15 000 - 19 999 inwoners	12,8	15,5
20 000 - 29 999 inwoners	46,8	19,6
30 000 - 49 999 inwoners	29,0	16,9
≥ 50 000 inwoners	2,5	85,0
Totaal	23,2 (min: 0 – max: 500)	15,3 (min: 0 – max: 125)

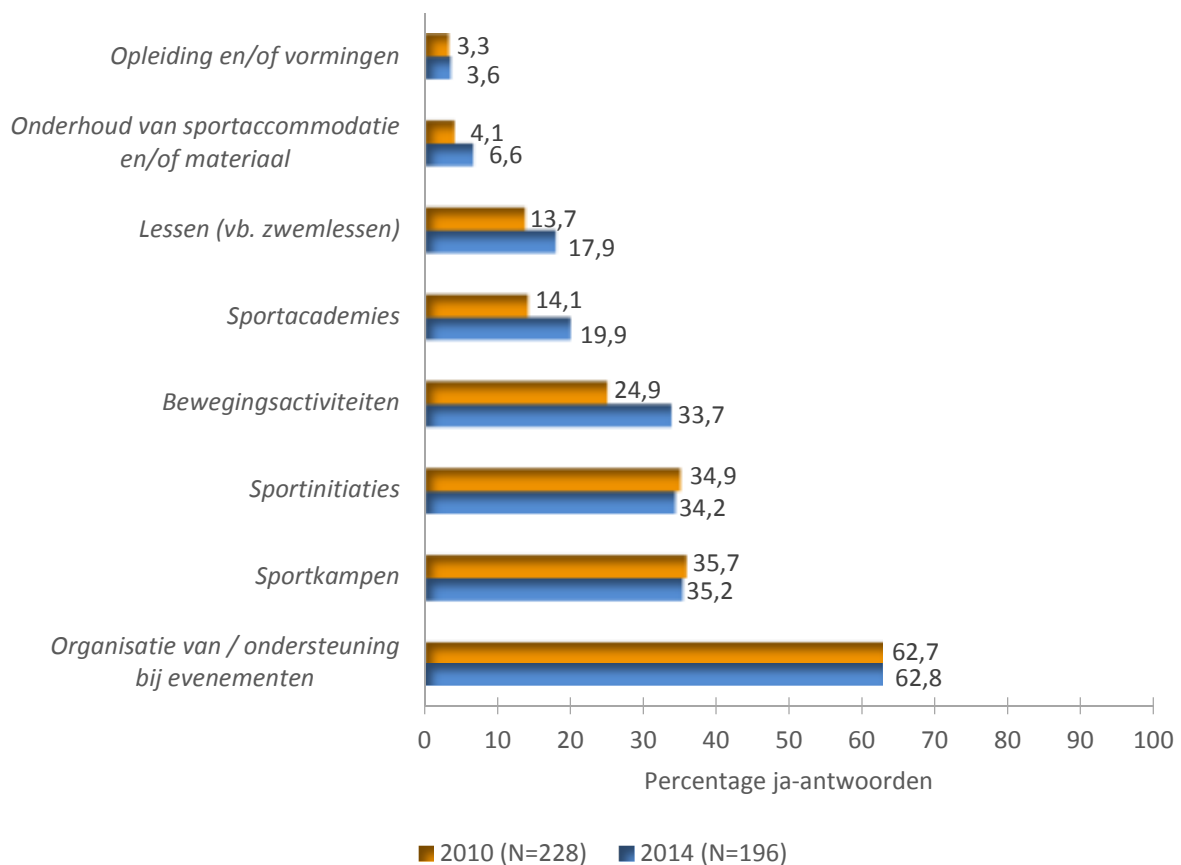
¹ inclusief gemeentelijke sportdienst en aan het gemeentebestuur verwante instanties (AGB, vzw) voor sport

2.2 Activiteiten

Figuur 4.1 geeft een overzicht van de taken en werkzaamheden waarvoor de sportdiensten vrijwilligers inzetten. Ten opzichte van het eerste sportdienst panel met gegevens van 2010 is er in elke categorie, met uitzondering van sportinitiaties, een stijging in het aantal gemeenten dat hiervoor een beroep doet op vrijwilligers. Vooral bij bewegingsactiviteiten valt een sterke stijging op. De rangorde van activiteiten waarvoor sportdiensten een beroep doen op vrijwilligers is tussen 2010 en 2014 quasi onveranderd. Enkel bij sportinitiaties en sportkampen is er een wissel, maar de percentages liggen er

dicht bij elkaar. Het merendeel van de sportdiensten (63%) doet een beroep op vrijwilligers voor (de ondersteuning bij) de organisatie van evenementen. Telkens een derde van de sportdiensten doet dit voor het verzorgen van sportkampen, voor sportinitiaties en voor bewegingsactiviteiten. Voor sportacademies enerzijds en lessen anderzijds zet circa een vijfde vrijwilligers in. Minder dan een tiende van de sportdiensten maakt gebruik van vrijwilligers voor het onderhoud van (sport)accommodaties en voor het geven van opleidingen en/of vormingen.

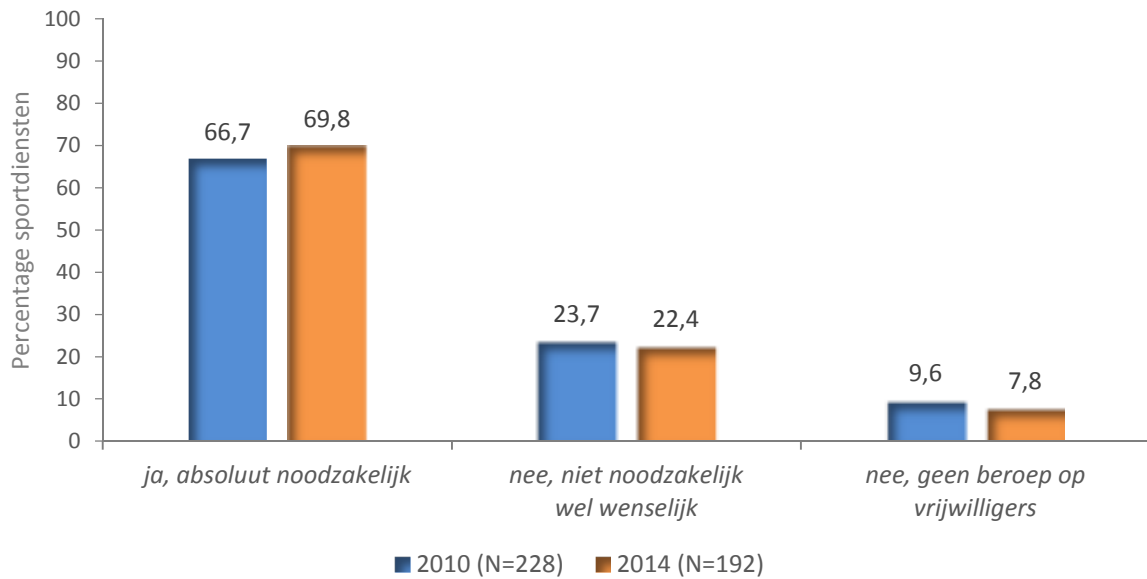
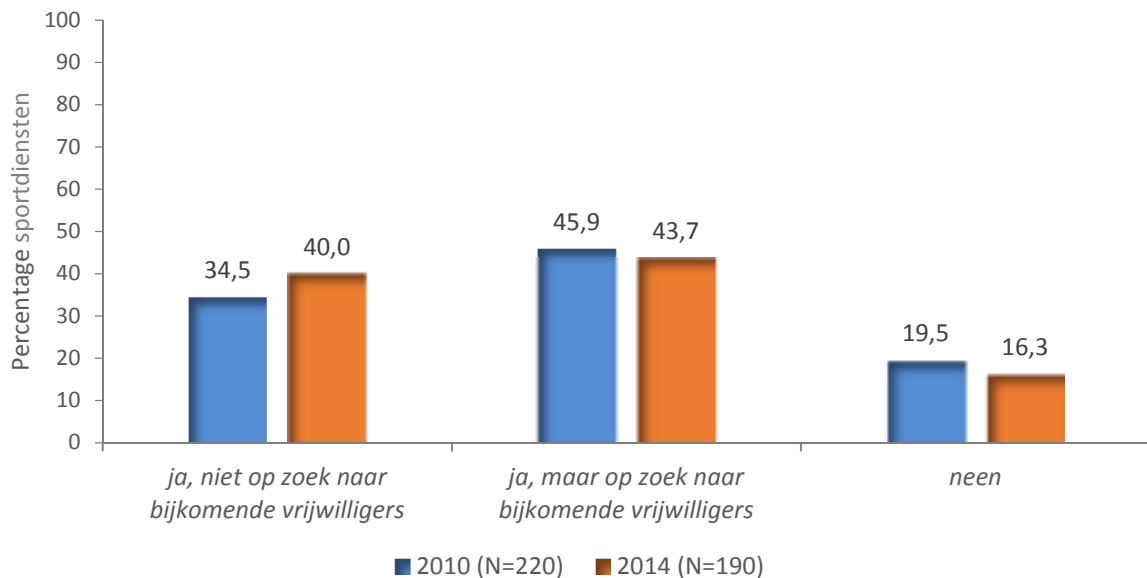
Figuur 4.1 *Activiteiten waarvoor sportdiensten een beroep doen op vrijwilligers (2010: N=228, 2014: N=196)*

2.3 Rekrutering van vrijwilligers

Voor 70 procent van de sportdiensten is de inzet van vrijwilligers noodzakelijk voor hun dienstverlening (zie Figuur 4.2), voor een vijfde is het geen noodzaak maar wel wenselijk. Acht procent doet geen beroep op vrijwilligers.

Het vrijwilligerstekort waar vaak over gesproken wordt, lijkt voor de sportdiensten geen acuut probleem. Zoals in Figuur 4.3 tot uiting komt, geeft maar 16 procent van de respondenten aan dat ze kampen met onvoldoende vrijwilligers. Van de sportdiensten die voldoende vrijwilligers hebben, is ongeveer de helft op zoek naar bijkomende vrijwilligers.

Figuur 4.2 Sportdiensten die een beroep doen op vrijwilligers**Figuur 4.3** Beoordeling van het aantal vrijwilligers door de sportdiensten
(Antwoord op de vraag of de sportdienst over voldoende vrijwilligers beschikt)

3. Besluit

In dit hoofdstuk werd dieper ingegaan op de professionele medewerkers en de vrijwilligers actief bij de gemeentelijke sportdiensten. Op basis van een extrapolatie blijken bij benadering 5 159 VTE op de gemeentelijke sportdiensten in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest werkzaam te zijn. Hiervan is een absolute meerderheid (96%) permanent tewerkgesteld. Met dit cijfer hebben sportdiensten een sterk aandeel in de sporttewerking op lokaal niveau. Grotere gemeenten beschikken over een beduidend groter personeelsbestand dat werkzaam is op de sportdienst dan kleinere gemeenten.

Drie vierde van het gemeentelijke sportpersoneel behoort tot het ondersteunende kader. Het gaat hier om functies met betrekking tot administratie, toezicht, onderhoud, etc. Binnen het ondersteunende kader is, in tegenstelling tot het management- en sporttechnische kader, sprake van genderpariteit. De managementfuncties worden overwegend door mannen ingenomen, terwijl meer vrouwen dan mannen sporttechnische functies invullen.

Voor hun dienstverlening doen sportdiensten ook een beroep op heel wat vrijwilligers. In totaal gaat het om 12 590 sportvrijwilligers. Zij worden voor heel diverse taken ingezet, waaronder in sterke mate voor de organisatie van sportevenementen (63%). Ook voor het aanbod van sportkampen, sportinitiaties en bewegingsactiviteiten blijken vrijwilligers voor ruim een derde van de gemeentelijke sportdiensten onontbeerlijk. Voor 70 procent van de sportdiensten is de inzet van vrijwilligers noodzakelijk willen zij hun dienstverlening kunnen garanderen. Inzake de rekrutering van vrijwilligers, blijkt slechts een minderheid met een tekort te kampen.

In het volgende hoofdstuk focussen we op de beschikbare sportaccommodatie.

HOOFDSTUK 5

SPORTACCOMMODATIE

De beschikbare sportaccommodatie op lokaal niveau vormt de focus van dit vijfde hoofdstuk. In een eerste deel van dit hoofdstuk wordt de aanwezigheid van sportaccommodatie in kaart gebracht, en staan we stil bij enkele recente ontwikkelingen hieromtrent. In het tweede deel worden vervolgens een aantal stellingen besproken. Deze werpen een licht op de opinie en houding van sportdiensten ten aanzien van sportaccommodatie.

1. Aanwezigheid van sportaccommodatie

1.1 Algemeen: beschikbare sportaccommodatie

De deelnemende sportdiensten in dit onderzoek werd een lijst van verschillende sportvoorzieningen voorgelegd. Ze werden hierbij verzocht aan te geven welke voorzieningen er in hun gemeente aanwezig zijn. De resultaten worden grafisch voorgesteld in Figuur 5.1. Hieruit blijkt dat vrijwel alle gemeenten over een grasveld (99,5%), speelpleintjes (98%) en een sporthal (97%) beschikken. Ook (outdoor) tennisvelden (88%), dans- of aerobicszalen (76%) en skate- of skeelerparken (72%) zijn in de overgrote meerderheid van de gemeenten aanwezig. Opvallend is dat momenteel meer dan de helft van de gemeenten over een Finse piste beschikt (54%). Hierop wordt in de volgende paragraaf dieper ingegaan. Een andere duidelijke stijger zijn agoraspace's of pannaveldjes⁸. Ook dit komt in de volgende paragraaf verder aan bod.

In ongeveer één op twee gemeenten (51%) is er een zwembad. In de meeste gevallen is dit enkel een indoor zwembad (46% van alle gemeenten). Deze vaststellingen liggen in lijn met gegevens van ISB over overheidszwembaden. In 2013 was in 45% van de Vlaamse en Brusselse gemeente een zwembad in eigendom van een overheidsinstantie (gemeente, provincie, Vlaamse Gemeenschap, ... - ook PPS-zwembaden worden hiertoe gerekend) (van Poppel, in voorbereiding). Het iets lagere percentage kan verklaard worden door het feit dat private zwembaden (recreatieparken, campings, ...) en schoolzwembaden niet opgenomen zijn in het ISB-onderzoek. Eveneens uit de gegevens van ISB (van

---

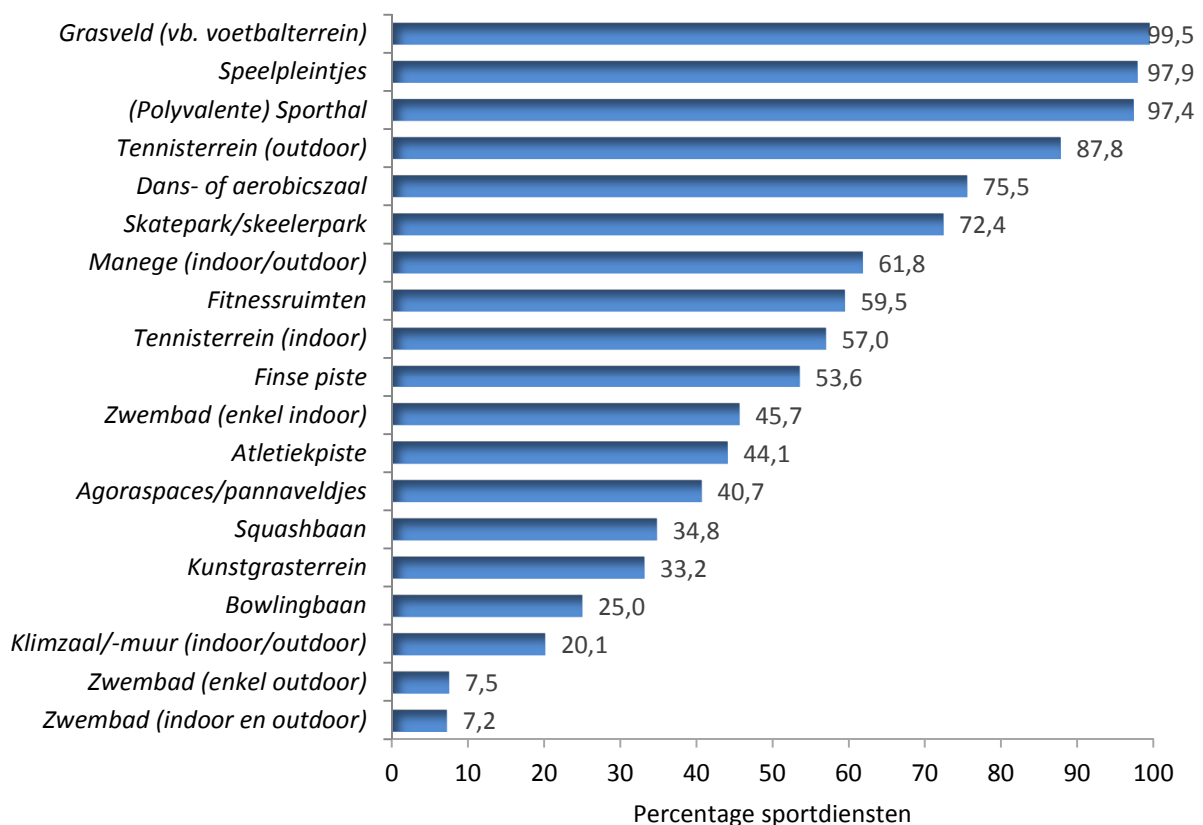
⁸ Een pannaveld of pannakooi is een infrastructuur waarop/waarin gevoetbald kan worden op een beperkte plaats. Het betreft een attractieve vorm van voetbal die op straat, op een plein, etc. gespeeld kan worden.

Poppel, 2013) blijkt dat slechts een minderheid van de Vlaamse en Brusselse zwembaden van het type openlucht (8%) of een combinatie van overdekt en openlucht (9%) zijn.

Verder is in 44 procent van de gemeenten een atletiekpiste aanwezig. In ruim één op drie gemeenten is er een squashbaan (35%). Een vergelijkbaar aandeel van de gemeenten (33%) beschikt over een kunstgrasterrein.

De lijst die in Figuur 5.1 wordt weergegeven, is uiteraard niet exhaustief. Tal van sportdiensten gaven aan dat er ook andere infrastructuur beschikbaar is in hun gemeente, zoals een mountainbikeparcours, beachvolleyterrein, golfterrein, enzovoort. Deze items werden echter niet opgenomen in de lijst die aan sportdiensten werd voorgelegd. We beschikken dan ook niet over exacte cijfers met betrekking tot de aanwezigheid van deze voorzieningen.

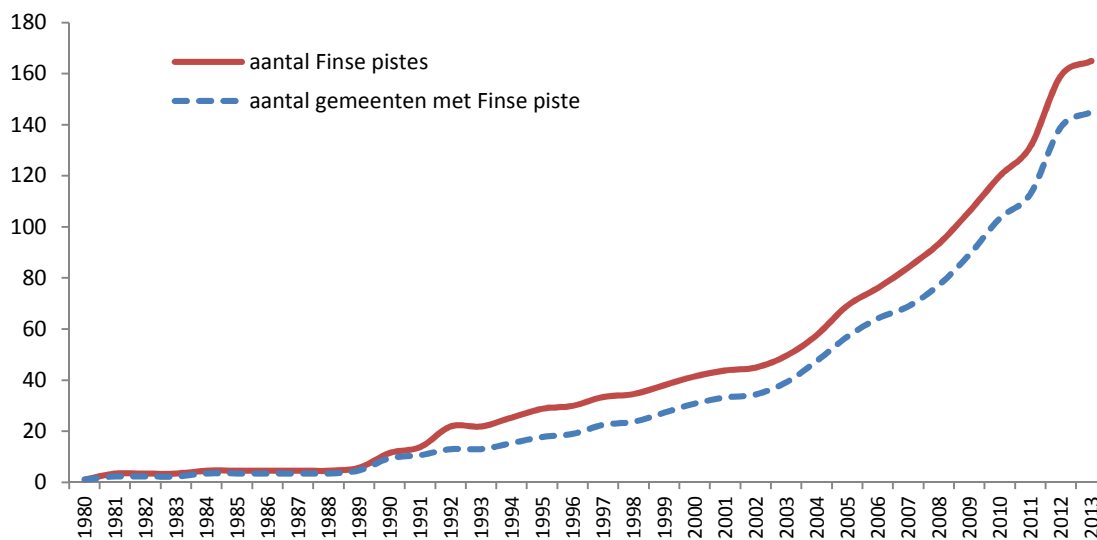
Figuur 5.1 Aanwezigheid van sportaccommodatie in de gemeente, naar type sportaccommodatie (N=177)

1.2 Ontwikkelingen

Uit Figuur 5.1 blijkt dat meer dan de helft van de gemeenten in Vlaanderen over een Finse piste beschikt. Dit is niet zo vanzelfsprekend: de aanwezigheid van Finse pistes heeft een sterke evolutie doorgemaakt. Op basis van onze gegevens uit het sportdienstenpanel stellen we vast dat het aandeel gemeenten met een Finse piste van 43 procent tot 54 procent is gestegen⁹ van 2010 tot 2014. Ook uit een studie naar Finse pistes in Vlaanderen (Scheerder e.a., 2014a) blijkt dat heel wat Finse pistes vrij recent zijn aangelegd. Figuur 5.2 toont de evolutie van het aantal Finse pistes en het aantal gemeenten met een Finse piste in Vlaanderen van 1980 tot 2013. De sterkste stijging in het aantal Finse pistes werd ingezet kort na de start van het nieuwe millennium. De vele investeringen in looppistes dienen te worden begrepen in het kader van de tweede loopsportgolf (Scheerder & van Bottenburg, 2009). Ze vormen op die manier wellicht een antwoord op een toegenomen behoefte in Vlaanderen. Daarnaast hebben ook het Sport voor Allen-decreet van 2007, het decreet lokaal sportbeleid van 2012, en het subsidiereglement van de Vlaamse Regering inzake Finse pistes aangezet tot deze investeringen in 'lichte' loopinfrastructuur (zie Scheerder et al., 2014a).

Figuur 5.2 Evolutie van het aantal Finse pistes en aantal gemeenten met een Finse piste in Vlaanderen

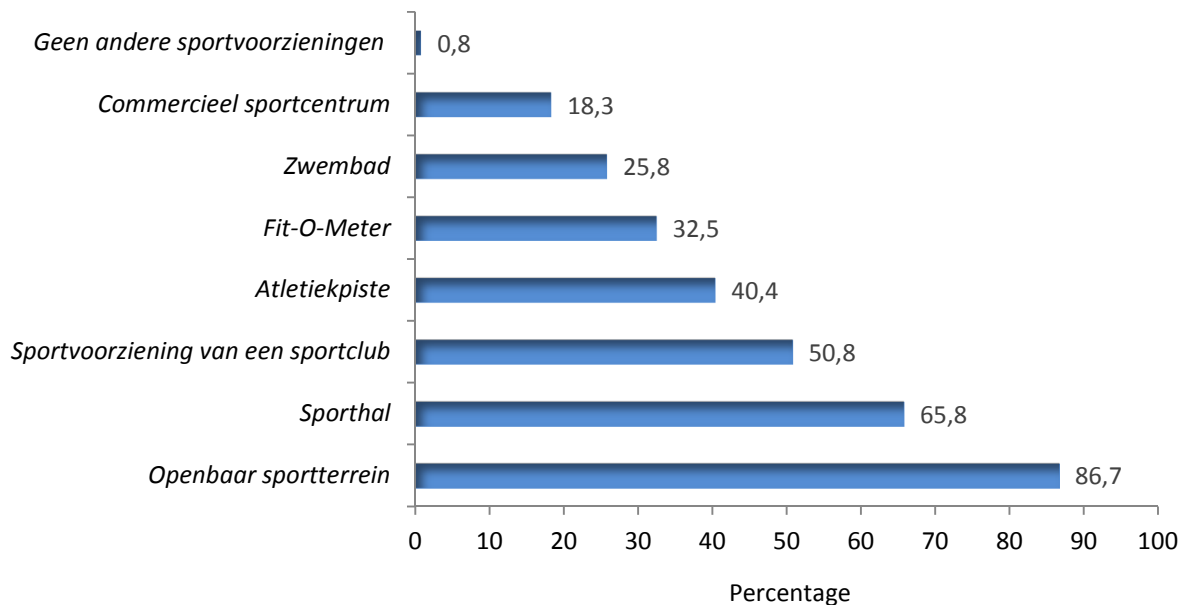

Bron: Scheerder e.a. (2014a); Scheerder e.a. (2014b)

⁹ Het gaat hier uiteraard om geschatte cijfers, aangezien niet alle sportdiensten in Vlaanderen deelgenomen hebben aan dit onderzoek.

De Finse pistes in Vlaanderen worden meestal ‘ingebod’ in andere aanwezige sportinfrastructuur (of omgekeerd), zo bleek uit het onderzoek van Scheerder e.a. (2014a). Meestal bevindt de Finse piste zich in de omgeving van een openbaar sportterrein (87%), bij een sporthal (66%) en/of bij sportvoorzieningen van een club (51%). De voorzieningen in de omgeving van Finse pistes worden grafisch weergegeven in Figuur 5.3. In minder dan één procent van de gevallen gaat het om alleenstaande sportvoorzieningen.

Figuur 5.3 Sportvoorzieningen in de omgeving van Finse pistes in Vlaanderen (N=119)

Opvallend is dat uit de vergelijking van het Vlaamse Sportdienst Panel 1.0 en 2.0 ook een duidelijke stijging in de aanwezigheid van agoraspace/pannaveldjes naar voren komt, van ongeveer 27 procent in 2010 tot 41 procent in 2014. Enerzijds gaat het hier om een zeer verschillend type van sportinfrastructuur in vergelijking met Finse pistes. Finse pistes zijn gericht op lopen, wat een individuele sport is, terwijl pannaveldjes/agoraspace op teamsport gericht zijn. Bovendien worden Finse pistes meest door volwassenen gebruikt, terwijl pannaveldjes/agoraspace eerder op jongeren gericht zijn. Anderzijds merken we een belangrijke gelijkenis op: het gaat in beide gevallen om voorzieningen van andersgeorganiseerde sport, die de inwoners toelaten om in een ‘lichtgeorganiseerde’ vorm aan sport te doen, zonder zich hiervoor aan te hoeven sluiten bij een vereniging. Het decreet lokaal sportbeleid spoorde gemeenten aan om in te zetten op een laagdrempelig andersgeorganiseerd beweeg- en sportaanbod. Dit, in combinatie met de opkomst van lichte sportgemeenschappen (Scheerder & van Bottenburg, 2010), zien we weerspiegeld in de evolutie in infrastructuur van gemeenten.

2. Opinie en houding ten aanzien van sportaccommodatie

In het Vlaamse Sportdienst Panel 2.0 werden de gemeentelijke sportdiensten ook naar hun opinie en houding ten opzichte van sportaccommodatie gevraagd, en dit aan de hand van een aantal stellingen. Respondenten werden gevraagd aan te geven in welke mate ze akkoord gingen, en konden een score toekennen van 1 (helemaal niet akkoord) tot 5 (helemaal akkoord). De resultaten worden weergegeven in Tabel 5.1 (gemiddelde en standaarddeviatie) en Tabel 5.2 (antwoorden), waarbij de items werden gerangschikt naar de hoogte van de gemiddelde score. Uit de onderzoeksbevindingen blijkt dat het onderhoud van de sportaccommodatie een zware financiële last is voor de gemeente. De gemiddelde score voor deze stelling bedroeg 4 op 5, en meer dan driekwart van alle sportdiensten (78%) verklaarden zich (helemaal) akkoord. Bovendien wordt de beschikbare sportaccommodatie vaak als onvoldoende beschouwd: ongeveer de helft van de gemeenten (50%) gaat (helemaal) niet akkoord met de stelling dat de gemeente over voldoende sportaccommodatie beschikt. Met betrekking tot de stelling dat de groei van de sportdeelname wordt geremd door een tekort aan sportaccommodatie zijn de antwoorden daarentegen meer verdeeld: 35 procent gaat (helemaal) niet akkoord, terwijl 46 procent (helemaal) akkoord gaat met deze stelling. Het accommodatieprobleem lijkt eerder in de kosten van het onderhoud of de beschikbaarheid te zitten, dan in de staat van de accommodatie: ruim zeven op tien sportdiensten (71%) geven immers aan dat de sportaccommodatie van hun gemeente in goede staat is. Tenslotte scoort de stelling dat de gemeente inspanningen levert opdat sportclubs zo optimaal mogelijk kunnen sporten in haar accommodatie vrij hoog, met een gemiddelde van 3,9 op 5.

Gezien heel wat gemeenten met een tekort aan accommodatie kampen, kunnen we verwachten dat gemeenten ook accommodatie van andere actoren gebruiken. Uit het onderzoek blijkt dat ruim zes op tien gemeenten (63%) een beroep doen op sportaccommodatie van scholen. De accommodatie van clubs en commerciële aanbieders wordt daarentegen beduidend minder door gemeenten gebruikt.

Tabel 5.1 *Opinie en houding van sportdiensten ten aanzien van de beschikbaarheid, het gebruik en het onderhoud van sportaccommodaties, gemiddelde en standaarddeviatie op een vijfpuntenschaal (1=helemaal niet akkoord; 5=helemaal akkoord)*

	N	Gemiddelde	SD
Het onderhoud van de sportaccommodatie is een zware financiële last voor de gemeente.	190	4,0	0,9
De gemeente levert inspanningen opdat sportclubs zo optimaal mogelijk kunnen sporten in haar accommodatie.	191	3,9	0,7
De sportaccommodatie van de gemeente is in goede staat.	192	3,6	0,9
De gemeente maakt gebruik van de sportaccommodatie van scholen.	193	3,3	1,3
De groei van de sportdeelname in de gemeente wordt geremd door een tekort aan sportaccommodatie.	192	3,2	1,1
De gemeente beschikt over voldoende sportaccommodatie.	192	2,8	1,2
De gemeente maakt gebruik van de sportaccommodatie van sportclubs.	193	2,5	1,1
De gemeente maakt gebruik van de sportaccommodatie van commerciële sportaanbieders (vb. fitnesscentra).	190	2,2	1,1

Tabel 5.2 *Houding van sportdiensten ten aanzien van de beschikbaarheid, het gebruik en het onderhoud van sportaccommodaties, percentages op een op een vijfpuntenschaal (1=helemaal niet akkoord; 5=helemaal akkoord) (N=190)*

	Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Noch akkoord, noch niet akkoord	Akkoord	Helemaal akkoord
Het onderhoud van de sportaccommodatie is een zware financiële last voor de gemeente.	1,6	4,7	15,3	53,7	24,7
De gemeente levert inspanningen opdat sportclubs zo optimaal mogelijk kunnen sporten in haar accommodatie.	1,1	3,1	14,7	64,9	16,2
De sportaccommodatie van de gemeente is in goede staat.	2,1	14,6	13,5	60,9	8,9
De gemeente maakt gebruik van de sportaccommodatie van scholen.	12,4	19,2	6,7	45,1	16,6
De groei van de sportdeelname in de gemeente wordt geremd door een tekort aan sportaccommodatie.	5,2	30,2	18,2	36,5	9,9
De gemeente beschikt over voldoende sportaccommodatie.	12,0	37,5	14,1	29,7	6,8
De gemeente maakt gebruik van de sportaccommodatie van sportclubs.	18,7	37,3	17,1	24,9	2,1
De gemeente maakt gebruik van de sportaccommodatie van commerciële sportaanbieders (vb. fitnesscentra).	25,8	45,3	14,2	11,6	3,2

3. Besluit

In dit hoofdstuk werd de aanwezigheid van sportaccommodatie op gemeentelijk niveau in kaart gebracht. Hieruit bleek onder meer dat er in één op twee gemeenten een zwembad is. Iets meer dan de helft van de gemeenten beschikt over een Finse piste. Dit is de meest opvallende 'stijger' wat infrastructuur betreft. Ook het aantal pannaveldjes/agoraspace zit in de lift. Beiden weerspiegelen de toegenomen aandacht voor andersgeorganiseerde sport op lokaal niveau.

Het voorzien en onderhouden van voldoende, kwaliteitsvolle sportinfrastructuur is geen sinecure voor gemeenten. Dit komt duidelijk in de resultaten naar voor. Bijna acht op tien sportdiensten geven aan dat het onderhoud een zware financiële last vormt, en slechts de helft van de gemeenten stelt over voldoende accommodatie te beschikken. Bijna één op twee gemeenten geeft aan dat dit de groei van sportdeelname in hun gemeente belemmert. Kortom, de bevindingen van dit onderzoek wijzen erop dat accommodatie een pijnpunt vormt voor heel wat sportdiensten. De intenties van de Vlaamse minister van Sport om een Globaal Sportinfrastructuurplan Vlaanderen op te maken en een decretale basis te creëren voor de subsidiëring van de infrastructuur die hierin is opgenomen (Muyters, 2015b) alsook de recente en te verwachten projectoproepen inzake de subsidiëring van bovenlokale sportinfrastructuur en zwembaden spelen in op deze nood (Muyters, 2013 & 2015a).

HOOFDSTUK 6

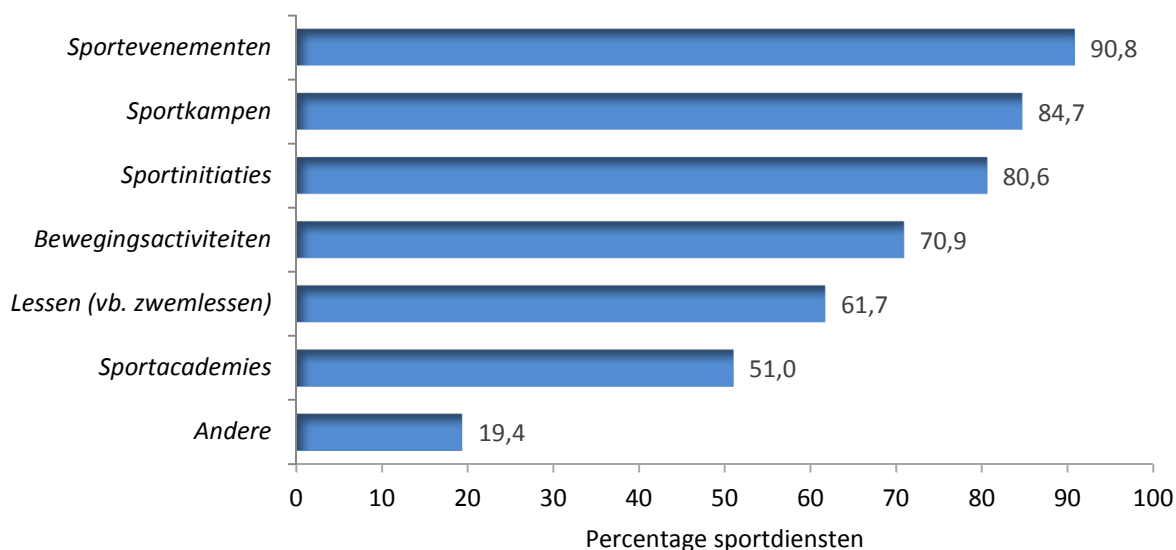
SPORTAANBOD

In dit hoofdstuk wordt stilgestaan bij het sportaanbod van sportdiensten in Vlaanderen. Hierbij brengen we in kaart welke activiteiten door sportdiensten worden georganiseerd. Vervolgens wordt ingezoomd op het doelgroepenbeleid van sportdiensten in Vlaanderen. Meer specifiek wordt nagegaan voor welke doelgroepen sportdiensten een specifiek aanbod voorzien. Daarna worden twee doelgroepen eruit gelicht, met name senioren en mensen in armoede. Tot slot verkennen we ook buurtsport in Vlaanderen. In hoeveel gemeenten wordt dit georganiseerd, en op wie is dit voornamelijk gericht? Het hoofdstuk eindigt met een besluit, waarbij de belangrijkste bevindingen op een rijtje worden gezet.

1. Algemeen sportaanbod

1.1 Activiteiten

Zoals blijkt uit Figuur 6.1 vormt de organisatie van sportevenementen de populairste activiteit onder sportdiensten. Ruim negen op tien sportdiensten geeft aan sportevenementen te organiseren. Sportkampen en sportinitiaties komen respectievelijk op de tweede (85%) en derde (81%) plaats. Maar ook bewegingsactiviteiten (71%), lessen (62%) en sportacademies (51%) worden door de meerderheid van de sportdiensten georganiseerd. We stellen dus vast dat sportdiensten zowel investeren in kortstondige activiteiten (vb. jaarlijks evenement) als in activiteiten met een meer geregeld karakter (vb. wekelijkse lessenreeks). De opsomming van activiteiten die hier wordt gegeven is echter niet volledig. Eén op vijf sportdiensten geeft aan dat ze ook nog andere activiteiten organiseren. Voorbeelden die hierbij werden gegeven zijn onder meer schoolsportactiviteiten en vormingen.

Figuur 6.1 Sportactiviteiten georganiseerd door sportdiensten (N=196)

1.2 Gedifferentieerde prijszetting

In deze context werden sportdiensten ook bevraagd over de kosten die aan deelnemers worden aangerekend. Meer specifiek werd gevraagd of sportdiensten een gedifferentieerde prijszetting hanteren voor inwoners van andere gemeenten in vergelijking met 'eigen' inwoners. Bij ongeveer één op drie sportdiensten (32%) is dit het geval. Twee op drie sportdiensten (68%) maken daarentegen geen onderscheid naar woonplaats (Tabel 6.1). Op basis van onze cijfers lijkt deze keuze samen te hangen met de grootte van de gemeente, waarbij kleinere gemeenten vaker een onderscheid maken in prijs naar woonplaats dan grote gemeenten. Onze resultaten tonen een wezenlijk verschil, maar de samenhang tussen gedifferentieerde prijszetting en grootte van de gemeente is echter net niet statistisch significant ($p=0,051$).

Tabel 6.1 Gedifferentieerde prijszetting naar grootte van de gemeente (N=195)

	N	% - ja	% - neen
< 15 000 inwoners	94	39,4	60,6
15 000 - 30 000 inwoners	66	30,3	69,7
> 30 000 inwoners	35	17,1	82,9
Totaal	195	32,3	67,7

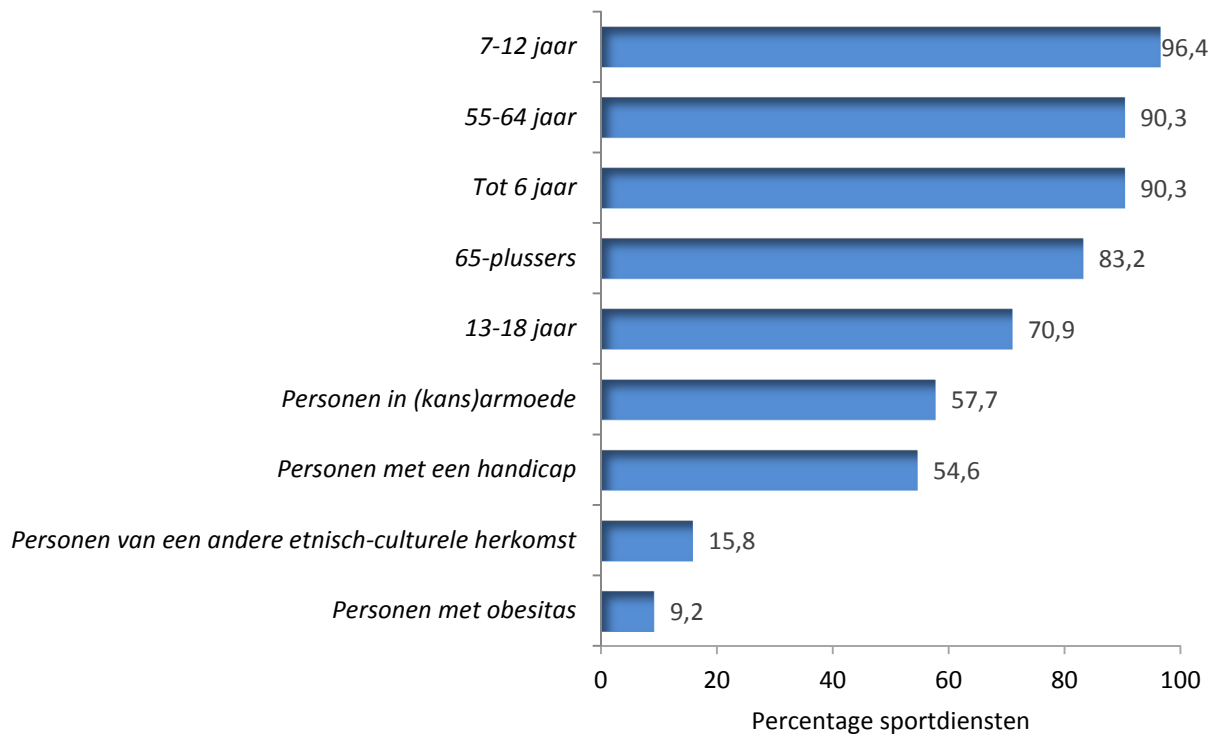
2. Doelgroepenbeleid

2.1 Doelgroepspecifieke activiteiten

Sportdiensten organiseren vaak niet alleen activiteiten ‘voor het brede publiek’, in algemene zin, maar richten zich met sommige activiteiten ook tot specifieke doelgroepen. In onze bevraging werd nagegaan voor welke doelgroepen specifieke activiteiten worden georganiseerd, of initiatieven werden genomen. De resultaten worden weergegeven in Figuur 6.2. Kinderen uit de lagere school blijken hierbij de meest voorkomende doelgroep. Maar liefst 189 gemeenten die aan de bevraging hebben deelgenomen, stellen specifieke activiteiten voor kinderen van deze leeftijd te organiseren. Dit komt overeen met 96 procent van de sportdiensten. Ook jongere kinderen en mensen tussen 55 en 64 jaar vormen populaire doelgroepen (90% in beide gevallen). Verder organiseren meer dan acht op tien sportdiensten specifieke activiteiten voor 65-plussers. Senioren zijn met andere woorden ook een gegeerde doelgroep onder sportdiensten. Voor personen met een handicap en personen in armoede, beiden kansengroepen met betrekking tot sportbeoefening, liggen de cijfers lager. Toch stellen we vast dat nog steeds meer dan de helft van de sportdiensten specifieke activiteiten organiseren of specifieke initiatieven neemt voor deze groepen. Dit ligt anders voor personen van een andere etnisch-culturele herkomst (16%) en personen met obesitas (9%).

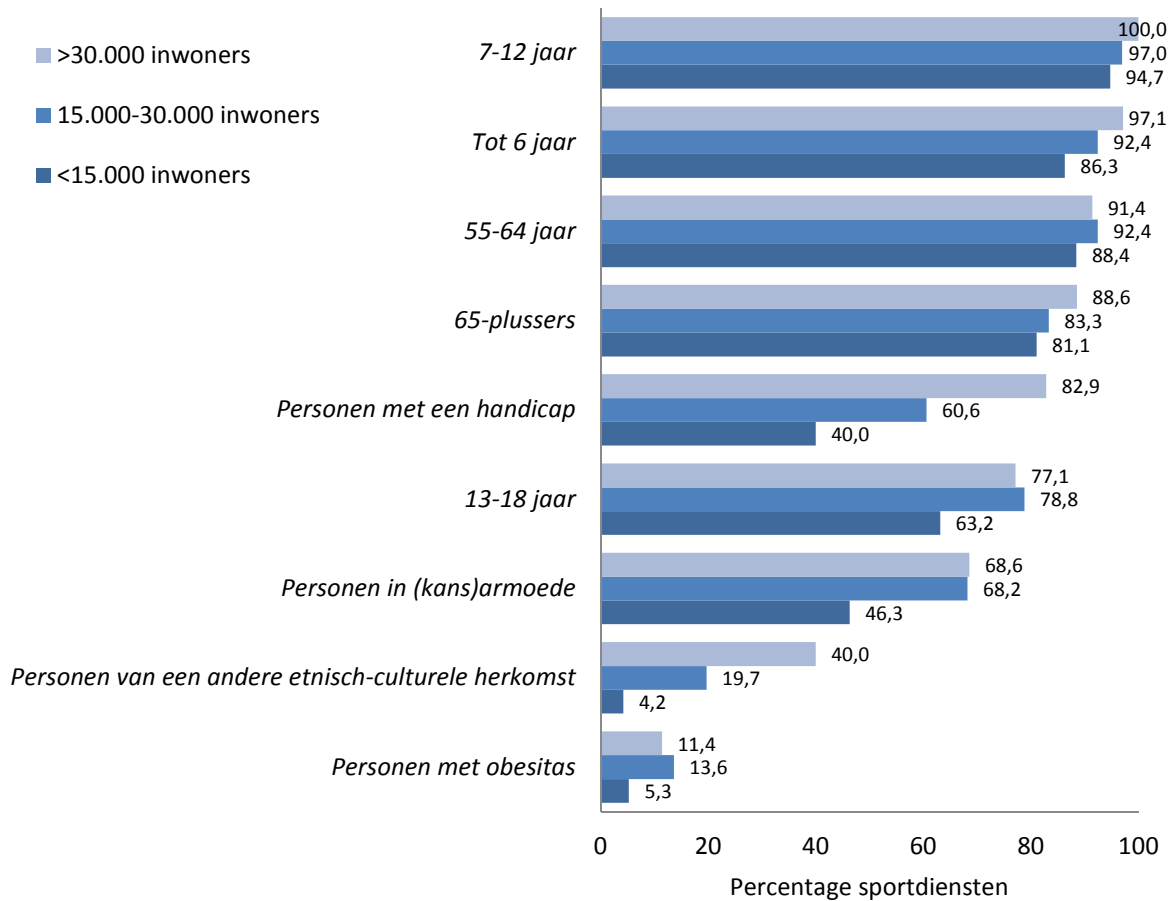
Opvallend is de stijgende populariteit van mensen in armoede als doelgroep. Terwijl in de huidige bevraging (2014) 58 procent van de sportdiensten aangeven specifieke activiteiten voor deze kansengroep te organiseren, was dit ‘slechts’ 21 procent in 2010 (Scheerder et al., 2014b). Deze stijging is wellicht deels te wijten aan de sterke stimulansen vanwege de Vlaamse overheid om in deze doelgroep te investeren. Zo vormde in het decreet Lokaal Sportbeleid “het voeren van een bewegen sportbeleid met aandacht voor transversale samenwerking zodat kansengroepen gelijke kansen krijgen om actief te participeren in sport” immers de vierde beleidsprioriteit, waarbij sportdiensten verplicht waren op kansengroepen in te zetten, indien ze steun van de Vlaamse overheid wilden ontvangen (Vlaamse overheid, 2012).

Figuur 6.2 Specifieke activiteiten georganiseerd door sportdiensten voor bepaalde doelgroepen (N=196)

Met betrekking tot het lokaal sportaanbod voor kansengroepen, is het noodzakelijk om een onderscheid te maken naar de grootte van de gemeente. Terwijl sportdiensten steevast inzetten op kinderen, jongeren en ouderen, ongeacht de grootte van de gemeente, ligt dit voor kansengroepen zoals mensen met een handicap, mensen in armoede, of mensen van een andere etnisch-culturele herkomst anders. Voor deze groepen zien we dat kleinere gemeenten, van minder dan 15.000 inwoners, beduidend minder vaak specifieke activiteiten zullen inrichten, of initiatieven zullen nemen, in vergelijking met middelgrote of grote gemeenten (Figuur 6.3). De samenhang tussen grootte van de gemeente en het inrichten van specifieke activiteiten (of het nemen van initiatieven) voor mensen met een handicap, mensen in armoede, en/of mensen van een andere etnisch-culturele herkomst is statistisch significant. Voor de andere doelgroepen is dit niet het geval.

Figuur 6.3 Specifieke activiteiten georganiseerd door sportdiensten voor bepaalde doelgroepen, naar grootte van de gemeente (N=196)

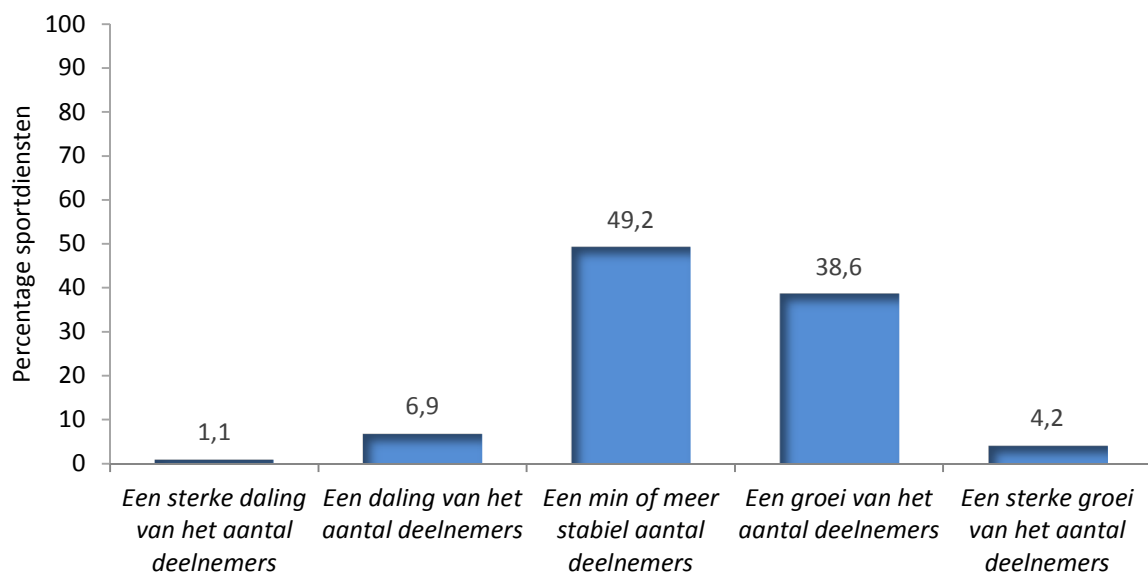
2.2 Senioren

Uit Figuur 6.2 bleek dat senioren een zeer populaire doelgroep zijn bij sportdiensten, en dat de overgrote meerderheid sportactiviteiten organiseert die specifiek op deze doelgroep gericht zijn. Hierbij stelden we ook de vraag hoe het aantal deelnemers van dit aanbod doorheen de laatste jaren is geëvolueerd. Uit de resultaten (Figuur 6.4) blijkt dat nagenoeg de helft van de sportdiensten (49%) in 2014 ongeveer een zelfde aantal deelnemers kon aantrekken in vergelijking met voorgaande jaren. Ruim vier op tien sportdiensten (43%) rapporteert een groei in het aantal deelnemers. Sport voor senioren zit dus nog steeds in de lift in heel wat gemeenten.

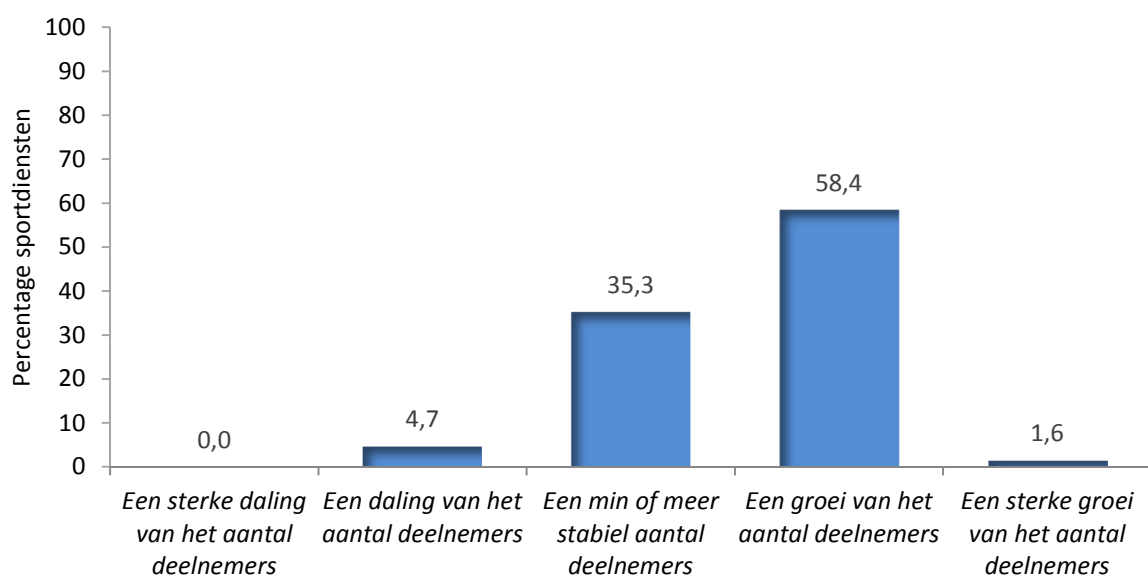
Zes op tien sportdiensten (60%) verwachten bovendien dat het aantal deelnemers de komende tijd nog verder zal stijgen (Figuur 6.5). Van de overige 40 procent van de sportdiensten gaan de meesten

uit van een min of meer stabiel aantal deelnemers de komende jaren. Minder dan 5 procent van de sportdiensten voorspelt een daling van het aantal deelnemers. We kunnen besluiten dat de meerderheid van de sportdiensten de groep van ouderen – wat sportaanbod en -participatie betreft – als een groeisegment beschouwt. De projecten *Liever Actiever* (VIGeZ) en *Ouderen in Actie* (ISB) die concreet inzetten op het ondersteunen van lokale besturen om senioren aan het sporten of bewegen te krijgen, zijn illustratief voor de aandacht die de doelgroep senioren krijgt.

Figuur 6.4 Evolutie van het aantal deelnemers aan sportactiviteiten voor senioren georganiseerd door sportdiensten (N=189)

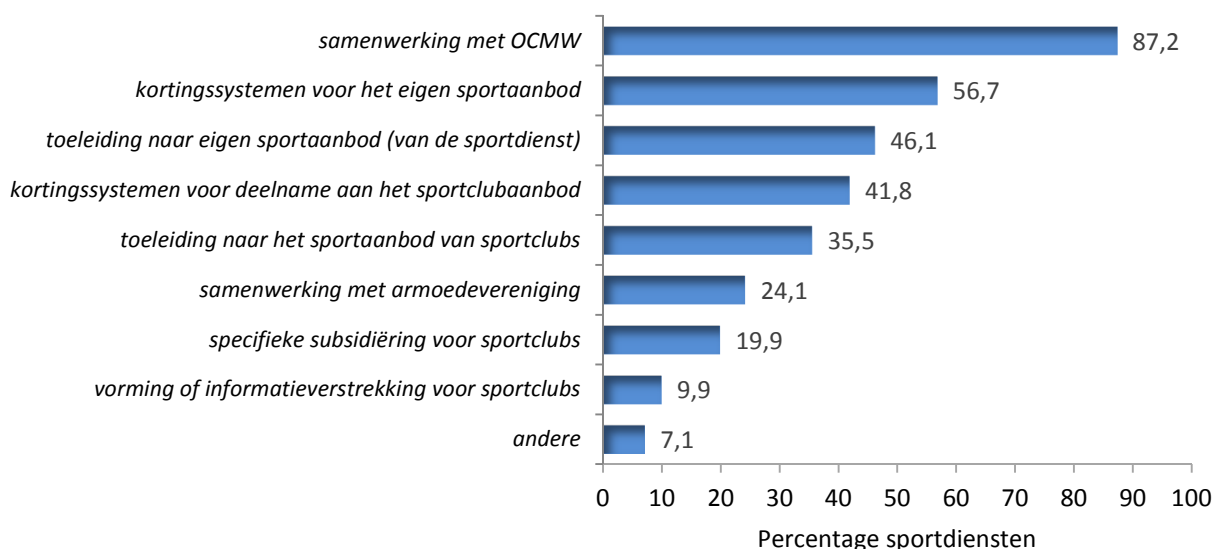
Figuur 6.5 Verwachtingen t.a.v. het aantal deelnemers aan activiteiten voor senioren georganiseerd door sportdiensten (N=190)

2.3 Mensen in armoede

Een kansengroepenbeleid kan er niet enkel in bestaan om specifieke activiteiten te organiseren, maar ook om bestaande activiteiten toegankelijker of laagdrempeliger te maken. Op basis van onze bevraging stellen zeven op tien gemeenten (70%) hierin te investeren. Omgekeerd geven drie op tien gemeenten (30%) aan dit niet te doen. Aan gemeenten die deze vraag affirmatief beantwoordden, werd ook gevraagd op welke manier ze dit deden. De bevindingen worden weergegeven in Figuur 6.6. Hieruit blijkt dat samenwerking met het OCMW veruit de meest voorkomende manier is om niet-doelgroepspecifieke sportinitiatieven toegankelijker te maken voor mensen in (kans)armoede. Dit is niet verwonderlijk gezien de verwachtingen in verband met ‘transversale’ samenwerking vanwege de Vlaamse overheid, zoals geformuleerd in het decreet Lokaal Sportbeleid (Vlaamse overheid, 2012). Op de tweede plaats komen kortingssystemen voor het eigen sportaanbod, gevolgd door toeleiding naar het eigen sportaanbod (van de sportdienst). Opvallend is dat slechts ruim een derde van de sportdiensten die aangeven om sportinitiatieven toegankelijker te maken voor mensen in armoede, dit doen door toeleiding naar het bestaande aanbod van sportclubs. Ongeveer een kwart van de sportdiensten die investeren in toegankelijkheid vermelden hierbij een samenwerking met een armoedevereniging. Nauwelijks één op tien sportdiensten stelt te werken aan toegankelijkheid door middel van vorming of informatieverstrekking aan sportclubs. We stellen met andere woorden vast dat samenwerking met het OCMW en eigen gemeentelijke initiatieven op de eerste plaats komen en andere, niet-overheidsgerelateerde partners zoals sportclubs, of ook armoedeverenigingen – die de doelgroep zeer nauw kennen – in veel mindere mate worden betrokken.

Figuur 6.6 Manieren om niet-doelgroepspecifieke sportinitiatieven in de gemeente toegankelijker te maken voor mensen in (kans)armoede, bij gemeenten die aangeven dit te doen (N=141)

Zoals eerder vermeld is de beleidsaandacht voor mensen in armoede binnen de sportsector toegenomen, onder impuls van de Vlaamse overheid. Het omzetten van een 'socialer' sportbeleid naar de praktijk blijkt echter lang geen evidentie, en mensen in armoede worden vaak beschouwd als een moeilijk te bereiken doelgroep. In dit onderzoek trachten we in kaart te brengen welke de voornaamste moeilijkheden zijn die sportdiensten in deze context ondervinden. Uit de resultaten blijkt dat kennis de grootste drempel vormt (Tabel 6.2 en Tabel 6.3). Meer dan de helft van de sportdiensten (52%) verklaart onvoldoende kennis te hebben over het omgaan met mensen in armoede, wat het streven naar een toegankelijker sportbeoefening bemoeilijkt. Minder dan een kwart van de sportdiensten gaat niet akkoord met deze stelling. Ook het niet weten hoe men als sportdienst de doelgroep van mensen in armoede kan vinden of bereiken is een belangrijke drempel. Op de derde plaats komt 'geen interesse': bijna een kwart van de sportdiensten is van mening dat een gebrek aan interesse vanwege mensen in armoede een moeilijkheid vormt voor sportdiensten. Ruim de helft van de respondenten is echter 'noch akkoord, noch niet akkoord', met deze stelling.

Ondanks de periode van budgettaire schaarste, situeren de grootste moeilijkheden om werk te maken van de toegankelijkheid van sport voor mensen in armoede zich niet op financieel vlak. De stelling dat 'de sportdienst onvoldoende budget heeft om hiervoor ruimte te maken' scoort met een gemiddelde van 2,5 het laagst. Dit kan verklaard worden doordat de bevraging plaatsvond onder het decreet Lokaal Sportbeleid, waarbij sportdiensten verplicht zijn een deel van de beschikbare middelen op kansengroepen in te zetten (ten minste 10 procent van de subsidies) (Vlaamse overheid, 2013). De resultaten geven aan dat financiële steun/stimuli alleen niet volstaat om te bewerkstelligen dat sportdiensten werk kunnen maken van een laagdrempelig (inclusief) sportbeleid voor mensen in armoede. Ook steun en begeleiding op inhoudelijk vlak (de juiste aanpak,...) blijkt voor heel wat sportdiensten noodzakelijk.

Tabel 6.2 *Moeilijkheden voor sportdiensten in het streven naar een toegankelijke sportbeoefening voor mensen in (kans)armoede, gemiddelde en standaarddeviatie*

Onze sportdienst ondervindt moeilijkheden om werk te maken van de toegankelijkheid van sport voor mensen in (kans)armoede omdat...	N	Gemiddelde	SD
...we onvoldoende kennis hebben over het omgaan met deze doelgroep	188	3,3	1,0
...we niet weten hoe we deze mensen kunnen vinden	187	3,1	1,1
...er geen interesse is vanwege deze doelgroep	188	3,0	0,8
...we met dezelfde middelen meer mensen uit andere groepen kunnen bereiken	188	2,8	0,9
...we onvoldoende kunnen rekenen op andere partners	189	2,7	0,9
...dit thema geen prioriteit is	186	2,7	1,0
...onze sportdienst onvoldoende budget heeft om hiervoor ruimte te maken	188	2,5	0,9

Tabel 6.3 *Moeilijkheden voor sportdiensten in het streven naar een toegankelijke sportbeoefening voor mensen in (kans)armoede, van 1 (helemaal niet akkoord) tot 5 (helemaal akkoord) (N=187)*

Onze sportdienst ondervindt moeilijkheden om werk te maken van de toegankelijkheid van sport voor mensen in (kans)armoede omdat...	Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Noch akkoord, noch niet akkoord	Akkoord	Helemaal akkoord
...we onvoldoende kennis hebben over het omgaan met deze doelgroep	4,3	19,1	24,5	46,8	5,3
...we niet weten hoe we deze mensen kunnen vinden	3,2	33,2	19,8	33,7	10,2
...er geen interesse is vanwege deze doelgroep	4,8	20,2	52,1	20,2	2,7
...we met dezelfde middelen meer mensen uit andere groepen kunnen bereiken	8,5	31,4	38,3	19,1	2,7
...we onvoldoende kunnen rekenen op andere partners	4,2	42,9	29,6	21,7	1,6
...dit thema geen prioriteit is	9,1	39,8	25,8	23,1	2,2
...onze sportdienst onvoldoende budget heeft om hiervoor ruimte te maken	8,5	49,5	25,0	13,8	3,2

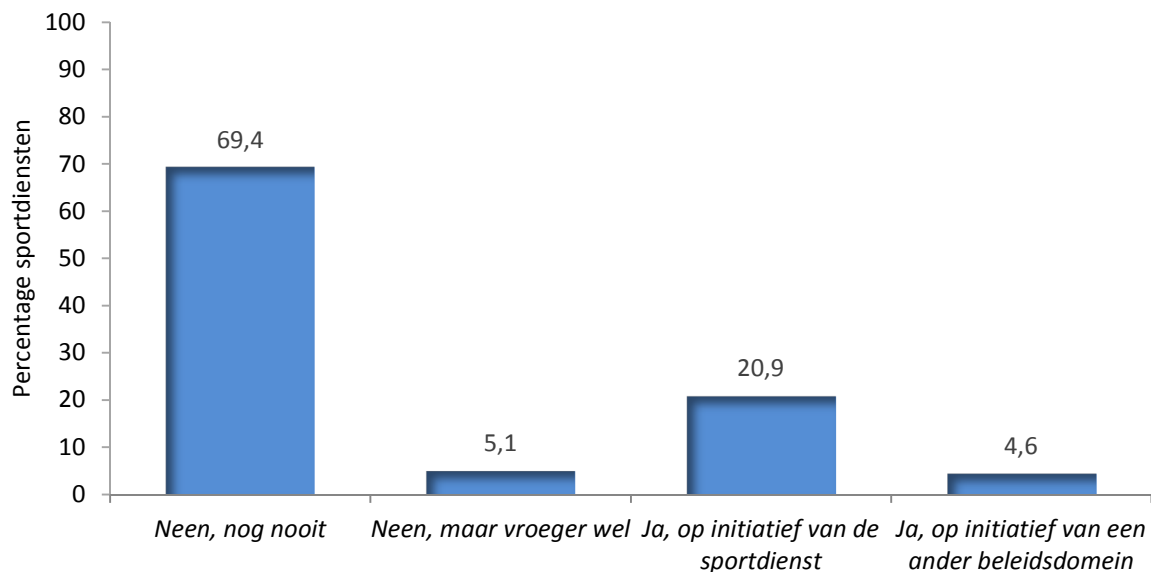
3. Buurtsport

3.1 Aanbod

De sportdiensten werden in het onderzoek ook bevraagd omtrent de aanwezigheid van buurtsport in hun gemeente. Hieruit blijkt dat buurtsport momenteel slechts voor ongeveer een kwart van de gemeenten (26%) een realiteit vormt (Figuur 6.7). In de meeste van deze gemeenten wordt dit op initiatief van de sportdienst vormgegeven. In vijf procent van de gemeenten is er sprake van buurtsport op initiatief van een ander beleidsdomein. Hierbij gaat het vrijwel altijd om de jeugdsector, eventueel

in combinatie met het OCMW of de integratiedienst. In zeven op tien gemeenten (69%) werd nog nooit buurtsport georganiseerd. In vijf procent van de gemeenten is er op dit moment geen buurtsport, terwijl dit vroeger wel het geval was. De Benchmark Buurtsport van het Expertisecentrum Buurtsport (van Poppel e.a., 2015) waarbij gegevens van alle Vlaamse gemeenten verkregen werden, geeft aan dat er in 2014 in een vijfde van de gemeenten (22%) Buurtsport of een buurtgericht sportaanbod was. Ook hier blijkt dat de sportdienst en de jeugdinstelling de belangrijkste initiatiefnemers zijn.

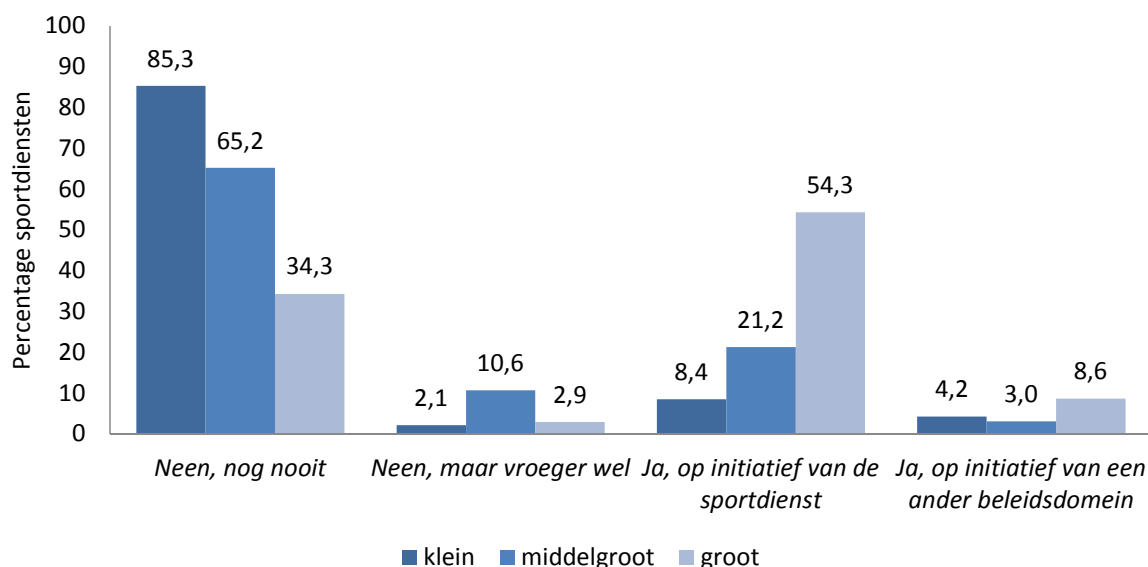
Figuur 6.7 Aanwezigheid van buurtsport in de gemeente (N=196)

Ook hier is het echter noodzakelijk om rekening te houden met de grootte van de gemeente (Figuur 6.8). Uit de resultaten blijkt dat buurtsport op dit moment voornamelijk weggelegd is voor grotere gemeenten. Terwijl meer dan de helft van de gemeenten van minstens 30 000 inwoners (54%) momenteel een buurtsportaanbod inricht, op initiatief van de sportdienst, is dit 'slechts' voor 21 procent van de middelgrote gemeenten en acht procent van de kleine gemeenten het geval. Omgekeerd zien we dat bij gemeenten van minstens 30 000 inwoners 'slechts' ongeveer een derde (34%) van de sportdiensten stelt dat er nog nooit buurtsport werd georganiseerd. Voor kleine gemeenten (minder dan 15 000 inwoners) bedraagt dit aandeel 85 procent. We stellen vast dat de aanwezigheid van buurtsport een sterke – en overigens ook statistisch significante¹⁰ – samenhang vertoont met de grootte van de gemeente. Ook in de Benchmark Buurtsport (van Poppel e.a., 2015) kwam dergelijk verband naar voor.

¹⁰ Chi-kwadraat=43.0853, df=6, p= 0.000

Figuur 6.8 Aanwezigheid van buurtsport in de gemeente, naar grootte van de gemeente (N=196)
(klein: < 15 000 inwoners – middelgroot: 15 000 tot 30 000 inwoners – groot: > 30 000 inwoners)

3.2 Doelgroepen

Tabel 6.4 geeft de doelgroepen bij het buurtsportaanbod weer. Gezien de kleine aantallen, worden eerst de absolute aantallen en daarna de percentages vermeld. Indien er een buurtsportaanbod wordt ingericht, dan is dit meestal op jongeren gericht. Meer dan acht op tien sportdiensten (84%) met een buurtsportaanbod richten zich tot jongeren van de lagere school, ruim zeven op tien sportdiensten (72%) beschouwen jongeren van middelbare schoolleeftijd als een (van de) doelgroep(en). Opvallend is dat slechts een kwart van de sportdiensten met een buurtsportaanbod aangeeft zich hierbij (ook) tot volwassenen van 18 jaar tot 64 jaar te richten. Van alle bevroegde gemeenten hebben slechts vier gemeenten een buurtsportaanbod (mede) gericht op 65-plussers. Kortom, buurtsport blijft in vrij grote mate een jongerenaangelegenheid.

Tabel 6.4 Doelgroepen bij buurtsportaanbod (N=50)

	N-ja	%-ja
Tot 6 jaar	16	32
6 t.e.m. 12 jaar	42	84
13 t.e.m. 18 jaar	36	72
18 t.e.m. 64 jaar	13	26
65 jaar en ouder	4	8

Bij gemeenten met een buurtsportaanbod werd ook specifiek nagegaan in welke mate mensen in armoede deelnemen aan dit aanbod (zoals gepercipieerd door de sportdienst). De resultaten zijn eerder verdeeld, maar in de meeste gevallen is er wel sprake van deelname van mensen in armoede (zie Tabel 6.5). In één op drie gemeenten met een buurtsportaanbod vormen mensen in armoede de meerderheid onder de deelnemers.

Tabel 6.5 *Deelname aan het buurtsportaanbod van mensen in (kans)armoede – zoals gepercipieerd door de sportdienst (N=49)*

	N	%
Niet, deze doelgroep is niet aanwezig	2	4
Mensen in (kans)armoede zijn aanwezig, maar vormen een minderheid in de totale groep	21	43
Mensen uit alle lagen van de bevolking nemen in gelijke mate deel	8	16
Mensen in (kans)armoede vormen de meerderheid onder de deelnemers	16	33
Uitsluitend mensen in (kans)armoede nemen deel	2	4

3.3 Investing van middelen

Bij sportdiensten die een buurtsportaanbod voorzien, zijn de middelen hiervoor over de laatste jaren in de meeste gevallen stabiel gebleven (52%) of toegenomen (43%) (Tabel 6.6). De beleidsaandacht van de voorbije jaren voor een laagdrempelig andersgeorganiseerd sportaanbod gekoppeld aan verplichte minimale bestedingspercentages kan een element zijn dat in het voordeel van buurtsport speelt. Aangezien slechts een vijfde van de gemeenten met een buurtsportaanbod geen sociale kansengroepen beoogt (van Poppel e.a., 2015), lijkt de beleidsaandacht voor kansengroepen in de decreten Sport voor Allen-beleid en Lokaal Sportbeleid (incl. verplichte minimale bestedingspercentages) (Vlaamse overheid 2007 & 2012) eveneens in het voordeel van buurtsport te spelen.

Tabel 6.6 *Evolutie van de investering van middelen (inclusief tijd/personeel) in het buurtsportaanbod over de laatste vijf jaar (N=48)*

	N	%
Afname	2	4,2
Geen verandering	25	52,1
Toename	21	43,8

4. Besluit

Sportdiensten nemen niet alleen een faciliterende en coördinerende rol op zich, maar spelen ook een rol als sportaanbieder (zie Hoofdstuk 3), en dit zowel van activiteiten met een 'evenementieel' karakter, als van een meer geregeld aanbod, zoals sportlessen. Zowel jongeren als ouderen vormen een zeer geliefde doelgroep voor sportdiensten, ongeacht de grootte van de gemeente. Het sportaanbod voor ouderen lijkt overigens nog niet over zijn hoogtepunt heen. Slechts vijf procent van de sportdiensten voorspelt een daling in het aantal deelnemers de komende jaren, terwijl de meerderheid van de sportdiensten (60%) een stijging verwacht.

In dit hoofdstuk werd ook stilgestaan bij de doelgroep van mensen in armoede. Uit de resultaten blijkt dat de aandacht op lokaal niveau voor deze doelgroep sterk is toegenomen. Tegelijkertijd ondervinden sportdiensten nog heel wat moeilijkheden en hindernissen om te werken aan een toegankelijker sportaanbod. Opvallend hierbij is dat sportdiensten inspanningen hieromtrent voornamelijk op het eigen aanbod betrekken, en/of in samenwerking met het OCMW, maar dat andere mogelijke partners, zoals bijvoorbeeld sportclubs, hier meestal (vooralsnog) niet in worden betrokken. Mogelijk liggen hier dan ook nog heel wat kansen. Meer algemeen werd vastgesteld dat het nemen van specifieke initiatieven voor kansengroepen beduidend vaker voorkomt in grotere gemeenten.

In een laatste deel van dit hoofdstuk kwam buurtsport aan bod, wat eveneens vaak wordt beschouwd als een manier om sport laagdrempelig aan te bieden. Ons onderzoek toont echter aan dat in zeven op tien gemeenten nog nooit buurtsport werd georganiseerd. Ook buurtsport is voornamelijk in grotere gemeenten populair, en is in kleine gemeenten eerder een zeldzaamheid. Buurtsport is in Vlaanderen in de meeste gevallen op jongeren gericht. Volwassenen vallen hier meestal uit de boot. Ook hier liggen wellicht nog kansen om laagdrempelige sportbeoefening mogelijk te maken.

HOOFDSTUK 7

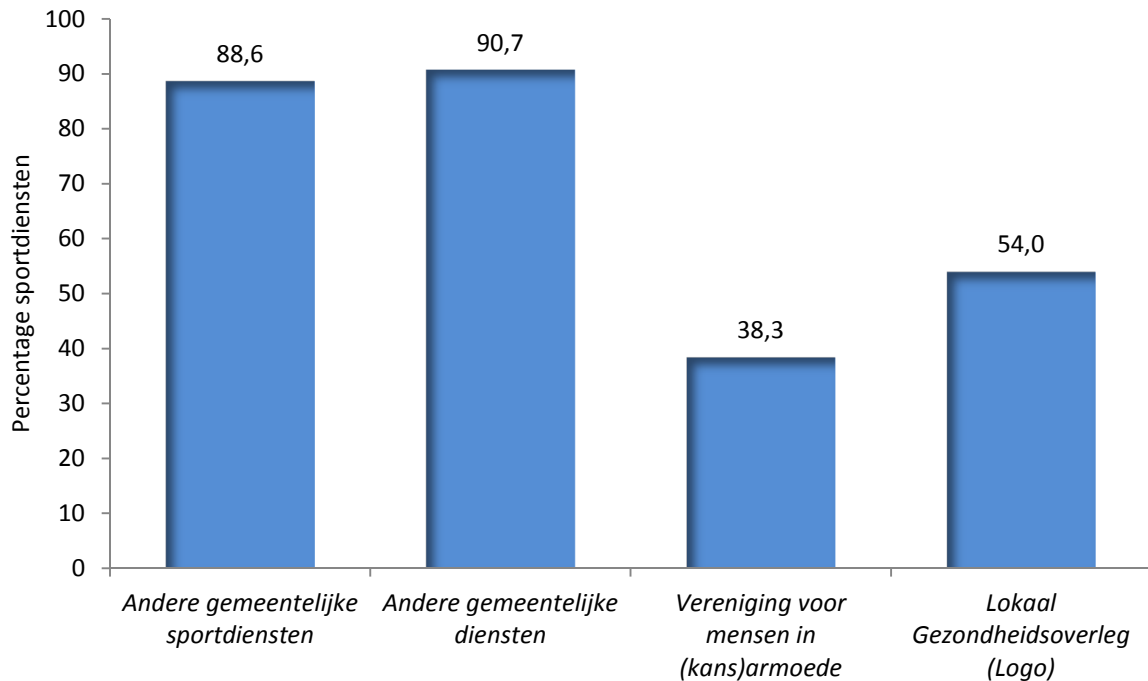
SAMENWERKINGSVERBANDEN

De samenwerking van gemeentelijke sportdiensten met andere sportdiensten, andere gemeentelijke diensten en andere lokale (sport)actoren vormt de focus van dit zevende en laatste hoofdstuk. Meer bepaald wordt nagegaan in welke mate sportdiensten samenwerken met deze actoren, hoe een eventuele samenwerking vorm krijgt en hoe sportdiensten deze samenwerking ervaren. Gemeenten worden aangespoord om meer transversaal te werken. In dit hoofdstuk wordt nagegaan hoe/in welke mate dit met betrekking tot sport in de praktijk wordt gerealiseerd.

1. Samenwerkingsverbanden met andere actoren

Sportdiensten staan in contact met tal van andere actoren in het sportlandschap. Voor een aantal van deze actoren werd nagegaan hoe groot het aandeel van sportdiensten is dat met hen samenwerkt. Uit de resultaten (Figuur 7.1) blijkt dat circa negen op de tien sportdiensten een samenwerkingsverband hebben met andere gemeentelijke diensten (91%) en sportdiensten van andere gemeenten (89%). Voor samenwerking met een Lokaal Gezondheids Overleg (Logo) en verenigingen voor mensen in (kans)armoede liggen de percentages een stuk lager. Iets meer dan de helft van de sportdiensten werkt samen met een Logo en slechts 38 procent werkt samen met een vereniging voor mensen in (kans)armoede. In wat volgt, wordt de aard van de verschillende samenwerkingsverbanden nader in kaart gebracht.

Figuur 7.1 Samenwerkingsverbanden van sportdiensten met andere (sport)actoren
($N=193$, $N_{Logo}=187$)

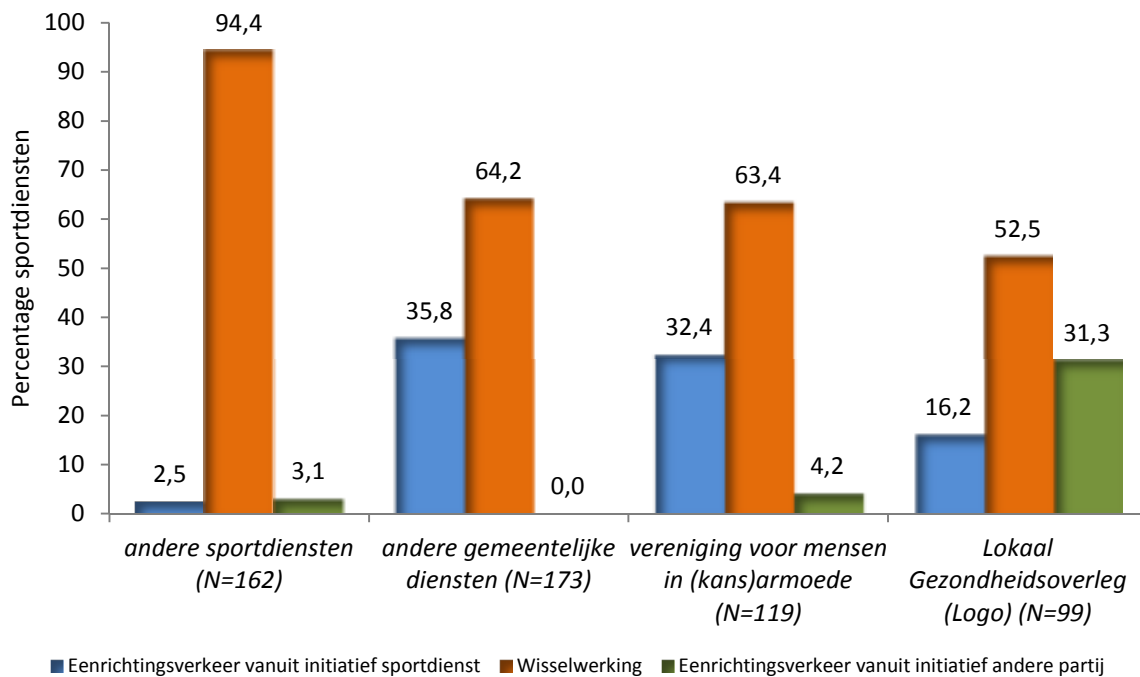
2. Aard van de samenwerkingsverbanden

2.1 Richting van de samenwerkingsverbanden

Voor elk van de samenwerkingsverbanden werd de richting van de samenwerking bevraagd. Zoals uit Figuur 7.2 blijkt, is er voor het merendeel van de sportdiensten sprake van een wisselwerking, waarbij beide partijen input geven. Zeker bij de samenwerking met andere sportdiensten is de wederkerigheid zeer uitgesproken. Bij de samenwerking met een Logo is er maar in de helft van de gevallen sprake van een wisselwerking. Opvallend bij dat samenwerkingsverband is dat – indien er geen wisselwerking is – het initiatief veelal van het Logo komt, terwijl het bij de andere samenwerkingsverbanden de sportdienst is die in dat geval initiatief neemt.

Figuur 7.2 *Richting van de samenwerkingsverbanden van sportdiensten met andere (sport)actoren*

2.2 Invulling van de samenwerkingsverbanden

De samenwerking tussen sportdiensten situeert zich voornamelijk op het sportpromotionele vlak (zie Tabel 7.1) en dit zowel voor het organisatorische als het communicatieve aspect. Het feit dat er vooral op sportpromotioneel vlak wordt samengewerkt, heeft ook te maken met de focus van de regio sportdiensten/burensportdiensten waarvan de ondersteuning veelal in handen van de provinciale sportdiensten ligt. Nu de rol van de provincies veranderd wordt (zie Hoofdstuk 1), zal ook deze ondersteunende taak vervallen en is het afwachten of en op welke manier deze regionale samenwerkingsverbanden zullen blijven voortbestaan. Onderlinge informatie-uitwisseling en de organisatie van vormingsmomenten zijn ook aspecten die in de samenwerking met andere sportdiensten naar voor komen. Op het vlak van sportinfrastructuur blijkt samenwerking minder courant. Ten opzichte van 2010 valt de daling bij het item 'uitwisseling personeel/vrijwilligers' op.

Tabel 7.1 Aard van de samenwerking met andere sportdiensten (N₂₀₁₀=204, N₂₀₁₄=170)

	% ja	
	2010	2014
Gezamenlijk opzetten van sportevenementen	79,9	80,0
Informatie-uitwisseling	nb	75,9
Organisatie van vormingsmomenten voor vrijwilligers (o.a. trainers)	78,4	71,2
Gezamenlijk opzetten van sportactiviteiten	74,0	67,1
Gezamenlijk promotie van het sportaanbod	73,5	65,3
Gratis beschikbaar stellen van materiaal / logistieke ondersteuning	58,8	65,3
Afstemmen van het sportaanbod	nb	30,6
Gebruik van de accommodatie van andere de gemeenten	9,3	15,3
Beschikbaar stellen van sportaccommodatie aan andere gemeenten	28,9	14,7
Tegen vergoeding beschikbaar stellen van materiaal / logistieke ondersteuning	8,3	14,1
Gezamenlijke exploitatie van sportinfrastructuur	nb	4,7
Uitwisseling van personeel en/of vrijwilligers	19,6	4,7
Financiële ondersteuning	7,8	4,7

Als er met andere gemeentelijke diensten wordt samengewerkt, is de jeugddienst in 91 procent van de gevallen één van de betrokken diensten. Ten opzichte van het eerste sportdienstenpanel maakt het OCMW een sterke sprong voorwaarts. Toen werkte minder dan de helft van de gemeenten die met andere gemeentelijke diensten samenwerkten met het OCMW samen. Nu is dat al bij drie kwart van die gemeenten het geval. Het zijn voornamelijk de sportdiensten die hiertoe het initiatief nemen. Ruim de helft van hen (51%, N=156) omschrijft de samenwerking als eenrichtingsverkeer waarbij de sportdienst het initiatief neemt. In 47 procent van de sportdiensten die met het OCMW samenwerken, is er sprake van een duidelijke wisselwerking. Ook met de technische dienst, de dienst cultuur, de dienst vrije tijd en de dienst welzijn komen partnerships frequent voor. Zie Tabel 7.2 voor een overzicht.

Het merendeel van de sportdiensten (61%, N=174) geeft aan dat de samenwerking met andere gemeentelijke diensten door de jaren heen hechter geworden is en 39 procent merkt geen verschil. Wat betreft het aantal diensten waar er een samenwerking mee is, geeft de helft (53%, N=173) aan dat dit gestegen is en 46 procent noteert geen verandering.

Tabel 7.2 Samenwerking met andere gemeentelijke diensten ($N_{2010}= 204$, $N_{2014}= 175$)

	% ja	
	2010	2014
Dienst Jeugd	93,6	90,9
OCMW	42,6	74,3
Technische dienst	69,6	53,7
Dienst Cultuur	56,9	50,3
Dienst Vrije Tijd	nb	50,3
Dienst Welzijn	44,6	45,1
Dienst Toerisme	43,6	37,7
Groendienst	nb	32,6
Dienst Milieu	28,4	27,4
Dienst Ruimtelijke Ordening	nb	22,3
Dienst Mobiliteit	18,1	20,6
Dienst Openbare Werken	30,9	19,4

In de bevraging kwam ook de samenwerking met verenigingen voor mensen in (kans)armoede aanbod. Hierbij denken we aan Welzijnsschakels, Verenigingen waar mensen in armoede het woord nemen, Samenlevingsopbouw,.... Uit de resultaten (Tabel 7.3) blijkt dat ook hier deze samenwerking het meest wordt ingevuld door gezamenlijke promotie van het sportaanbod (54%), gevolgd door het gezamenlijk opzetten van sportactiviteiten (49%). Ook informatie-uitwisseling en financiële uitwisseling worden geregeld vermeld (respectievelijk 42% en 37%). Deze percentages zijn berekend op basis van het aantal sportdiensten dat een samenwerking rapporteert ($N=74$, 38%). Het totale aandeel sportdiensten dat promotie voert in samenwerking met armoedeverenigingen, samen activiteiten opzet, ... ligt in totaal dus heel wat lager. Samengevat kan worden gesteld dat samenwerking met armoedeverenigingen nog vrij beperkt is. Hier liggen nog heel wat mogelijkheden, in termen van organisatie, promotie, informatie-uitwisseling, enzovoort.

Tabel 7.3 Aard van de samenwerking met vereniging(en) voor mensen in (kans)armoede ($N=74$)

	N	%
Gezamenlijk promotie van het sportaanbod	40	54,1
Gezamenlijk opzetten van sportactiviteiten	36	48,6
Informatie-uitwisseling	31	41,9
Financiële ondersteuning	27	36,5
Beschikbaar stellen van sportaccommodatie door de gemeente	24	32,4
Gezamenlijk opzetten van sportevenementen	22	29,7
Gratis beschikbaar stellen van materiaal / logistieke ondersteuning	20	27,0
Afstemmen van het sportaanbod	15	20,3
Gebruik van de accommodatie van de vereniging(en) voor mensen in (kans)armoede	10	13,5
Uitwisseling van personeel en/of vrijwilligers	4	5,4
Organisatie van vormingsmomenten voor vrijwilligers (o.a. trainers)	2	2,7
Tegen vergoeding beschikbaar stellen van materiaal / logistieke ondersteuning	1	1,4

3. Evaluatie van de samenwerkingsverbanden

3.1 Algemeen

Eerder in dit hoofdstuk bleek dat samenwerkingsverbanden veelvuldig voorkomen, althans met andere gemeentelijke diensten en sportdiensten van naburige gemeenten. Ook werd duidelijk op welke manier hier inhoud aan wordt gegeven. Als laatste onderdeel van dit hoofdstuk willen we graag stilstaan bij de visie van sportdiensten met betrekking tot deze samenwerkingen, meer bepaald hoe ze hun samenwerkingsverbanden evalueren.

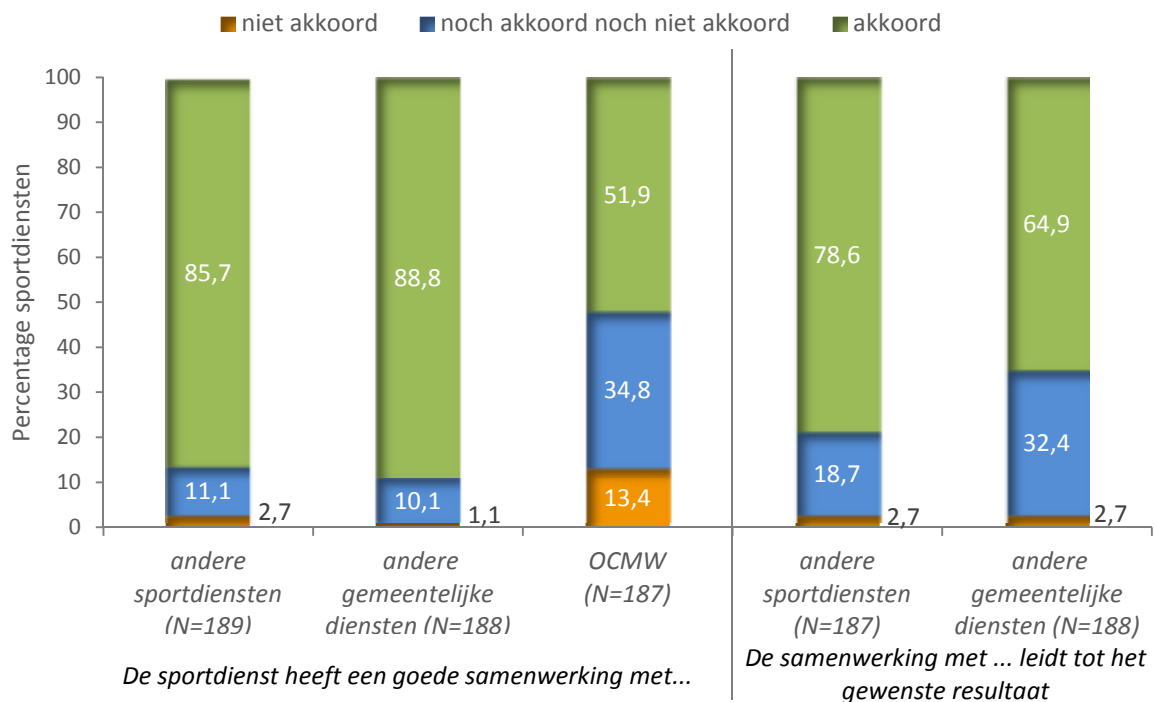
Uit de resultaten blijkt dat de samenwerking met sportdiensten van andere gemeenten en andere gemeentelijke diensten van de eigen gemeente over het algemeen als positief wordt beoordeeld (Figuur 7.3). Respectievelijk 86 procent en 89 procent van de sportdiensten is akkoord met de stelling dat er een goede samenwerking is. Vooral de samenwerking met andere sportdiensten leidt tot het gewenste resultaat (79% is akkoord), voor de samenwerking met andere gemeentelijke diensten ligt het aantal akkoord-antwoorden (65%) wat lager. Niet-akkoord antwoorden waren er nauwelijks (3%), de overige sportdiensten gaven dus een neutraal antwoord.

Wat betreft de samenwerking met het OCMW komt er aan ander beeld naar voor. Slechts de helft (52%) is het eens met de stelling dat er een goede samenwerking is tussen de sportdienst en het OCMW. Waar bij de twee voorgaande samenwerkingsverbanden ‘niet akkoord’ nauwelijks als antwoord naar voor kwam, geeft 13 procent dit voor het OCMW wel aan¹¹. De gemiddelde score voor de desbetreffende stelling is 3,4 op 5. Een goede samenwerking tussen sportdiensten enerzijds, en het OCMW anderzijds, lijkt dus geen evidentie. Tegelijkertijd geeft meer dan driekwart van de sportdiensten (76%) aan vragende partij te zijn om samenwerkingsakkoorden op te zetten met het OCMW in haar gemeente (resultaat niet grafisch weergegeven).

De sportdiensten werd ook de volgende stelling voorgelegd: “Het gemeentelijk meerjarenplan en het decreet lokaal sportbeleid hebben ons meer bewust gemaakt van de mogelijkheden tot samenwerking”. De meningen hierover zijn verdeeld. Ongeveer 1 op 3 (31%) is niet akkoord met de stelling hieromtrent, 1 op 3 (34%) is wel akkoord, en het laatste derde (34%) is onbeslist. Kortom, het gemeentelijk meerjarenplan en het decreet lokaal sportbeleid hebben dus in sommige gemeenten wellicht een invloed gehad op de samenwerking, maar dit geldt niet overal.

¹¹ Het aantal samenwerkingsverbanden tussen OCMW en sportdienst ligt lager. Mogelijks hebben sportdiensten die geen samenwerking met het OCMW hebben deze vraag negatief beantwoord.

Figuur 7.3 *Beoordeling van de samenwerkingsverbanden van sportdiensten met andere (sport)actoren*

3.2 Implicaties van het clusteren van diensten

Aangezien het clusteren van diensten in een ruimere dienst, zoals een Dienst Vrije Tijd in opmars is (zie Tabel 2.2), willen we tot slot nog even stilstaan bij de implicaties hiervan en de meningen hieromtrent. Aan sportdiensten die deel uitmaken van een dergelijke ruimere dienst waarbij er in se sprake is van een verder doorgedreven samenwerking tussen diensten, werden een aantal stellingen voorgelegd met betrekking tot het clusteren van diensten en hun visie hierop (Tabel 7.4 en Tabel 7.5).

Over de effecten op de dienstverlening voor de burger en de samenwerking tussen de diensten van de clusters is men overwegend positief. Zo vindt 55 procent dat clustering van diensten ook in de praktijk leidt tot een betere dienstverlening en 73 procent is van mening dat het de samenwerking tussen diensten bevordert. De mogelijke neveneffecten van het clusteren van diensten (rem op samenwerking met diensten die niet tot de cluster behoren, vorming van ‘eilandgroepen’) lijken beperkt. Slechts respectievelijk 4 procent en 13 procent is het eens met die stellingen. Omgekeerd is slechts 1 op 4 sportdiensten (26%) het eens met de stelling dat het clusteren van diensten helpt om de sportdoelstellingen te verwezenlijken. De gemiddelde score voor deze stelling is 2,9 op 5. Ook de stelling dat het clusteren van diensten leidt tot een beter gedragen sportbeleid scoort laag, met een gemiddelde van 3,0 op 5. Minder dan 1 op 3 sportdiensten (31%) gaat akkoord met deze stelling.

Tabel 7.4 *Houding van sportdiensten ten aanzien van het clusteren van diensten, gemiddelden en standaarddeviatie op een vijfpuntenschaal (1=helemaal niet akkoord, 5=helemaal akkoord).*

	N	Gemiddelde	Standaarddeviatie
Het clusteren van diensten leidt ook in de praktijk tot een betere dienstverlening voor de burger.	136	3,4	1,0
Het clusteren van diensten bevordert de samenwerking tussen diensten van deze cluster.	136	3,7	0,8
Het clusteren van diensten is een rem op samenwerking met diensten uit andere clusters.	135	2,4	0,7
Het clusteren van diensten leidt tot een 'eilandengroep' (de diensten binnen de cluster vormen een eiland ten opzichte	135	2,6	0,8
Het clusteren van diensten helpt om de sportdoelstellingen te verwezenlijken.	135	2,9	0,9
Het clusteren van diensten leidt tot een beter gedragen sportbeleid.	134	3,0	0,9

Tabel 7.5 *Houding van sportdiensten ten aanzien van het clusteren van diensten, in percentages, op een vijfpuntenschaal (1=helemaal niet akkoord, 5=helemaal akkoord).*

	N	Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Noch akkoord, noch niet akkoord	Akkoord	Helemaal akkoord
Het clusteren van diensten leidt ook in de praktijk tot een betere dienstverlening voor de burger.	136	5,1	13,2	26,5	47,1	8,1
Het clusteren van diensten bevordert de samenwerking tussen diensten van deze cluster.	136	2,2	4,4	20,6	64,0	8,8
Het clusteren van diensten is een rem op samenwerking met diensten uit andere clusters.	135	5,9	55,6	34,1	3,7	0,7
Het clusteren van diensten leidt tot een 'eilandengroep' (de diensten binnen de cluster vormen een eiland ten opzichte	135	6,7	42,2	38,5	10,4	2,2
Het clusteren van diensten helpt om de sportdoelstellingen te verwezenlijken.	135	5,2	29,6	39,3	24,4	1,5
Het clusteren van diensten leidt tot een beter gedragen sportbeleid.	134	5,2	26,1	34,3	32,1	2,2

4. Besluit

In dit hoofdstuk werden de samenwerkingsverbanden van sportdiensten onder de loep genomen. Negen op tien sportdiensten werkt samen met andere gemeentelijke diensten, en een vergelijkbaar aandeel werkt samen met sportdiensten van naburige gemeenten. Deze samenwerkingsverbanden worden positief geëvalueerd: de meeste gemeenten spreken van een goede samenwerking, die veelal tot het gewenste resultaat leidt. Samenwerking met sportdiensten uit andere gemeenten gebeurt onder meer in functie van het gezamenlijk opzetten van sportevenementen, informatie-uitwisseling, of het organiseren van vormingsmomenten. De intragemeentelijke partner bij uitstek voor de sportdienst is de dienst jeugd, dit was overigens ook reeds het geval bij de vorige bevraging, in 2010. Het merendeel van de gemeenten geeft aan dat de samenwerking met andere gemeentelijke diensten doorheen de jaren hechter is geworden. Ook met het OCMW wordt vaak samengewerkt. Deze samenwerking loopt echter niet altijd van een leien dakje: slechts de helft van de sportdiensten spreekt in dit verband van een goede samenwerking.

In heel wat gemeenten is de sportdienst geclusterd in een ruimere dienst, zoals een Dienst Vrije Tijd. We gingen na wat de impact hiervan is op samenwerking (binnen en buiten de cluster), en op het verwezenlijken van sportdoelstellingen. Ruim zeven op tien gemeenten stelt dat de clustering de samenwerking tussen diensten binnen de cluster bevordert, maar slechts een minderheid is van mening dat het clusteren van diensten helpt om sportdoelstellingen te verwezenlijken. In de meeste gevallen vormt de cluster echter geen rem op de samenwerking met diensten uit andere clusters.

CONCLUSIES EN BELEIDSAANBEVELINGEN

Op basis van de resultaten uit het *Vlaamse Sportdienst Panel* (VSDP) kunnen doorheen de tijd momentopnames gemaakt worden van de lokale sportsector. Op deze manier kunnen evoluties op het vlak van de rol van het lokale bestuur met betrekking tot sport en bewegen en het lokaal sportbeleid opgevolgd worden. Ook wordt zo het sportaanbod van lokale besturen, de organisatie van het lokaal sportbeleid en de bijhorende inzet van middelen tastbaarder. In dit afsluitende hoofdstuk bundelen we de voornaamste conclusies uit het VSDP2.0 en werpen we een blik op de toekomst. Tevens worden beleidsaanbevelingen geformuleerd.

Verruiming van de focus

Sport en bewegen

In het decreet lokaal sportbeleid van 2012 werden voor het eerst in een sportdecreet ook termen als *beweegaanbod* en *beweegbeleid* gebruikt. Weliswaar met als achterliggende gedachte dat het een opstap is naar sporten, maar het illustreert wel de verruiming van het begrip 'sporten' op beleidsniveau. Deze verruiming betekent voor de sportdiensten van lokale besturen dat hun werkterrein potentieel groter en laagdrempeliger wordt of kan worden. Daartegenover staat echter dat ook andere sectoren zich aangesproken voelen tot 'bewegen' en hier eveneens initiatieven rond (willen) nemen. Of zij als 'kapers op de kust' of potentiële waardevolle partners worden beschouwd, hangt mee af van de ingesteldheid van de betrokken diensten en het doel dat de verschillende actoren voor ogen hebben.

Toegenomen aandacht voor kansengroepen, maar wel afhankelijk van de grootte van de gemeente

Meer dan de helft van de gemeenten neemt initiatieven om personen met een handicap en personen in armoede aan te zetten tot sportparticipatie. Ongeveer 16 procent richt zich specifiek naar personen van een andere etnisch-culturele herkomst, al speelt de samenstelling van de bevolking hier natuurlijk ook een rol in. Kleinere gemeenten nemen beduidend minder vaak initiatieven voor kansengroepen zoals mensen met een handicap, mensen in armoede of mensen van een andere etnisch-culturele herkomst, althans in vergelijking met grote gemeenten. Ook buurtsport, wat beschouwd wordt als een

laagdrempelig sportaanbod, is voornamelijk weggelegd voor grotere gemeenten. De resultaten tonen ook aan dat buurtsport in de meeste gevallen een jongerenaangelegenheid blijft.

Binnen de lokale sportsector is de beleidsaandacht voor mensen in armoede toegenomen, onder meer onder impuls van de Vlaamse overheid. Samenwerking met het OCMW is met voorsprong de meest vermelde manier om niet-doelgroepspecifieke initiatieven toegankelijker te maken. Daarnaast worden ook kortingssystemen voor het eigen sportaanbod, toeleiding naar het eigen sportaanbod, of kortingssystemen voor deelname aan het sportclubaanbod ingezet als strategie om de toegankelijkheid van het aanbod te vergroten. Toch blijkt het realiseren van een 'socialer' sportbeleid in de praktijk lang geen evidentie. Zo vormt bijvoorbeeld het hebben van onvoldoende kennis over de doelgroep voor ruim de helft van de sportdiensten een drempel.

Nu de directe – financiële – stimulans om in te zetten op gelijke kansen voor kansengroepen om actief in sport te participeren sinds 2016 weggevallen is, is het afwachten hoe de beleidsaandacht van de lokale sportsector voor dit thema verder zal evolueren. De kiem is de voorbije jaren gelegd en aangezien uit de onderzoeksresultaten blijkt dat niet het budget maar onvoldoende kennis een drempel is, kan door steun en begeleiding op inhoudelijk vlak dit spoor verder gezet worden. Daarnaast heeft de Vlaamse regering de intentie om de OCMW's en gemeenten te integreren (Vlaamse overheid, 2014). Dit kan een stimulans betekenen voor samenwerking tussen de lokale sportdienst en het OCMW waardoor de doelgroep van personen in armoede niet uit het oog verloren wordt.

Samenwerkingsverbanden

Het decreet lokaal sportbeleid legde aan lokale besturen op om voor de beleidsprioriteit sportparticipatie door kansengroepen transversaal samen te werken met andere beleidsdomeinen, maar ook voor het invullen van andere beleidsdoelstellingen kan samenwerking een meerwaarde zijn. Uit de onderzoeksresultaten blijkt dat twee derde van de sportdiensten andere diensten betrekken bij de invulling van het luik sport in het gemeentelijk meerjarenplan. In de omgekeerde richting wordt iets minder dan de helft van de sportdiensten gevraagd input te geven in functie van andere beleidsdomeinen. Opvallend is dat er voor de betrokkenheid van verschillende beleidsvelden tijdens het planningsproces een positieve correlatie met het aantal personeelsleden naar voor komt. Op zich is het logisch dat diensten met meer personeel hier meer ruimte voor hebben. Anderzijds zijn het precies die diensten die meer kunnen bereiken door slimme partnerschappen met andere beleidsdomeinen aan te gaan.

Op operationeel niveau hebben bijna alle sportdiensten een samenwerkingsverband met een andere gemeentelijke dienst en/of sportdiensten van andere gemeenten (circa 90%). Deze

samenwerkingsverbanden worden overwegend positief geëvalueerd en het merendeel geeft aan dat de samenwerking met andere gemeentelijke diensten de voorbije jaren hechter is geworden. De intragemeentelijke partner bij uitstek is de jeugddienst. Samenwerking met het OCMW maakt ten opzichte van het eerste sportdienstpanel een sterke sprong voorwaarts, al blijkt die samenwerking nog steeds minder vanzelfsprekend te zijn.

Uit de resultaten van het VSDP2.0 blijkt dat het clusteren van diensten in een ruimere dienst nog steeds in de lift zit en er dus meer verschillende organisatievormen van diensten bevoegd voor sport ontstaan. Daarom kan het naar de toekomst toe interessant zijn om na te gaan in welke mate er al dan niet verschillen optreden in hoe er naar samenwerking (intern en extern) en de invulling van het lokaal sportbeleid gekeken wordt. In de survey van het tweede Vlaamse Sportdienst Panel wordt hier al een eerste aanzet toe gegeven, maar dit kan nog verder uitgediept worden.

Sportdiensten als ‘aanbieder’ en ‘facilitator’

De meeste gemeenten vervullen met betrekking tot sport en bewegen zowel de functie van ‘aanbieder’ als ‘facilitator’. Enerzijds ondersteunen ze lokale sportaanbieders, stimuleren ze de samenwerking tussen deze actoren en maakt een grote meerderheid van de sportdiensten ook gebruik van subsidievoorwaarden als tool om sportclubs te laten beantwoorden aan bepaalde verwachtingen. Anderzijds nemen ze op een aantal vlakken zelf initiatief en treden ze op als sportaanbieder. Het evenwicht tussen beide rollen verschilt van gemeente tot gemeente en is ook afhankelijk van het topic en de omstandigheden. Overheden stemmen de invulling van hun rol (initiator, facilitator, ...) immers af op de omstandigheden (Vermeersch & Crabbé, 2015). Gezien de maatschappelijke en bestuurlijke evoluties – andere rolverdeling tussen burger en overheid (zie Raad voor het Openbaar Bestuur, 2012), de ontwikkeling van *government* naar *governance*, ... – is het interessant om de rol van de lokale overheid op het vlak van sporten en bewegen verder uit te diepen. Zo kan de hypothese getoetst worden of men naargelang sport als doel of als middel fungeert kiest voor respectievelijk een faciliterende rol of rol van aanbieder.

Net zoals de relatie tussen overheid en burger in evolutie is, is ook de wijze van inspraak van burgers en lokale actoren in ontwikkeling. Momenteel hebben bijna alle gemeenten (97%) een adviesraad specifiek voor sport. Nu vanaf 2016 de sectorspecifieke voorwaarden met betrekking tot een adviesraad sport weggefallen zijn en het Gemeentedecreet de basis is voor de organisatie van inspraak en participatie, zal het interessant zijn op te volgen hoe lokale besturen inspraak over het thema sport

en bewegen zullen invullen. Blijft de sportraad de werkwijze bij uitstek of zullen nieuwe, innovatieve werkvormen gangbaar worden?

Niet ongevoelig voor tendensen

Financiële crisis

Dat de financiële crisis de lokale besturen, dus ook de lokale sportdiensten niet onberoerd laat, komt op verschillende vlakken tot uiting. Zo werd bij een vijfde van de gemeenten sport als kerntaak van de gemeente in vraag gesteld in de planningsfase van het gemeentelijk meerjarenplan. Een ander teken aan de wand is de inkrimping van het personeelsbestand voor sport tussen 2010 en 2013. De lokale sportsector geeft ook aan dat de inzet van vrijwilligers noodzakelijk (70%) of wenselijk (22%) is voor hun dienstverlening. Ook het voorzien en onderhouden van voldoende, kwaliteitsvolle sportinfrastructuur is geen sinecure voor de gemeenten. De helft van de gemeenten stelt over onvoldoende sportaccommodatie te beschikken. Naast accommodatietekort vormt ook het onderhoud van de beschikbare accommodatie een probleem. Meer dan driekwart van de sportdiensten beschouwt het onderhoud van sportaccommodaties als een zware financiële last.

Lichte sportinfrastructuur

Inspelend op de toename van de lichte sportgemeenschappen spoorde het decreet Lokaal Sportbeleid gemeenten aan om in te zetten op een laagdrempelig andersgeorganiseerd beweeg- en sportaanbod. Dit zien we weerspiegeld in de evolutie van sportinfrastructuur van gemeenten. Zo is het aantal Finse pistes bijvoorbeeld sterk gestegen. Meer dan de helft van de gemeenten in Vlaanderen beschikt over een Finse piste. Deze wordt meestal 'ingebod' in andere aanwezige sportinfrastructuur, bijvoorbeeld in de omgeving van een openbaar sportterrein, bij een sporthal, of bij sportvoorzieningen van een club. Het aantal agoraspace/pannaveldjes kende tussen 2010 en 2014 eveneens een sterke toename. Ook deze infrastructuur laat inwoners toe om in een lichtgeorganiseerde vorm aan sport te doen. Naast de aandacht voor laagdrempelig en andersgeorganiseerd sporten en bewegen, kan men ook niet om het feit heen dat de hier aangehaalde sportaccommodaties ook op financieel vlak eerder laagdrempelig en 'licht' zijn. Bovendien voorzag de Vlaamse overheid in 2011 en 2012 in financiële ondersteuning voor de aanleg van Finse pistes.

Is het lokaal sportbeleid tot wasdom gekomen?

De laatste jaren maakte de lokale sportsector op beleidsmatig vlak een sterke evolutie door. Het Sport voor Allen-decreet van 2007 voerde beleidsplanning 'officieel' in bij de sportdiensten en legde een sterke focus op inspraak tijdens het planningsproces en bij de evaluatie van het sportbeleidsplan. Eén lokale legislatuur later werd sport geacht haar beleidsdoelstellingen in te passen in het gemeentelijk meerjarenplan zonder hierbij de sportspecifieke inspraak en (administratieve) aandachtspunten uit het oog te verliezen. Bovendien verviel met het decreet lokaal sportbeleid de voorwaarde voor specifiek sportpersoneel. Anno 2016 worden de sectorale subsidies in het Gemeentefonds ingekanteld en krijgt een lokaal bestuur een dotatie voor het beleidsdomein sport zonder de verplichting dit effectief aan dit beleidsdomein te besteden. Naar de toekomst toe zal het interessant zijn op te volgen tot welke mogelijke veranderingen dit leidt. Staat het beleidsdomein sport zijn mannetje en blijven de beschikbare budgetten op hetzelfde peil? Zal het lokaal sportbeleid meer op maat van de lokale context afgestemd worden met eigen specifieke accenten? Hoe zal de aandacht voor en de invulling van de thema's die de voorbije jaren in de sportbeleidsplannen en beleidsprioriteiten sport naar voor geschoven werden evolueren? De toekomst zal het uitwijzen.

BIBLIOGRAFISCHE REFERENTIELIJST

- Bloso (2010). Statistiek Sport voor Allen-decreet. Brussel: Bloso. Geraadpleegd via http://www.bloso.be/Subsidiering/Documents/SVA/SVA_Stat_decreet_febr2010.PDF.
- Bloyce, D. & Smith, A. (2010). *Sport policy and development. An introduction*. London: Routledge.
- Coalter, F. (2010). The politics of sport-for-development. Limited focus programmes and broad gauge problems? *International Review for the Sociology of Sport* 45(3): 295-314.
- Coalter, F. (2015). Sport-for-change. Some thoughts from a sceptic. *Social Inclusion* 3(3): 19-23.
- De Knop, P., Laporte, W., Van Meerbeek, R. & Vanreusel, B. (1991). *Fysieke fitheid en sportbeoefening van de Vlaamse jeugd. Analyse van de georganiseerde sport in Vlaanderen* (Volume 2). Brussel: Interuniversitair Onderzoekscentrum voor Sportbeleid.
- De Knop, P., Redig, G., Scheerder, J. & Wittock, H. (2006). Het nieuwe decreet op het lokale sportbeleid. In: P. De Knop, J. Scheerder & H. Ponnet (Eds.). *Sportbeleid in Vlaanderen. Trends, visies, cases en cijfers* (Volume 1). (pp. 201-202). Brussel: Publicatiefonds Vlaamse Trainersschool.
- Gatz, S. (2015). *Project lokale monitoring. Startmoment*. Toespraak d.d. 07/12/2015.
- Gratton, C. & Kokolakis, T. (1997). *Economic impact of sport in England 1995*. London: Sports Council.
- Gratton, C. & Taylor, P. (2000). *Economics of sport and recreation*. London: Spon.
- Heinemann, K. (1998). Sport clubs management. In: D. Soucie (Ed.). *Research in sport management. Implications for sport administrators*. Schorndorf: Hofmann.
- Heinemann, K. & Schubert, M. (1994). *Der Sportverein. Ergebnisse einer repräsentativen Untersuchung*. Schorndorf: Hofmann.
- Houlihan, B. (2001). *Sport, policy and politics. A comparative analysis*. London: Routledge.
- Houlihan, B. (2006). Government objectives and sport. In: W. Andreff & S. Szymanski (Eds.). *Handbook on the economics of sport*. (pp. 254-259). Cheltenham: Edward Elgar.
- Lera-López, F. & Rapún-Gárate, M. (2007). The demand for sport. Sport consumption and participation models. *Journal of Sport Management* 21: 103-122.
- Muyters, P. (2013). *Gemeenten en provincies moeten samenwerken voor kwaliteitsvolle sportinfrastructuur*. Persbericht d.d. 22 november 2013. Geraadpleegd via <http://www.cjism.vlaanderen.be/sport/downloads/pb-samenwerken-gemeenten-en-provincies-voor-kwaliteitsvolle-sportinfrastructuur.pdf>.

- Muyters, P. (2015a). *10 miljoen euro voor 19 zwembaden*. Persbericht d.d. 19 december 2015. Geraadpleegd via http://www.cjasm.vlaanderen.be/sport/downloads/pb_10-miljoen-euro-voor-19-zwembaden_20151220.pdf.
- Muyters, P. (2015b). *Beleidsbrief Sport 2015-2016*. Brussel: Vlaams Regering.
- Nols, Z. & Theeboom, M. (2015). Sport-plus en de superdiverse stad: een opdracht van sportdiensten? *Vlaams Tijdschrift voor Sportbeheer* 250: 44-47.
- Raad voor het openbaar bestuur (2012). *Loslaten in vertrouwen. Naar een nieuwe verhouding tussen overheid, markt én samenleving*. Den Haag: Raad voor het Openbaar Bestuur.
- Scheerder, J. (2004). *Spelen op het middenveld. Vrijetijdssport als ontspanning, ontplooiing en ontmoeting* (Cultuursociologische Essays 4). Tielt: Lannoo.
- Scheerder, J. (2007). *Tofsport in Vlaanderen. Groei, omvang en segmentatie van de Vlaamse recreatiesportmarkt*. Antwerpen: F&G Partners.
- Scheerder, J., Borgers, J., Vanreusel, B. & Vos, S. (2014a). *Geen loopcultuur zonder lichte loopinfrastructuur? Een studie naar het aanbod en gebruik van Finse pistes in Vlaanderen* (Beleid & Management in Sport 20). Leuven: KU Leuven/Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid.
- Scheerder, J., De Knop, P., Vanreusel, B. & De Bosscher, V. (2006). Sportbeleid in Vlaanderen. Een sociaal-historisch overzicht. In: P. De Knop, J. Scheerder & H. Ponnet (Eds.). *Sportbeleid in Vlaanderen. Trends, visies en cijfers* (Volume 1). (pp. 25-37). Brussel: Publicatiefonds Vlaamse Trainersschool.
- Scheerder, J., Seghers, J., Meganck, J., Vandermeerschen, H. & Vos, S. (2015). *Sportclubs in beeld: Resultaten van het Vlaamse Sportclub Panel 2.0 (VSP2.0)* (Beleid & Management in Sport 23). Leuven: KU Leuven/Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid.
- Scheerder, J. & van Bottenburg, M. (2009) Global running: evolutie van de loopsport vanuit een internationaal perspectief. In: J. Scheerder & F. Boen (Eds.). *Vlaanderen loopt! Sociaal-wetenschappelijk onderzoek naar de loopsportmarkt*. (pp.43-78). Gent: Academia Press.
- Scheerder, J. & van Bottenburg, M. (2010) Sport light. De opkomst van lichte organisaties in de sport. In: B. Pattyn & B. Raymaekers (Eds.). *In gesprek met morgen* (Lessen voor de eenentwintigste eeuw 16). (pp. 89-120). Leuven: Universitaire Pers Leuven.
- Scheerder, J. & Van Tuyckom, C. (2006). Sportparticipatie in de Europese Unie. Vlaanderen vergeleken met het Europa van de 25. In: P. De Knop, J. Scheerder & H. Ponnet (Eds.). *Sportbeleid in Vlaanderen. Studies* (Volume 2). (pp. 87-96). Brussel: Publicatiefonds Vlaamse Trainersschool.
- Scheerder, J., Vandermeerschen, H., Borgers, J., Thibaut, E. & Vos, S. (2013). *Vlaanderen sport! Vier decennia sportbeleid en sportparticipatie* (Sociaalwetenschappelijk onderzoek naar Bewegen & Sport 5). Gent: Academia Press.
- Scheerder, J. & Vandermeerschen, H. (2014). *Beweging in beleid/beleid in beweging. Het publieke beheer van de sport- en bewegingssector*. 3de gereviseerde uitgave (Management & Bestuur in Sport 4). Gent: Academia Press.

- Scheerder, J. & Vanreusel, B. (2004). Generaties en hun sportieve kansen. De sportparticipatie van volwassen mannen en vrouwen geboren tussen 1910 en 1970. *Vrijtijdstudies* 22(1): 17-34.
- Scheerder, J., & Vos, S., m.m.v. Pluym, K. (2009). *Sportbeleidsplanning in Vlaanderen. Een inhoudelijke en financiële analyse* (Beleid & Management in Sport 1). Leuven: KU Leuven/Afdeling Sociale Kinesiologie & Sportmanagement.
- Scheerder, J. & Vos, S., m.m.v. Breesch, D., Késenne, S., Van Hoecke, J. & Vanreusel, B. (2010a). *Sportclubs in beeld. Basisrapportering over het Vlaamse Sportclub Panel 2009 (VSP09)* (Beleid & Management in Sport 4). Leuven: KU Leuven/Afdeling Sociale Kinesiologie & Sportmanagement.
- Scheerder, J. & Vos, S., m.m.v. Breesch, D., Lagae, W. & Van Hoecke, J. (2010b). *De fitnesssector in beeld. Basisrapportering over het Vlaamse Fitness Panel 2009 (VFP09)* (Beleid & Management in Sport 3). Leuven: KU Leuven/Afdeling Sociale Kinesiologie & Sportmanagement.
- Scheerder, J., Vos, S., Pabian, S. & Pauwels, G. (2010a). De Vlaamse sportarbeidsmarkt in kaart gebracht. Enkele ontwikkelingen en kenmerken van de tewerkstelling in de sportsector. *Vlaams Tijdschrift voor Sportbeheer* 215: 21-33.
- Scheerder, J., Vos, S., Pabian, S. & Pauwels, G. (2010b). Tewerkstelling in de sport. Ontwikkelingen en kenmerken van de Vlaamse sportarbeidsmarkt. *Praktijkgids Sportmanagement V.3 Cases – Afl. 40/juni*: Sch.1-26.
- Scheerder, J., Vos, S., Vandermeerschen, H. & van Poppel, M. (2014b). *Sportdiensten in beeld. Basisrapportering over het Vlaamse Sportdienst Panel (1.0) (VSDP1.0)* (Beleid & Management in Sport 21). Leuven: KU Leuven/Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid.
- Theeboom, M., Dekens, F., Dom, E. & Vertonghen, J. (2007). *Handboek sportbeleidsplanning*. Brussel: Politeia.
- van Bottenburg, M., Rijnen B. & van Sterkenburg J. (2005). *Sports participation in the European Union. Trends and differences*. Nieuwegein: Arko Sports Media.
- van der Steen, M., Hajer, M., Scherpenisse, J., van Gerwen, O. & Kruitwagen, S. (2014). *Leren door doen. Overheidsparticipatie in een energieke samenleving*. Den Haag: Nederlandse School voor Openbaar Bestuur.
- van Poppel, M. (2012). *Cijferboek lokaal sportbeleid 2011-2013*. Brussel/Sint-Niklaas: Departement Cultuur, Jeugd, Sport & Media / Vlaams Instituut voor Sportbeheer & Recreatiebeleid.
- van Poppel, M. (2013). *Kengetallen overheidszwembaden Vlaanderen een het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Gegevens 2009-2012*. Sint-Niklaas: Vlaams Instituut voor Sportbeheer & Recreatiebeleid.
- van Poppel, M. (2014). Gemeenten en hun besparing(sintenties) voor sport. *Vlaams Tijdschrift voor Sportbeheer* 240: 20-23.
- van Poppel, M. (in voorbereiding, verwacht september 2016). *Kengetallen overheidszwembaden Vlaanderen een het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Gegevens 2013-2015*. Sint-Niklaas: Vlaams Instituut voor Sportbeheer & Recreatiebeleid.

- van Poppel, M., Van der Sypt, P. & Nassen, D. (2015). *Benchmark Buurtsport. Buurtsport in Vlaanderen anno 2014*. Sint-Niklaas: Vlaams Instituut voor Sportbeheer & Recreatiebeleid / Expertisecentrum Buurtsport.
- Vanreusel, B. (2001). Sport. Bewegingscultuur tussen idealisering en degradering. In: B. Raymaekers (Ed.). *Moeten, mogen, kunnen. Ethiek en wetenschap* (Lessen voor de eenentwintigste eeuw 7). (pp. 70-86). Leuven: Universitaire Pers Leuven.
- Vermeesch, I. & Crabbé, A. (2015). De veranderende rol van de overheid in multi-actor governance voor duurzaam materialenbeheer. *Vlaams Tijdschrift voor Overheidsmanagement* 20/01: 27-33.
- Vlaamse overheid (1977). *Decreet van 7 december 1976 betreffende de toekenning van weddetoelagen voor sportfunctionarissen belast met animatie en die werkzaam zijn in erkende gemeentelijke sportcentra die de sport en de sportieve vrijetijdsbesteding in de Nederlandse gemeenschap bevorderen*. Belgisch Staatsblad, publicatiedatum 1 april 1977.
- Vlaamse overheid (1995). *Decreet van 5 april 1995 houdende de erkenning en subsidiëring van de gemeentelijke sportdiensten, de provinciale sportdiensten en de sportdienst van de Vlaamse Gemeenschapscommissie*. Belgisch Staatsblad, publicatiedatum 20 september 1995.
- Vlaamse overheid (2005). *Decreet van 15 juli 2005 Gemeentedecreet*. Belgisch Staatsblad, publicatiedatum 31 augustus 2005.
- Vlaamse overheid (2007). *Decreet van 9 maart 2007 houdende de subsidiëring van gemeente- en provinciebesturen en de Vlaamse Gemeenschapscommissie voor het voeren van een Sport voor Allen-beleid*. Belgisch Staatsblad, publicatiedatum 4 mei 2007.
- Vlaamse overheid (2008). *Decreet van 14 mei 2008 betreffende een inhaalbeweging in sportinfrastructuur via alternatieve financiering*. Belgisch Staatsblad, publicatiedatum 6 augustus 2009.
- Vlaamse overheid (2010). *Besluit van de Vlaamse Regering van 25 juli 2010 betreffende de beleids- en beheerscyclus van de gemeenten, de provincies en de openbare centra voor maatschappelijk welzijn*. Belgisch Staatsblad, publicatiedatum 7 oktober 2010.
- Vlaamse overheid (2011a). *Decreet van 15 juli 2011 houdende vaststelling van de algemene regels waaronder in de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Gewest periodieke plan- en rapporteringsverplichtingen aan lokale besturen kunnen worden opgelegd*. Belgisch Staatsblad, publicatiedatum 11 augustus 2011.
- Vlaamse overheid (2011b). *Witboek Interne Staatshervorming*. Brussel: Vlaamse overheid.
- Vlaamse overheid (2012). *Decreet van 6 juli 2012 houdende de stimulering en subsidiëring van het lokaal sportbeleid*. Belgisch Staatsblad, publicatiedatum 16 augustus 2012.
- Vlaamse overheid (2013). *Besluit van de Vlaamse Regering van 16 november 2012 betreffende de uitvoering van het decreet van 6 juli 2012 houdende het stimuleren en subsidiëren van een lokaal sportbeleid*. Belgisch Staatsblad, publicatiedatum 4 januari 2013.

- Vlaamse overheid (2014). *Regeerakkoord Vlaamse Regering 2014-2019: Vertrouwen, verbinden, vooruitgaan*. Publicatiedatum 23 juli 2014.
- Vlaamse overheid (2015a). *Ontwerp van decreet tot wijziging van diverse decreten houdende de subsidiëring aan de lokale besturen en tot wijziging van het decreet van 5 juli 2002 tot vaststelling van de regels inzake de dotatie en de verdeling van het Vlaams Gemeentefonds* (stuk 357 (2014-2015- Nr. 1). Ingediend op 11 mei 2015.
- Vlaamse overheid (2015b). *Decreet van 3 juli 2015 tot wijziging van diverse decreten houdende de subsidiëring aan de lokale besturen en tot wijziging van het decreet van 5 juli 2002 tot vaststelling van de regels inzake de dotatie en de verdeling van het Vlaams Gemeentefonds*. Belgisch Staatsblad, publicatiedatum 24 juli 2015.
- Vlaamse overheid (2015c). *VR 2015 3001 DOC.0084/4BIS*. Bijlage bij het ontwerp van decreet tot wijziging van diverse decreten houdende de subsidiëring aan de lokale besturen en tot wijziging van het decreet van 5 juli 2002 tot vaststelling van de regels inzake de dotatie en de verdeling van het Vlaams Gemeentefonds. Geraadpleegd via <http://www.vvsg.be/Vrijetijdsbeleid/ezine/Documents/Cadans%202015/VR%202015%203001%20DOC.0084-4BIS%20Subsidies%20lokale%20besturen%20-%20bijlage.pdf>
- Vlaamse overheid/CJSM (2015). *Project lokale monitoring*. Geraadpleegd via <https://cjsm.be/overkoepelende-themas/project-lokale-monitoring>.
- Vlaamse overheid/Binnenlands Bestuur (2015). *Minder planlasten voor lokale besturen: veelgestelde vragen planlasten*. Geraadpleegd via <https://www.bestuurszaken.be/veelgestelde-vragen-over-planlasten>.
- Vos, S. (2012). *Triangle relationships in mass sport provision. Analysing similarities, differences and interorganisational relationships across civic, public and market sectors*. Gent: Academia Press.
- Vos, S. & Scheerder, J., m.m.v. Breesch, D., Késenne, S., Lagae, W., Van Hoecke, J. & Vanreusel, B. (2011). De aanbodzijde van de sportmarkt op lokaal niveau. Eigenheid, gelijkenissen en interorganisatiele verhoudingen. In: R. Philippaerts (Ed.). *Sport voor Allen. Strategieën voor laagdrempelig bewegen en sporten in Vlaanderen*. (pp. 33-69). Leuven: Acco.
- VVSG (2013). *Burger zal besparingen lokale besturen goed voelen, ook al saneren gemeenten en OCMW's eerst in eigen huis*. Persbericht 5 november 2013.
- Wauters, B. & Dezeure, K. (2013). Bestuur en burger. In: A. Hondeghem, W. Van Dooren, D. Vancoppenolle, B. Verschuere & S. Op de Beeck (Eds.). *Handboek bestuurskunde*. (pp. 315-348) Brugge: Vanden Broele.

OVER DE AUTEURS

MARJOLEIN VAN POPPEL studeerde bewegingswetenschappen (lichamelijke opvoeding) met studieoriëntering sportmanagement en recreatieagogiek aan de KU Leuven. Sinds begin 2006 werkt ze als stafmedewerker bij het Vlaams Instituut voor Sportbeheer en Recreatiebeleid (ISB), de ledenvereniging en dienstverlenend kenniscentrum voor het lokaal sport-, beweeg- en recreatiebeleid in Vlaanderen en Brussel. Hier staat ze onder andere in voor kennismanagement en onderzoek en studie. Ze is auteur van het *Cijferboek lokaal sportbeleid 2008-2010*, het *Cijferboek lokaal sportbeleid 2011-2013* en diverse onderzoeksrapporten met betrekking tot kengetallen van overheidszwembaden en de financiële situatie van gemeenten met betrekking tot sport. Marjolein van Poppel is tevens hoofdredacteur van het Vlaams Tijdschrift voor Sportbeheer. In 2012 begon ze via een samenwerking tussen ISB en de Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid van de Faculteit Bewegings- & Revalidatiewetenschappen van de KU Leuven aan een doctoraatsproject op het kruispunt tussen sport en bestuurskunde en verdiept ze zich in de rol van lokale besturen op het vlak van sport en bewegen.

E-mail: marjolein.vanpoppel@kuleuven.be

JEROEN SCHEERDER is professor sportbeleid en sportsociologie aan de Faculteit Bewegings- & Revalidatiewetenschappen van de KU Leuven. Hij staat aan het hoofd van de Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid. Jeroen Scheerder studeerde antropologie, bewegingswetenschappen en marketing. Hij doceert sportbeleid, sportmanagement, sportsociologie en vrijetijdsstudies, en verzorgt gastlezingen in internationale onderwijsprogramma's. In zijn onderzoek focust hij op sportbestuur, sportcultuur en sportparticipatie vanuit een sociaalwetenschappelijk perspectief. Hij publiceert in internationale vaktijdschriften op het gebied van sportbeleid, sportmanagement en sportsociologie, is gastdocent aan diverse Europese universiteiten en was gastprofessor sportsociologie aan de Faculteit Politieke & Sociale Wetenschappen van de Universiteit Gent. Jeroen Scheerder is voorzitter van de *European Association for Sociology of Sport (EASS)* en is samen met Koen Breedveld en Remco Hoekman van het Nederlandse Mulier Instituut oprichter van het Europese MEASURE-netwerk waarin crossnationaal onderzoek naar sportparticipatie en sportcultuur centraal staat. Jeroen Scheerder is (co-)auteur van een 65-tal artikels in peer-reviewed tijdschriften, is editor/auteur van een 25-tal boeken omtrent sport, beleid en participatie, en is reekseditor van de MBS-boeken (*Management &*

Bestuur in Sport uitgegeven bij Academia Press), van de BMS-rapporten (*Beleid & Management in Sport*, samen met Prof. dr. Steven Vos, drs. Jeroen Meganck en drs. Erik Thibaut, zie www.faber.kuleuven.be/BMS) en van de SBS-boeken (*Sociaalwetenschappelijk onderzoek naar Bewegingen en Sport* uitgegeven bij Academia Press, samen met Prof. dr. Steven Vos). Hij voerde studies uit voor diverse opdrachtgevers, waaronder de Europese Commissie, de Koning Boudewijnstichting, de Vlaamse overheid, de stad Antwerpen, Tofsport Vlaanderen en een aantal internationale en Vlaamse sportfederaties. Hij is (co-)promotor van tien doctoraatsprojecten binnen de domeinen sportbeleid, sportbestuur, sportmarketing en sportsociologie en een van de promotoren van het wetenschappelijk Steunpunt voor beleidsgericht onderzoek Sport (2012-2015) en van het wetenschappelijk Steunpunt voor beleidsgericht onderzoek Cultuur, Jeugd & Sport (2007-2011). Tussen 1999 en 2007 was hij tewerkgesteld bij een aantal overheidsinstanties op het gebied van sport, cultuur en toerisme.

E-mail: jeroen.scheerder@kuleuven.be

HANNE VANDERMEERSCHEN studeerde sociologie en vervulde haar opleiding met een master in Social Policy Analysis. Na het afstuderen was zij als wetenschappelijk medewerkster werkzaam aan het Centrum voor Sociologisch Onderzoek van de KU Leuven. Sinds oktober 2010 is Hanne Vandermeerschen als onderzoeksassistente verbonden aan de Faculteit Bewegings- & Revalidatiewetenschappen van de KU Leuven, Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid. Hier verricht zij sociaalwetenschappelijk en beleidsgericht onderzoek met betrekking tot sport en beweging, en dit zowel vanuit een kwantitatieve als een kwalitatieve onderzoeksbenadering. Haar onderzoeksinteresse gaat onder meer uit naar sportbeleid, sportparticipatie, armoede en sociale uitsluiting, en de relatie tussen sport(beleid) en sociaal beleid. De sociale stratificatie van sportdeelname en het kansengroepenbeleid binnen de sport- en bewegingssector vormen het hoofdonderwerp van haar onderzoek. Hanne Vandermeerschen behaalde een doctoraat over de sportparticipatie en sportkansen van mensen in armoede. Ook de mogelijkheden en de bereidheid van de sportsector (sportdiensten, sportclubs) om in te spelen op de noden van mensen in armoede kwamen hierbij aan bod.

E-mail: hanne.vandermeerschen@kuleuven.be

